

ศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2553
อันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวที่ปรากฏในนวนิยาย

ธัญญารักษ์ พิมาน

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา)
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

AN ANALYTIC STUDY OF THE EFFECTS OF POLITICAL CONFLICT
BETWEEN 1932 AND 2010 ON THE INSTITUTION OF THE
FAMILY AS EVIDENCED BY NOVELS

TANYARAK PIMARN

A THESIS PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
(THAI STUDIES)

2016

COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2475 -

พ.ศ. 2553 อันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวที่ปรากฏ

ในนวนิยาย

ชื่อผู้เขียน

นางสาวธัญญารักษ์ พิมาน

สาขาวิชา

ไทยศึกษา

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

รองศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง

ประธานกรรมการ

ศาสตราจารย์ ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรตี ปรีชาปัญญากุล

มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. ปัญญา สิริโรจน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อารียา หุดินทะ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง)

.....กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรตี ปรีชาปัญญากุล)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2553 อันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวที่ปรากฏ
ในนวนิยาย

ชื่อผู้เขียน นางสาวชญารักษ์ พิมาน

ชื่อปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขา ไทยศึกษา

ปีการศึกษา 2559

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง	ประธานกรรมการ
2. ศาสตราจารย์ ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์	
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรดี ปรีชาปัญญากุล	

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษาประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวตามที่ปรากฏในนวนิยาย (2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของนวนิยายกับการเมืองไทย โดยศึกษาจากนวนิยายจำนวน 5 เรื่อง การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพและนำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยด้านความขัดแย้งทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวสามารถจำแนกได้ 5 ด้าน คือ (1) ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ตัวละครจากนวนิยายแทบทุกเรื่องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ความสนิทสนมได้กลายเป็นความห่างเหิน ทำให้คนในครอบครัวไม่สามารถคุยกันได้เหมือนเดิม (2) ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว ผู้เขียนเสนอการสูญเสียชีวิต การสูญเสียความรัก และการขาดโอกาสการอยู่กันพร้อมหน้าของสมาชิกในครอบครัว (3) ปัญหาครอบครัวแตกแยก ทำให้สมาชิกของแต่ละครอบครัวต้องแยกกันอยู่ บางครอบครัวไม่อาจใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อีก และส่งผลพลอยให้ญาติมิตรหรือ

คนใกล้ชิดต้องทุกข์ใจ (4) ปัญหาการนอกใจคู่สมรส จนเกิดปัญหาการหย่าร้าง
อันเนื่องจากสามีภรรยามีความเห็นทางการเมืองต่างกัน (5) ปัญหาการปล่อยให้ผู้สูงอายุ
ถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง อันเนื่องมาจากสมาชิกในครอบครัวให้ความสำคัญกับกิจกรรม
ทางการเมืองมากเกินไป จนหลงลืมให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุ

ด้านความสัมพันธ์ของนวนิยายกับการเมืองไทย สามารถจำแนกได้ 2 ด้าน คือ
(1) ด้านเหตุการณ์ทั่วไปทางการเมือง โดยผู้เขียนได้นำปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง
มาเป็นวัตถุดิบสร้างเรื่องราวในนวนิยายให้ดูสมจริง และแต่งเติมเรื่องราวในนวนิยายให้
น่าสนใจ (2) ด้านเหตุการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว ผู้เขียน
แสดงให้เห็นว่า ความขัดแย้งทางการเมืองมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของสมาชิกใน
ครอบครัว ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา ขาดความเข้าใจกัน อีกทั้งยังทำให้
หลายครอบครัวต้องสูญเสียสมาชิกของครอบครัว

ABSTRACT

Thesis Title An Analytic Study of the Effects of Political Conflict
Between 1932 and 2010 on the Institution of the Family
as Evidenced by Novels

Student's Name Miss Tanyarak Pimarn

Degree Sought Master of Arts

Field of Study Thai Studies

Academic Year 2016

Advisory Committee

1. Assoc. Prof. Thaweesak Pinthong	Chairperson
2. Prof. Dr. Ruanruthai Sutchanan	
3. Asst. Prof. Dr. Soratee Preechapanyakul	

In this thesis, the researcher examines (1) the effects of political conflict on the institution of the family in the period between 1932 and 2010 as evidenced by novels. In carrying out this task, the researcher investigates (2) the relationships between selected novels and Thai politics. Five novels were studied in this qualitative research investigation. The findings were descriptively presented.

It was found that the effects of political conflict on the institution of the family could be divided into five aspects as follows:

- (1) Problems regarding communication between family members:

Characters in almost all of the novels altered communication behaviors when communicating with one another. Closeness changed into coldness. Family members could no longer talk to one another as they had previously.

(2) Problems concerning family member losses: The writers depicted loss of life, loss of love, and absence of opportunities for family members to remain with one another. (3) Problems concerning broken homes: Family members lived separately. The members of some families could no longer live together. Relatives or close friends suffered as a consequence of this state of affairs. (4) Problems of infidelity and divorces stemmed from differences in political opinions. (5) Problems were generated by leaving elderly members of the family unattended. These problems were generated by family members paying excessive attention to political matters, thereby becoming forgetful of the need to attend to the needs of elderly family members.

In regard to the relationship between the novels and Thai politics, the relationships were categorized in terms of two aspects:

(1) The aspect of general political events: The writers used problems stemming from political conflict as a vehicle for developing realistic plots. Then, they added narrative elements to the end of generating greater interest on the part of the reader. (2) The aspect of the effects of political events on the institution of the family: The writers showed that political conflict played a role in the ways of life of families. This resulted in family problems. Members did not understand one another. Many families lost members.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นองค์ความรู้ แนวคิด ที่เป็นประโยชน์ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรตี ปรีชาปัญญากุล กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. อาริยา หุদিনทะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำตรวจแก้ไขเพิ่มเติม จนทำให้เนื้อหาครบถ้วนสมบูรณ์เป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์

ขอขอบคุณ คุณพ่อธำรงค์ศักดิ์ พิมาน คุณแม่อาทิตรา พิมาน ที่ให้กำลังใจ เพื่อน ๆ สาขาไทยศึกษาที่กรุณาเอื้อเฟื้อให้ข้อมูล แนะนำ ให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ มาโดยตลอด

คุณค่าและประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ขอถวายเป็นเครื่องบูชาแด่พระคุณบิดา มารดา คณาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยทุกระดับ-การศึกษา

ธัญญารักษ์ พิมาน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(8)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	9
ขอบเขตของการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
วิธีดำเนินการวิจัย.....	11
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรม กับสังคม.....	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง.....	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดจากความ ขัดแย้งทางการเมือง.....	25
3 เหตุการณ์สำคัญและความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย อันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว.....	32
ความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ 1 ปี หลังการเปลี่ยนแปลง การปกครอง พ.ศ. 2475 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดิน.....	32

บทที่	หน้า
ความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ปรากฏ ในนวนิยายเรื่องคู่กรรม 2.....	36
ความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ 1 ปี ก่อนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องลมที่เปลี่ยนทาง.....	47
ความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ พฤษภาคม 2535 ที่ปรากฏ ในนวนิยายเรื่องเที่ยงเต้ง.....	54
ความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ปี 2551-2553 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องเหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์- สองดวง.....	60
4 ศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งทางการเมือง หลัง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2553 อันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวที่ปรากฏในนวนิยาย.....	67
ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว.....	67
ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว.....	99
ปัญหาครอบครัวแตกแยก.....	112
ปัญหาการนอกใจคู่สมรส.....	117
ปัญหาผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง.....	119
5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	122
สรุปผลการวิจัย.....	122
การอภิปรายผล.....	126
ข้อเสนอแนะ.....	126
บรรณานุกรม.....	127
ประวัติผู้เขียน.....	131

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในช่วงระยะเวลา 10 ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2547-2557 ถือเป็นความขัดแย้งที่รุนแรงด้วยการกระทำและการแสดงออกทางความคิดโดยกลุ่มคน 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มที่ต้องการโค่นล้มอำนาจของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร (ภายหลังถูกถอดยศโดยคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ [คสช.] ที่ 26/2558 ลงวันที่ 5 กันยายน 2558 ในงานวิจัยนี้จะยืมยศเดิม) (ราชกิจจานุเบกษา ประกาศถอดยศ พ.ต.ท. ทักษิณ เหลือเพียง นายทักษิณ, 2558) อดีตนายกรัฐมนตรี ในช่วงปี พ.ศ. 2544-2549 โดยมีสัญลักษณ์เสื้อสีเหลือง กับกลุ่มที่สนับสนุน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร โดยมีสัญลักษณ์เสื้อสีแดง

โดยเฉพาะในระหว่าง พ.ศ. 2551-2553 ความขัดแย้งของทั้งสองกลุ่มสีไม่เพียงแต่จะก่อให้เกิดเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่นำไปสู่การเสียชีวิตและทรัพย์สินแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังนำไปสู่การปะทะกันทางความคิดอย่างรุนแรงในสังคมทุกระดับ นับตั้งแต่สังคมในระดับชาติ จนมาถึงสังคมระดับเล็ก ๆ เช่น สถาบันครอบครัว โดยคนในสังคมไทยต้องระมัดระวังในการติดต่อสื่อสารกันจนเป็นที่รับรู้ทั่วไปว่า “พูดเรื่องอะไรก็ได้แต่อย่าพูดเรื่องการเมือง เพราะไม่รู้ว่ใครเป็นเหลือง ใครเป็นแดง” นับเป็นสามัญสำนึกที่คนไทยต้องตระหนักและระมัดระวังในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างมากที่สุด ดังปรากฏในเรื่องสั้น เรื่องครอบครัวของผมในสังคมสองสี ได้นำเสนอความขัดแย้งทางการเมืองอันส่งผลกระทบต่อครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัว ซึ่งเคยมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แต่กลับต้องหมางเมินกันเมื่อสามีและภรรยา มีความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน จนทะเลาะกัน และในที่สุดฝ่ายภรรยาได้เลือกเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมืองมากกว่าจะปรับความเข้าใจกับสามี ปล่อยให้ลูกชายต้องทนนิ่งเฉยไว้ เพราะเข้าข้างใครก็รังแต่จะเกิดปัญหา จนสุดท้ายเมื่อเกิดการสลาย

การชุมนุม ครอบครัวจึงกลับมาคืนดีกันดังเดิม โดยในเนื้อเรื่องซึ่งผู้แต่งคือ รัชศักดิ์ จิรวัดน์ (2553, หน้า 16) ได้กล่าวถึงความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อ ครอบครัวไว้อย่างน่าสนใจ ดังข้อความจากเรื่องที่ว่า

พ่อทนไม่ได้ที่แม่ไปฝึกไฝฝายนั้นอย่างสุดตัว ส่วนแม่ก็ไม่พอใจที่พ่อมองไม่เห็นคุณค่าของสิ่งที่แม่กำลังทำ เมื่อความอดทนถึงขีดสุด ทั้งคู่ก็ระเบิดความคิด ความเชื่อของตนออกมาอย่างรุนแรง ต่างคนต่างตะโกนหลักการประชาธิปไตยใส่กันอย่างเอาเป็นเอาตาย ยิ่งเวลาเอ๋ยถึงอดีตนายกรัฐมนตรีนายที่ถูกโค่นอำนาจ จนต้องหนีไปอยู่ต่างแดนด้วยแล้ว เสียงของทั้งคู่จะแผดดังกว่าเก่าอีกหลาย เดซิเบลคนหนึ่งเห็นแต่ความดีในตัวอดีตนายกฯ คนนั้น ส่วนอีกคนก็เห็นแต่ความเลวทราม จนผมสงสัยว่าพ่อกับแม่กำลังพูดถึงคนคนเดียวกันอยู่หรือเปล่า บางครั้งทั้งคู่ก็หันมาถามความเห็นจากผม หวังว่าผมจะร่วมวงวิวาทะ เพื่อหนุนคະแนนเสียงให้ฝ่ายตัวเองมีชัย แต่ผมมักทำไม่รู้ไม่ชี้และเดินหนีเข้าห้องนอนไปแทบทุกครั้ง ก็จะมาเอาอะไรกับเด็ก ม. 1 อย่างผมที่สนใจเล่นเฟซบุ๊กกับเพลย์สเตชันมากกว่าเรื่องการเมืองกันเล่า

นอกจากปัญหาครอบครัวที่มีผลมาจากเรื่องการเมืองในเรื่องสั้นแล้ว ยังปรากฏ บทร้อยกรอง ที่เสนอปัญหาครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวต้องออกจากบ้านไปเพื่อร่วมการชุมนุมทางการเมือง รวมทั้งการที่สมาชิกในครอบครัวต้องขัดแย้งกับบุคคลอื่น เพราะมีความเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน ดังบทร้อยกรองของ ปณิธิ ภูศรีเทศ (2554) ความว่า

และแล้ว พ่อก็ไป	ฉันเห็นแม่ร้องไห้อยู่ครู่หนึ่ง
แม่สีหน้าพ่อเหมือนเพื่อนมึง	พ่อยังดึงแม่มากอดก่อนจากลา
และแล้ว พี่ก็ไป	น้ำตาแม่อาบไหลนองใบหน้า
กอดลูกชายสะอึกสะอื้นกลืนน้ำตา	ขอทวยเทพเทวามาคุ้มครอง
และแล้ว เพื่อนก็ไป	มิตรภาพวันไหว้ในขุนช่อง
อึดอัดคัดเคืองค้ำเนื่องนอง	ฉันไต่ตรองเรื่องราวแห่งร้าวราน
เมื่อเพื่อนชวนฉันไปประท้วง	ร่วมไต่ปวงปรีภักษ์สู่หลักประหาร
สาปส่งเศษสวะเผด็จการ	ที่แสรังสร้างมาตรฐานยุติธรรม

เพื่อนโกรธเพราะฉันไม่ไปเดินขบวน ต่อว่าว่า “ตีรวน-กวน-เพื่อพม่า
 การเมืองประเทศนี้เป็นสีดำ ต้องพลิกคว่ำปฏิวัติสร้างสีทอง
 เพราะพลิกเหรียญไปมามีหน้า-หลัง ควรเลือกฝั่งเลือกฝ่ายให้ถูกต้อง
 จักเป็นนกเสรีที่เรีงร้อง กระหับสองปีกร่อนฟ้อนรำรำ”
 ฉันตอบว่า “เหรียญดีมีสามด้าน รongรับงานวน-วัง-กลิ้ง-หาง-คว่า
 รายละเอียดตรงตริกอัจฉลึกล้ำ ข้างเหรียญทำหน้าที่-ที่สมควร
 นกเสรีนกโคบินไม่หยุด มุ่งแต่รู้คหน้าเครื่องอย่างเร่งด่วน
 ต้องโผเกาะกิ่ง-คาบพักทบทวน ทุกสิ่งล้วนพึ่งพาอยู่อาณิน
 ไข่-ไม่เข้าข้างใครหมายรอดตัว ไข่-เกรงกลัวการศึกกลัวชีพสิ้น
 ไข่-ไม่รู้หนาวร้อนกร่อนแผ่นดิน ไข่-มุ่งหน้าหากินตัวเป็นเกลียว
 เพื่อนมีศักดิ์ เรามีศรี ต่างมีสิทธิ ต่างความคิดผล-เหตุหลายเศษเสี้ยว
 เรื่องหนึ่งหนึ่งไข่จะเห็นเป็นหนึ่งเดียว ไยจะเคี้ยวเคี้ยวเขี้ยวกันเพื่อการใด
 ศักดิ์ศรีมิได้อยู่ผู้หรือยอม และเราพร้อมศิโรราบยอมกราบไหว้
 หากเหตุผลพราวพรางกระจ่างใจ เมื่อนั้นเราจะไปไม่รีรอ”
 แม่วันนี้ที่บ้านฉัน หมอกโศกศัลย์ยังปกคลุมยังหุ้มห่อ
 แม่กับฉันยังยิ้มได้ไม่เคยท้อ ยิ้มคอยพ่อ-พี่-เพื่อน-เหมือนเคยยิ้ม
 จากเรื่องสั้นและบทร้อยกรองที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่านักเขียนได้ทำหน้าที่บันทึก
 เรื่องราวความขัดแย้งทางการเมืองอันเป็นเหตุการณ์ร่วมสมัยไว้ในงานประพันธ์ของตน
 และเมื่อย้อนกลับไปมองวรรณกรรมในอดีตก็จะพบการบันทึกเรื่องราวความขัดแย้ง
 ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว ดังที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน*
 ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2554, หน้า 666-668) ความว่า
 พลอยไม่เคยนึกเลยว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองจะมีผลนำเอา
 ความแตกร้าวให้มาเกิดขึ้นได้ถึงในครอบครัวของตน ครอบครัวซึ่งพลอย
 ได้พยายามก่อสร้างขึ้นมาด้วยความรักและทะนุถนอมเป็นหนักหนาและพลอย
 ก็มีได้เลียวใจว่าความแตกร้าวนั้นจะบังเกิดขึ้นได้ จนตาอันลาราชการอยุธยา
 มาเยี่ยมบ้าน

ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วใหม่ ๆ ตาอันก็เงียบหายไปมิได้
เยี่ยมกรายมาเลย จนเวลาล่วงไปได้สองเดือนเศษ ตาอันจึงได้มาเยี่ยมบ้านและ
บอกกับพลอยว่าจะอยู่บ้านสักสามวันสี่วันเป็นอย่างช้าที่สุด

นับแต่วันแรกที่ตาอันมาอยู่บ้าน พลอยก็รู้ทันทีว่าตาอันมีความเห็น
เป็นปฏิปักษ์ต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นอย่างรุนแรง ตอนที่นั่งกินข้าว
กลางวันกันในวันแรกที่มาถึงบ้าน ตาอันยังไม่กลับจากงาน ตาอันก็พูดขึ้น
กับตาอ้อหลังจากได้คุยกันถึงเหตุการณ์ในวันเปลี่ยนแปลงว่า

“พี่เสียค่ายเหลือเกินอ้อด ที่วันนั้นพี่ไม่ได้อยู่ในกรุงเทพฯ”

“ถ้าพี่อยู่เป็นได้เห็นกัน พี่ไม่ยอมแน่ ๆ พี่เป็นนายทหารถือน้ำพิพัฒน์
สัตยามาแล้ว ถึงอย่างไรก็ต้องเห็นดีกันไปข้างหนึ่ง”

“พี่อื่นคนเดียวจะไปทำอะไรเขาได้ คนอื่นเขาเห็นดีทางนั้นเป็นฝ่าย
เป็นกอง” ตาอ้อดท้วง

“เออะน่า !” ตาอันตอบกัศกราม “ถ้ามีคนจริงเปิดเผยออกมาในวันนั้น
สักคนหนึ่ง พี่ก็เชื่อว่าจะมีคนตามมากอยู่เหมือนกัน พี่คนหนึ่งละ ที่ไม่ยอมเสีย
น้ำสาบานที่ถวายเป็นหลวงไว้ เป็นตายอย่างไรก็ต้องสู้กันสักหนึ่ง ไม่ให้เสีย
ชื่อว่าปล่อยให้เขาทำได้ข้างเดียว ไม่มีใครคิดสู้เลย”

“ก็ในหลวงท่านทรงยอมเรียบร้อยไปแล้ว พี่อื่นจะคิดมากไปทำไม ?”
ตาอ้อดพูดเชิงเตือน

“ท่านยอมด้วยสมัครพระทัยหรือเปล่าเล่า ?” ตาอันพูดอย่างไม่ยอมเชื่อ
“พี่ว่าท่านสงสารราษฎรของท่านไม่อยากให้ต้องรบพุ่งฆ่าฟันกันมากกว่า
ท่านเป็นในหลวง ท่านจะมีรับสั่งให้คนรบกันไม่ได้ เป็นหน้าที่ของเราที่ต้อง
สู้เอาเอง”

“ก็ท่านว่าท่านทรงเห็นด้วยกับการปกครองแบบนี้ละพี่อื่น”

“ก็ไม่นั่นัก” ตาอันพูดอย่างรวบรัด “พี่เห็นว่ายังไม่ถึงเวลา”

“อ้อ !” ตาอ้อดอุทานเบา ๆ แล้วก็รำพึงเป็นภาษาฝรั่งว่า “Plus royaliste
que le Roi”

คืนวันนั้นเองตาอันกับตาอันก็ได้พบกันที่โต๊ะกินข้าว พลอยสังเกตเห็นทันทีว่า ตาอันแสดงความแค้นเคืองน้องชายจนออกนอกหน้า ตาอันจะพูดจาด้วย ตาอันก็ทำเฉยเมยเสีย บางทีเสียไม่ได้ ก็พูดแต่คำสองคำ ตาอันก็มีได้สังเกต ถามตาอันขึ้นว่า “พี่อัน นายทหารทางอยุธยาเขาว่าอย่างไรกันบ้าง ?”

“ว่าอะไร เรื่องอะไร ?” ตาอันถามเสียงขุ่น ๆ

“เรื่องการปกครองที่เปลี่ยนมาเป็นอย่างทุกวันนี้ เราอยากรู้ว่าเขาเห็นดีด้วยกันมากไหม ?”

“คนอื่นเขาจะนึกอย่างไรเราไม่รู้ด้วย” ตาอันพูดเสียงแข็ง “เรารู้แต่ว่ามีนายทหารคนหนึ่งละที่ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างมาก คือตัวเราเอง”

“อ้าว ! ทำไมละพี่อัน บอกเราบ้างซิ” ตาอันถามอย่างเสียใจ

“จะบอกให้ก็ได้ ง่ายนิดเดียว เราไม่เคยคิดกบฏ แล้วไม่ชอบคนที่คิดกบฏ”

“พี่อันว่าใครคิดกบฏ ?” ตาอันถามอย่างเอาจริง

“ใครก็แล้วแต่ที่มันผิคน้ำพระพิพัฒน์สัตยาแล้วเป็นกบฏทั้งนั้น” ตาอันพูดกัศกราม “ถึงจะเป็นพี่เป็นน้องสนิทกันเพียงไรก็ต้องถือว่าขาดกัน”

“ก็ตามแต่ใจ” ตาอันพูดพลางลุกขึ้นยืน “ถ้าไม่อยากจะคบกันก็ตามใจถึงอย่างไรพี่อันก็ไม่ใช่ลูกคุณแม่...”

ตาอันลุกขึ้นยืนปิดด้วยแก้วดังเปรื่อง กัศกรามแน่นและจ้องหน้าตาอัน เหมือนกับจะกินเลือดกินเนื้อ ตาอันอดแผ่นดินตามเข้าไปยืนข้าง ๆ จับแขนตาอันไว้ทั้งสองข้าง

“ตาอัน !” พลอยร้องสุดเสียง “อันพูดอย่างนี้ไม่ได้ แม่ไม่ยอมขอโทษพี่เขาเสียเดี๋ยวนี้ !”

การที่นักเขียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ได้สร้างงานที่เสนอเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวผ่านเรื่องสั้น รวมทั้งบทร้อยกรองสะท้อนปัญหาครอบครัวที่มีสาเหตุมาจากรื่องการเมืองในปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวรรณกรรมที่ถ่ายทอดปัญหาทางการเมืองในช่วงต่าง ๆ เพิ่มเติมเนื่องจากนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่เปลี่ยนจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ทางการเมืองได้ ซึ่งปรากฏความขัดแย้งทางการเมือง ที่มีประเด็นสอดคล้องกับ
ความสนใจของผู้วิจัย คือความขัดแย้งทางการเมืองอันส่งผลกระทบต่อสถาบัน
ครอบครัว ซึ่งเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

เหตุการณ์แรก คือ กบฏบวรเดช เหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นเมื่อ “คณะราษฎร”
ได้ก่อการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ยึดอำนาจการ-
ปกครองจากพระมหากษัตริย์ ทำให้มีคณะนายทหารฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าเป็น
ความริบร้อนช่วงชิงอำนาจการปกครองประเทศ ทั้งที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า-
เจ้าอยู่หัว ทรงดำริที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญในกาลเวลาอันเหมาะสมอยู่แล้ว เพียงแต่
ทรงต้องการให้ราษฎรมีความเข้าใจในวิถีทางรัฐธรรมนูญอย่างถ่องแท้เสียก่อนเท่านั้น
ในที่สุดในปี 2476 จึงเกิดการปะทะกันระหว่างคณะรัฐบาลกับคณะทหารฝ่าย
ต่อต้านรัฐบาล และนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

เหตุการณ์ที่สอง คือ 14 ตุลาคม 2516 ปรากฏความวุ่นวายทางการเมืองเริ่มขึ้น
หลังจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กระทำรัฐประหารใน พ.ศ. 2501 และหลังจาก
ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้แก้ปัญหอันธพาล ปัญหา-
ยาเสพติด และส่งเสริมดูแลราษฎรในชนบทด้านความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยเน้นเรื่องน้ำ
กับถนน แต่การใช้อำนาจสูงสุดโดยเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียวของผู้นำรัฐบาลในการบริหาร
ประเทศ ได้สร้างความไม่พอใจให้กับประชาชนบางกลุ่ม เพราะไม่เป็นไปตาม
การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ต้องกระจายอำนาจ และทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ
เท่าเทียมกัน ดังที่ ลิจิต ชีรวะกิน (2541, หน้า 176-178) กล่าวไว้สรุปได้ว่า การปกครอง
บริหารราชการแผ่นดินของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นการแช่เย็นระบบการเมือง
นั่นคือ ผู้นำและรัฐบาลเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ราษฎรมีความเป็นอยู่ดีขึ้น
จึงจำเป็นต้องหยุดยั้งระบบการเมืองแบบมีส่วนร่วม เพื่อรัฐบาลจะได้ใช้อำนาจอย่าง
เต็มที่ นอกจากนี้ยังดำเนินนโยบายกวาดล้างผู้ที่กระทำการที่ส่อการเป็นคอมมิวนิสต์
และนโยบายในการบริหารประเทศดังกล่าว ยังดำเนินต่อมาโดยจอมพลถนอม กิตติขจร
และจอมพลประภาส จารุเสถียร จึงมีผลต่อการลุกฮือของราษฎร เมื่อ 14 ตุลาคม 2516
เพื่อล้มล้างรัฐบาล และจบด้วยการสูญเสียปัญญาชนและนักศึกษาที่ออกมาเรียกร้อง
รัฐธรรมนูญ

เหตุการณ์ที่สาม คือ 6 ตุลาคม 2519 เหตุการณ์นี้เกิดจากความขัดแย้งทางผลประโยชน์ และอำนาจทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองและผู้นำทางทหารที่เพิ่มความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ นักวิชาการจึงคาดการณ์ว่า การยึดอำนาจโดยทหารคงจะเกิดในไม่นาน เพียงแต่รอจังหวะที่หากกระทำการแล้วจะได้รับความชอบธรรมทางฝั่งราษฎรต่างอยู่ในภาวะการเรียกร้องทางการเมือง ทั้งในแง่ผลประโยชน์และอุดมการณ์ จนนำไปสู่เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ที่คนไทยฆ่ากันเอง

เหตุการณ์ที่สี่ คือ พฤษภาคม 2535 มีสาเหตุความรุนแรงมาจากการที่ประชาชนเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ซึ่งลิขิต ชีรเวทิน (2541, หน้า 239) ได้กล่าวถึงเรื่องราวของเหตุการณ์ จากการศึกษาสรุปได้ว่า ประชาชนต้องการให้รัฐบาลแก้ไขรัฐธรรมนูญให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่เมื่อฝ่ายรัฐบาลและทางทหารปฏิเสธ จึงนำไปสู่การประท้วงของประชาชน จนเกิดการปะทะกันระหว่างรัฐบาลกับประชาชนและเกิดการนองเลือดในที่สุด

ความขัดแย้งทางการเมืองจาก 4 เหตุการณ์สำคัญข้างต้น รวมทั้งความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2553 ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความขัดแย้งทางการเมืองอันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว ที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทนวนิยาย เพราะด้วยขนาดที่ยาวกว่าเรื่องสั้นและบทร้อยกรอง จึงน่าจะสามารถบันทึกเรื่องราวได้ละเอียดกว่า ซึ่งจากการสำรวจพบว่า มีนวนิยาย 5 เรื่อง กล่าวถึงความขัดแย้งทางการเมืองต่าง ๆ กัน นั่นคือ

เรื่องแรก เรื่อง *สี่แผ่นดิน* (กึกกฤษฎี ปราโมช, ม.ร.ว., 2554) นำเสนอเรื่องราวความขัดแย้งทางการเมืองอันมีผลมาจากภายหลังการเปลี่ยนการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้วใน พ.ศ. 2476 มีกลุ่มทหารที่เป็นกลุ่มอำนาจเดิมไม่พอใจที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงก่อกบฏขึ้น และหนึ่งในผู้ก่อการคือ อัน ลูกเลี้ยงซึ่งถือเป็นบุตรชายคนโตของพลอย ผู้เป็นตัวละครสำคัญของเรื่อง ที่ต้องแตกหักกับ อัน ผู้เป็นน้องชายต่างมารดาที่สนับสนุนให้มีการปกครองแบบประชาธิปไตย พลอยต้องสูญเสียอันไป เพราะอันถูกจับด้วยข้อหา กบฏ พี่กับน้องก็ไม่สามารถคุยกันได้อย่างสนิทสนมดังเดิม

เรื่องต่อมาคือเรื่อง *คู่กรรม* 2 (ทมยันตี, 2552) ที่เสนอความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ทำให้หลายครอบครัวในเรื่องต้องสูญเสียสมาชิก

ครอบครัวยุโรป รวมทั้งเกิดความไม่เข้าใจกันของสมาชิกในครอบครัว

เรื่องที่สาม คือเรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป.) ซึ่งนวนิยายเรื่องนี้ได้กล่าวถึง ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 โดยในเรื่องผู้อ่านจะพบกับความขัดแย้งทางความคิดเรื่องการเมืองของสมาชิกในครอบครัว จนเกิดการโต้เถียงกันและบางครอบครัวต้องสูญเสียสมาชิกไปอย่างไม่มีวันกลับ

เรื่องที่สี่คือเรื่อง *เท้งเต้ง* (สีฟ้า, 2535) เรื่องนี้กล่าวถึง ปัญหาครอบครัวอันเนื่องมาจากการเมือง แม้จะไม่กล่าวถึงเหตุการณ์พฤษภาคม 2535 อย่างชัดเจน แต่ก็ทำให้ผู้อ่านเห็นได้ว่าปัญหาการทุจริตทางการเมือง ทำให้ประชาชนก่อการปฏิวัติซึ่งทำให้นักการเมืองที่เป็นตัวละครสำคัญของเรื่องต้องพบปัญหาครอบครัวแตกแยก

เรื่องสุดท้ายคือเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2552) นำเสนอความขัดแย้งทางการเมืองที่แบ่งประชาชนให้เป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งสนับสนุน พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร แต่อีกฝ่ายหนึ่งคัดค้าน โดยตัวละครในเรื่องนี้ได้เป็นตัวแทนของสมาชิกของหลายครอบครัวที่ไม่สามารถคุยกันเรื่องการเมืองได้ เพราะความเห็นไม่ตรงกัน และสุดท้ายก็ต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไป

จากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองอันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวที่ปรากฏในนวนิยายที่กล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย เพราะเชื่อว่า นวนิยายกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (อ้างถึงใน ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง, 2554, หน้า 14) กล่าวว่า

กวีถึงจะคนเดียวก็เปรียบเสมือน 3 คน นอกจากจะเป็นนักประพันธ์ช่างแต่งหนังสือแล้ว ยังเป็นหน่วยหนึ่งของคนรุ่นนั้น สมัยนั้น และเป็นพลเมืองอีกด้วย เนื่องจากเหตุนี้จะต้องสำรวจในอาชีพนักประพันธ์ของตนในฐานะที่เป็นกวีแล้ว ในฐานะที่เป็นหน่วยของคนสมัยนั้น ก็ย่อมจะทำเอาหูไปนาเอาตาไปไร่เสียกับเหตุการณ์ที่ตนเห็นคำดาประจักษ์อยู่แก่ใจหาได้ไม่ และในฐานะที่เป็นพลเมืองอีกเล่า ก็จำต้องใส่ใจในเหตุการณ์บ้านเมือง ความเคลื่อนไหวของประเทศชาติ ตลอดจนของชั้นและอาชีพที่ตนเป็นหน่วยหนึ่งอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวตามที่ปรากฏในนวนิยาย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของนวนิยายกับการเมืองไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาจากนวนิยาย ทั้งหมด 5 เรื่องตามเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองเหตุการณ์ละ 1 เรื่อง โดยยึดหลักเกณฑ์ ดังนี้

เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาสะท้อนภาพความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว โดยจะต้องมีเนื้อหาดังกล่าวภายในเล่มอย่างชัดเจน หรือมีการอ้างอิงถึงเนื้อหาในหน้าคำนิยมหรือหน้าคำนำ นวนิยายตามขอบเขตการค้นคว้าที่นำมาใช้ในการศึกษา มีดังนี้

1.1 เหตุการณ์กบฏบวรเดชหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จากเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2554)

1.2 เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จากเรื่อง *คู่กรรม* 2 ของ ทมยันตี (2552)

1.3 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 จากเรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* ของ กฤษณา อโศกสิน (ม.ป.ป.)

1.4 เหตุการณ์พฤษภาคม 2535 จากเรื่อง *เท้งเต้ง* ของ สี่ฟ้า (2535)

1.5 เหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ปี 2551-2553 จากเรื่อง *เหมือนฟ้า-มีพระอาทิตย์สองดวง* ของ ชมัยกร แสงกระจ่าง (2552)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

2.1 ศึกษาและวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 5 เรื่อง

2.2 ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวอันมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมืองในประเด็นต่าง ๆ คือ

2.2.1 ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว

2.2.2 ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว

2.2.3 ปัญหาครอบครัวแตกแยก

2.2.4 ปัญหานอกใจคู่สมรส

2.2.5 ปัญหาผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความขัดแย้งทางการเมือง หมายถึง ปัญหาระหว่างกลุ่มบุคคล 2 ฝ่าย ที่มีความเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน โดยยึดเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองเป็นเกณฑ์ แบ่งยุคสมัยความขัดแย้งทางการเมืองตามเกณฑ์ในการเลือกนวนิยายที่ได้กล่าวมาแล้ว

2. สถาบันครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่รวมอยู่ในบ้านเดียวกันหรือแยกบ้านไปอยู่ต่างหาก อาจเกี่ยวหรือไม่เกี่ยวพันทางสายโลหิตหรือทางกฎหมาย แต่มีปฏิกริยาสัมพันธ์กัน ให้ความรักความเอาใจใส่ต่อกัน มีความปรารถนาดีต่อกัน ความสัมพันธ์อาจจะแน่นแฟ้นมั่นคง หรือไม่กระชับ สั่นคลอนหรือร้าวราน แต่ยังไม่ถึงแตกแยกก็ยังเป็นครอบครัวอยู่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

ขั้นรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาในครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อสถาบันครอบครัว จากนวนิยายทั้ง 5 เรื่อง คือ
 - สี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช
 - คู่กรรม 2 ของ ทมยันตี
 - ลมที่เปลี่ยนทาง ของ กฤษณา อโศกสิน
 - เท้งเต้ง ของ สีฟ้า
 - เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง ของ ชมัยกร แสงกระจ่าง
2. รวบรวมเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองจากเอกสารและตำราต่าง ๆ
3. ศึกษาและค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวจากเอกสารและตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

- ผู้วิจัยจะวิเคราะห์นวนิยายทั้ง 5 เรื่อง ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
1. อิทธิพลของเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่ผู้เขียนนำมาใช้ในนวนิยาย
 2. ปัญหาครอบครัวที่มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 5 เรื่อง ในประเด็นปัญหาต่าง ๆ คือ
 - 2.1 ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว
 - 2.2 ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว
 - 2.3 ปัญหาครอบครัวแตกแยก
 - 2.4 ปัญหาการนอกใจคู่สมรส

2.5 ปัญหาผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง

ข้อเสนอผลการวิจัย

นำเสนอผลงานวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพและเขียนแบบพรรณนาวิเคราะห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงการเสนอประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวตามที่ปรากฏในนวนิยาย
2. ผลการวิจัยทำให้ทราบว่านวนิยายกับการเมืองไทยมีความสัมพันธ์กัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2553 อันส่งผลต่อสถาบันครอบครัวที่ปรากฏในนวนิยายไทย ผู้วิจัยจะศึกษาและวิเคราะห์ เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยายไทย รวมทั้งศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวอันมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมืองในประเด็นต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง

เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

เอกสารที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกเพราะต่างเป็นเครื่องมือที่สะท้อนซึ่งกันและกัน เรื่องราวในวรรณกรรมที่ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้อ่านมักเป็น เรื่องใกล้ตัวทั้งเรื่องความรัก เศรษฐกิจ การเมือง หรือเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว ถ้าสังคม ขณะนั้นมีปัญหาเรื่องใดเป็นพิเศษก็จะกระทบใจผู้เขียนให้นำมาเป็นวัตถุดิบในการสร้าง ผลงานได้ ซึ่งมีผู้รู้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคม ไว้ดังนี้

ทวิศักดิ์ ปิ่นทอง (2554, หน้า 18) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของสังคมกับการเขียนว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมาก เพราะผู้เขียนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จากการศึกษา สรุปความได้ว่า ผู้เขียนเป็นคนที่อยู่ในสังคม ได้รับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม และ

เรื่องราว นั้น ๆ ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้อ่านด้วย ทำให้ผู้เขียนนำเรื่องราวมาถ่ายทอดตามความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม เช่น มีการกล่าวถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของไทย ศาสนาและการเมือง

ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (2556, หน้า 22-23) กล่าวว่า วรรณกรรมสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างนักเขียนกับสังคม จากการศึกษาสรุปความได้ว่า นักเขียนสร้างสรรค์วรรณกรรมทั้งหลายออกมา ไม่เฉพาะแต่ในโลกของตนคนเดียว แท้จริงแล้วเกือบเป็นไปไม่ได้เลยที่งานวรรณกรรมจะไม่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างนักเขียนกับสังคมนั้น ๆ และความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ ก็ไม่ใช่ความสัมพันธ์ส่วนตัว หากยังเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างนักเขียนและวรรณกรรมกับสังคมด้วย ดังนั้น เป้าหมายของวรรณกรรมจึงต้องคิดว่าสร้างขึ้นเพื่ออะไร หรือต่อต้านอะไร โดยที่การนำเสนอทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ จะมีระดับของการนำเสนอความจริงที่หลากหลายซับซ้อนตามธรรมชาติของมนุษย์ ไปถึงระดับพัฒนาการทางวัฒนธรรมและความคิดของสังคมนั้น ๆ ด้วย

ตรีศิลป์ บุญขจร (2542, หน้า 5-7) กล่าวถึงความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมว่าอาจเป็นไปได้ 3 ลักษณะ จากการศึกษาสรุปความได้ว่า

ลักษณะแรก วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม การสะท้อนสังคมของวรรณกรรมมิใช่เป็นการสะท้อนอย่างบันทึกเหตุการณ์ทำนองเอกสารประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่

ลักษณะที่สอง สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญาและการเมือง สภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งกำหนดโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ของเขา

ลักษณะที่สาม วรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม นักเขียนที่ยิ่งใหญ่ นอกจากจะเป็นผู้มีพรสวรรค์ในการสร้างสรรค์วรรณกรรมให้มีชีวิตโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านแล้วยังเป็นผู้มีทัศนะกว้างไกลกว่าคนธรรมดา ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเขามีความเข้าใจ และเข้าถึงสภาพของมนุษย์และสังคม

งานวิจัยที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม
ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษานำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม
ในแง่ต่าง ๆ เช่น

สุพรรณา ประสงค์สุข (2551) ได้ศึกษาวิเคราะห์งานเขียนสารคดีเกี่ยวกับปัญหา
ครอบครัวไทยของ อรสม สุทธิสาคร จากการศึกษาสรุปได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่
อรสม สุทธิสาคร นำเสนอในงานเขียนสารคดีล้วนแต่เป็นปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวไทย
ซึ่งสังคมไทยกำลังสนใจ เช่น ครอบครัวที่สมาชิกบุคลิกภาพและทัศนคติที่ขัดแย้งกัน
จนนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งกันระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว และส่งผลให้เกิด
การหย่าร้างกัน ซึ่งปัญหาต่าง ๆ นั้นเป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตอยู่ตามปกติของ
สมาชิกในครอบครัว ทำให้ครอบครัวไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของครอบครัวได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ

วารงณา ทวีวรรณ (2552) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งทางสังคม
ในนวนิยายของ ว. วนิจญกุล จากการศึกษาสรุปความได้ว่า อิทธิพลทางสังคมต่าง ๆ
ที่มีต่อนวนิยาย เป็นสิ่งที่ ว. วนิจญกุล ได้นำเรื่องราวสภาพความขัดแย้งต่าง ๆ
ตามความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย มาถ่ายทอดผ่านเนื้อเรื่องในนวนิยาย โดยในนวนิยาย
ปรากฏแง่มุมต่าง ๆ ของสังคม ทำให้ผู้อ่านต้องตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งปัญหา
ความขัดแย้งด้านครอบครัว ความขัดแย้งด้านศาสนา ความขัดแย้งด้านขนบธรรมเนียม
ประเพณี ความขัดแย้งด้านการเมืองการปกครอง ความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจ
ความขัดแย้งด้านชนชั้น และความขัดแย้งด้านเชื้อชาติ ซึ่งจะพบทั้งในนวนิยาย
อิงประวัติศาสตร์และนวนิยายสะท้อนสังคม ที่นำเสนอปัญหาสังคมในช่วงสังคมไทย
ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จนถึงยุคการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475
โดยนวนิยายอิงประวัติศาสตร์มุ่งเน้นให้เห็นสภาพสังคมเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่
การเมืองการปกครอง วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง

เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่เกิดขึ้นหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เกิดความขัดแย้งที่สำคัญและสอดคล้องกับการวิจัย มี 5 เหตุการณ์สำคัญโดยมีผู้รู้แสดงทัศนะไว้ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร (2554, หน้า 136-141) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จากการศึกษาสรุปได้ว่า นับตั้งแต่นักเรียนไทยได้เดินทางไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในต่างประเทศ ในสมัยรัชกาลที่ 5-7 ทำให้มีแนวโน้มร่วมกันในการพัฒนาบ้านเมือง ผู้ความทันสมัย ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของชาติ ซึ่งจะมีประสิทธิภาพมากกว่า หากเมืองไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย ด้วยต้องการให้การปกครองบ้านเมืองไม่เป็นภาระและความรับผิดชอบของพระมหากษัตริย์เพียงพระองค์เดียว ซึ่งคณะบุคคลที่มีความตั้งใจอย่างจริงจังในการนำความเปลี่ยนแปลงในระบอบการปกครองมาสู่เมืองไทย ก็คือ คณะราษฎร ก่อตั้งขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2469 ที่กรุงปารีส คณะราษฎร ได้กระทำรัฐประหารยึดอำนาจรัฐโดยใช้กำลังทหารโดยจับพลัน และประกาศเจตนารมณ์ในการก่อการว่า ต้องการเปลี่ยนระบอบการปกครองเมืองไทยจาก “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” เป็นระบอบ “ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย” ดังนั้น เมื่อยึดอำนาจได้แล้ว คณะราษฎรได้กราบบังคมทูลขอให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงรับเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้การปกครองในระบอบใหม่ คือ พระมหากษัตริย์ทรงอยู่ใต้กฎหมาย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีมหากรุณาธิคุณต่อเมืองไทยและประชาชนจึงทรงรับเป็นพระมหากษัตริย์ในการปกครองระบอบใหม่ ผลจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองทำให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพมากขึ้นและสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศได้

ต่อมาใน พ.ศ. 2476 เกิดกบฏบวรเดชขึ้น เมื่อทหารกลุ่มหนึ่ง นำโดย พลเอกพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบวรเดช ไม่พอใจการทำงานของคณะราษฎร จึงยกกำลังหมายเข้ายึดกรุงเทพฯ ดังที่ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (ม.ป.ป., หน้า 64) กล่าวไว้ความว่า

ในวันที่ 10 ตุลาคม 2476 คณะทหารกลุ่มหนึ่ง นำโดยพลเอกพระวรวงศ์เธอ-
พระองค์เจ้าบวรเดชได้วางแผนเข้ายึดอำนาจ โดยตั้งกำลังทหารอยู่บริเวณ
ดอนเมือง หมายเข้ายึดกรุงเทพฯ คณะทหารกลุ่มนี้กล่าวหารัฐบาลของ
พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาว่าทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของ
พระมหากษัตริย์ และนำนายปรีดี พนมยงค์ ผู้มีหวัคคิดเป็นคอมมิวนิสต์
กลับเข้าร่วมรัฐบาล อย่างไรก็ตามก็เกิดการเข้ายึดอำนาจครั้งนี้ประสบความสำเร็จล้มเหลว
พลเอกพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบวรเดชจึงต้องเสด็จลี้ภัยไปพำนัก
ในต่างประเทศ

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เหตุการณ์สำคัญเมื่อ 14 ตุลาคม 2516 ที่ต้องสูญเสียเลือดเนื้อคนไทยด้วยกันนั้น ลิขิต ชีระเวทิน (2554, หน้า 191-198) ได้กล่าวไว้จาก การศึกษาสรุปได้ว่า ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เริ่มต้นด้วยกลุ่มนักศึกษาคนหนึ่ง เดินแจกใบปลิวเรียกร้องรัฐธรรมนูญและถูกตำรวจจับซึ่งเป็นจุดนำไปสู่ความรุนแรง และเหตุที่ต้องเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เพราะการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาลโดยคุณเผด็จการประชาชนอยู่ดีกินดี แต่ไม่ต้องมีส่วนร่วม ทำให้ประชาชนไม่พอใจ ซึ่งการประท้วง โจมตีรัฐบาล มีผู้ร่วมประท้วงทั้งที่เป็นนักเรียน นักศึกษาและประชาชน และจำนวน ผู้ประท้วงได้มากขึ้นตามลำดับ และในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เกิดการปะทะกันระหว่าง ตำรวจที่มาควบคุมการประท้วงกับผู้ประท้วง ทำให้เกิดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ในที่สุดเมื่อมีการประกาศว่า จอมพลถนอม จอมพลประภาส และพันเอกณรงค์ ยินยอม ออกนอกประเทศชั่วคราว การประท้วงจึงสิ้นสุดลง

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับที่ เกรียงศักดิ์ เซษฐพัฒน์นิช (2551, หน้า 3) กล่าวถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จากการศึกษา สรุปได้ว่า นักเรียน นิสิต นักศึกษา จำนวนประมาณแสนคนชุมนุมกันให้รัฐบาล คณาธิปไตย ถนอม-ประภาส-ณรงค์ ปล่อยนักศึกษา อาจารย์ และนักการเมือง 13 คน ที่ถูกจับกุมฐานเรียกร้องรัฐธรรมนูญ แต่รัฐบาลกลับตั้งข้อหาว่ากระทำความผิดกฎหมาย

มั่วสุมชักชวนให้มีการชุมนุมทางการเมืองในที่สาธารณะเกินกว่า 5 คน มีการกระทำ อันเป็นคอมมิวนิสต์ ระยะแรกการชุมนุมเป็นไปด้วยสันติวิธีที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อมาในวันที่ 14-15 ตุลาคม 2516 กลุ่มผู้ชุมนุมถูกปราบปรามด้วยอาวุธร้ายแรง จึงส่งผลให้นักเรียน นักศึกษา รวมทั้งประชาชนทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ต่างลุกฮือ ที่สุดแล้วผู้นำคณะปฏิวัติ ถนอม-ประภาส-ณรงค์ ต้องลี้ภัยไปต่างประเทศ

ไอพาร์ สุขเกษม (2556) ได้กล่าวถึง เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ทำให้ หลายครอบครัวต้องสูญเสียสมาชิกในครอบครัวและต้องการความช่วยเหลือ จากการศึกษาสรุปความได้ว่า เหตุการณ์นองเลือด ซึ่งเคยเรียกกันว่า “14 ตุลาฯ วันมหา- วิปโยค” ทำให้ผู้เข้าร่วมชุมนุมล้มตาย และบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่แลกมากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ผู้นำประเทศได้เดินทางออกนอกประเทศ ทำให้มีรัฐบาล ใหม่ขึ้นมาปกครองบ้านเมืองแทน ไม่ได้สืบทอดอำนาจทางการเมือง โดยเหล่า ขุนศึก ซึ่งมีคนอยู่ไม่กี่ตระกูลที่ครองอำนาจมาก่อนหน้า ซึ่งญาติวีรชน 14 ตุลาฯ ได้ทำ เรื่องร้องขอการดูแลจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นญาติผู้สูญเสีย หรือผู้พิการ จากเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งที่แล้วมาก็ได้รับการดูแลจากภาครัฐ คือ สมัย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อมา สมัยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี สมาคมญาติและวีรชน 14 ตุลาคม 2516 ได้ขอให้ช่วยเยียวยาเพิ่มเติม เพื่อให้มีรายได้ประคองตัวจนกว่าชีวิตจะหาไม่ โดยร้องขอให้จ่ายให้เป็นรายเดือน แต่ก็ยังไม่เกิดผลในภาคปฏิบัติเพราะมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลเสียก่อน

เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ลิขิต ชีรเวทิน (2554, หน้า 205-206) ได้กล่าวถึง เหตุการณ์สำคัญทางการเมือง เมื่อ 6 ตุลาคม 2519 จากการศึกษาสรุปได้ว่า มีสาเหตุ มาจาก จอมพลถนอม กิตติขจร ที่ได้บวชเป็นภิกษุ เดินทางกลับเข้าประเทศ จึงทำให้ กลุ่มนักศึกษาประท้วงต่อต้านและรวมกลุ่มกันที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในการประท้วงนั้นมีการแสดงการแฉวนคอ เพราะก่อนหน้านี้มีผู้ต้องสงสัยทำผิด กฎหมายถูกจับแฉวนคอ แต่ในการแสดงหน้าตาของผู้ถูกแฉวนคล้ายกับพระราชวงศ์ พระองค์หนึ่ง จึงมีกลุ่มชุมนุมที่ต่อต้านกลุ่มนักศึกษา ทางฝ่ายทหารได้ประกาศผ่าน วิทยูกระจ่ายเสียงว่าการกระทำของนักศึกษานั้นอู้อาจ จึงยิ่งเกิดความแตกแยก ในที่สุด จึงนำไปสู่การต่อสู้กันของคนไทยด้วยกันและเกิดความสูญเสียชีวิตของนักศึกษาที่ถูก

กระทำทารุณจนตาย

รุ่งพงษ์ ชัยนาม (2556, หน้า 49-50) กล่าวถึงสาเหตุและสภาพการณ์สำคัญของ เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 จากการศึกษาสรุปได้ว่า ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบ เผด็จการทหารมาช้านาน สถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ในระบอบประชาธิปไตยขาดการ- พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นระบอบการปกครองแบบเสรีอย่าง เต็มที่ ประชาชนมีการตื่นตัวและเรียกร้องผลประโยชน์อย่างมาก มีทั้งการประท้วง และต่อต้านเกิดอยู่ตลอดเวลา สถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมือง รัฐสภา และหน่วยงานของรัฐ ที่ทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของ ประชาชน จึงยังไม่สามารถที่จะทำงานรองรับระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหา หลายอย่างไม่ได้รับการแก้ไขให้ลุล่วงไป และเกิดการสะสมของปัญหา ประชาชน และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ขาดศรัทธาในการทำงานของรัฐบาล และหาทางออก ด้วยตนเอง มีทั้งการใช้ความรุนแรงวิธีการและวิธีการนอกกฎหมาย อาทิ การยึดสถานที่ ทำงาน การใช้อาวุธทำร้ายฝ่ายตรงข้าม การสังหาร โดยที่รัฐไม่สามารถระงับข้อขัดแย้ง หรือควบคุมสถานการณ์ได้ รัฐบาลพลเรือนก็ไม่สามารถควบคุม บังคับบัญชา หรือสั่ง การกองทัพให้รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองได้ วิฤตการณ์เหล่านี้จึงนำไปสู่ การล่มสลายของระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยในที่สุด

ในด้านอุดมการณ์ทางการเมืองได้เกิดความแตกแยก ส่วนหนึ่งมีความคิดที่เป็น กลาง ๆ ต้องการธำรงรักษาและพัฒนาระบอบเสรีประชาธิปไตยแบบตะวันตกที่นิสิต นักศึกษาและประชาชนต่อสู้ได้มาเอาไว้ อีกส่วนหนึ่งมีความคิดฝ่ายซ้าย ต้องการ เปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่ระบอบสังคมนิยมที่ก้าวหน้าแบบสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งถูกมองว่าเป็นพวกนิยมคอมมิวนิสต์ และอีกส่วนหนึ่งมีความคิดฝ่ายขวา ต้องการ อนุรักษ์สถาบัน และรูปแบบการเมืองการปกครองดั้งเดิมของไทยไว้ ต่อต้าน การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่จะกระทบกระเทือนสถานภาพเดิมของชนชั้นนำทางการเมือง

เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งลี้ภัยไปอยู่สิงคโปร์ ได้บวชเป็นสามเณร แล้วเดินทางกลับเข้ามายังกรุงเทพฯ เพื่อบวชเป็นพระภิกษุ การต่อต้านโดยศูนย์กลาง- นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยและประชาชนจึงได้จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในการประท้วงได้มีการแสดงการแขวนคอล้อเลียนเหตุการณ์ที่ช่างไฟฟ้า 2 คนถูกจับ

แขวนคอที่จังหวัดนครปฐม เพราะต้องสงสัยว่าเป็นฝ่ายซ้ายซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย การแสดงดังกล่าวจึงเป็นการเสียชื่อเสียงไม่มีชื่อไม่มีแปของบ้านเมือง การไร้อำนาจบริหารจัดการของรัฐบาล และความเป็นอันธพาลของผู้มีอิทธิพลของพวกฝ่ายขวา แต่เมื่อมีการนำเสนอข่าวทางสื่อมวลชน ภาพนักศึกษาที่แสดงเป็นผู้ถูกแขวนคอ ได้รับการตกแต่งให้หน้าตาละม้ายคล้ายคลึงกับภาพของพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพอย่างร้ายแรง จึงได้มีประชาชนกลุ่มหนึ่ง จัดการชุมนุมต่อต้านฝ่ายนิสิตนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ขึ้น ในขณะเดียวกันวิทยุยานเกราะของฝ่ายทหารก็ได้กระจายเสียงโจมตีการกระทำของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยว่าเป็นการอุกอาจ ฝ่ายนิสิตนักศึกษาได้ปฏิเสธข้อกล่าวหา แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขอะไรได้ เพราะประชาชนที่ถูกปลุกกระดมให้เกลียดชังนักศึกษา ได้เข้าล้อมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไว้ แล้วใช้กำลังบุกเข้าทำร้ายนักศึกษาอาวุธที่ใช้มีทั้งปืนและของมีคม นักศึกษาเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก หลายคนถูกแขวนคอถูกเผาด้วยยางรถยนต์ ถูกทรมานจนตาย ฯลฯ เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 จึงเป็นความชั่วร้ายในประวัติศาสตร์ไทย ที่ฝ่ายนักศึกษาถูกใส่ร้ายทางการเมืองและถูกรังแกฝ่ายเดียว

เหตุการณ์พฤษภาคม 2535 ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ได้เกิดความรุนแรงทางการเมืองขึ้นอีก ดังที่ วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ และสุขุม นวลสกุล (2543, หน้า 92-94) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า เมื่อพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2531 เกิดมีปัญหากับผู้นำทหาร ฝ่ายทหารกล่าวว่ารัฐมนตรีบางคนพยายามทำลายสถาบันทหาร และบีบให้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ปลดรัฐมนตรีบางคนออก แต่พลเอกชาติชายทำเพียงสับเปลี่ยนตำแหน่งเท่านั้น และเมื่อรัฐบาลมีปัญหาไม่โปร่งใสในการทำงาน พลเอกชาติชายแก้ปัญหาด้วยการลาออก และตั้งรัฐบาลใหม่แต่สถานการณ์ไม่ดีขึ้น ทำให้คณะนายทหาร นำโดย พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดพร้อมผู้บัญชาการทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ ในนามของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2534 และแต่งตั้งนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี และมีคณะ รสช. คอยกำกับการทำงานของรัฐบาลอย่างใกล้ชิดโดยจะจัดให้มีการเลือกตั้งภายใน 1 ปี เพื่อคืนอำนาจให้

ประชาชน ต่อมาประชาชนเริ่มไม่พอใจและประท้วง เพราะร่างรัฐธรรมนูญที่กำลังจะผ่านนั้นเปิดโอกาสให้ผู้นำ รสช. เข้าดำรงตำแหน่งบริหารประเทศภายหลังการเลือกตั้ง การประท้วงลดความตึงเครียดลง เมื่อพลเอกสุจินดา คราประยูร ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี เพราะนายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรมหนึ่งในพรรคร่วมรัฐบาล ไม่อาจรับตำแหน่งได้ เมื่อพลเอกสุจินดาเป็นนายกรัฐมนตรี จึงต้องพบกับการประท้วงอย่างหนัก เพราะผิดคำที่สัญญากับประชาชน และขยายวงกว้างเป็นเหตุการณ์นองเลือด เมื่อฝ่ายทหารใช้ความรุนแรงสลายผู้ชุมนุม จนเมื่อพลเอกสุจินดา คราประยูร ลาออก และมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นสำเร็จ ทำให้บรรยากาศทางการเมืองเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

เหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ปี 2551-2553 หลัง พ.ศ. 2540

ความขัดแย้งทางการเมืองก็เกิดขึ้นอีก เมื่อรัฐบาลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร บริหารประเทศไม่เป็นที่พอใจของกลุ่มที่เรียกตัวเองว่า พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) นำโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล ได้วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ดังที่ อุเชนทร์ เชียงเสน (2554) กล่าวไว้ จากการศึกษาสรุปได้ว่า พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พันธมิตรฯ) ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2549 ที่ อนุสรณ์สถาน 14 ตุลา สีแยกคอกวัว โดยมีจุดประสงค์เพื่อเคลื่อนไหวขับไล่รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น โดยมีจุดเริ่มต้นมาจาก นายสนธิ ลิ้มทองกุล และนางสาวสโรชา พรอุดมศักดิ์ เริ่มออกมาวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลผ่านรายการ “เมืองไทยรายสัปดาห์” ในเดือนกันยายน 2548 ทางช่อง 9 อสมท. ทำให้รายการถูกปลดออกจากผังรายการ จึงเกิดรายการ “เมืองไทยรายสัปดาห์สัญจร” นำโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล เพื่อใช้เป็นสื่อโจมตีรัฐบาล

นายสนธิ ลิ้มทองกุล ใช้รายการ “เมืองไทยรายสัปดาห์สัญจร” เป็นช่องทางในการส่งเสริมให้เกิดการชุมนุมทางการเมือง โดยมีจุดยืนของการชุมนุม คือ ต้องการ “ถวายคืนพระราชอำนาจ” มีประชาชนเข้าร่วมจากหลักร้อยหรือพันที่มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์ และพัฒนาเป็นหลักหมื่นหรือหลายหมื่นที่สวนลุมพินี ในที่สุดได้พัฒนาจากชุมนุมอยู่กับที่ ไปสู่การเดินขบวนมายังทำเนียบรัฐบาลในวันที่ 13 มกราคม 2549

เมื่อบริษัทชินคอร์ปอเรชันขายหุ้นมูลค่ากว่า 73,000 ล้านบาท ในตลาดหลักทรัพย์ จึงเกิดการชุมนุมใหญ่ขึ้นอีก ในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2549 โดยมีจุดหมายการชุมนุมคือ “กู้ชาติ” ที่ลานพระบรมรูปทรงม้า มีการเดินขบวนไปถวายฎีกา “เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมฯ” มีการเดินขบวนไปถวายฎีกา “เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมฯ” ที่สำนักพระราชวัง เลขาธิการพระบรมมหาราชวัง การเคลื่อนไหวใหญ่ในนาม “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” ครั้งแรกในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2549 อีกทั้งกระแสเรียกร้องขับไล่จากกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมไทย เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ในที่สุด รัฐบาลทักษิณได้ประกาศ “ยุบสภา” ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 2 เมษายน 2549 แต่พันธมิตรฯ กลับเห็นว่าเป็นการใช้การเลือกตั้งเป็น “เครื่องมือฟอกตัวเอง” จึงคงยืนยั้งชุมนุมขับไล่ให้ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ออกจากตำแหน่งอย่างไม่มีเงื่อนไข และให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยจัดให้มีการชุมนุมใหญ่ที่สนามหลวงในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2549 การเคลื่อนไหวขับไล่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งการจัดกิจกรรมชุมนุมขับไล่และอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีการปฏิเสธไม่ยอมรับการเลือกตั้งจากพันธมิตรฯ การไม่ร่วมการเลือกตั้งของพรรคฝ่ายค้าน ในขณะนั้น โดยการไม่ส่งผู้สมัครลงเลือกตั้ง ประสานกับ “ตุลาการภิวัตน์” ที่ตัดสินใจให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน 2549 เป็น “โมฆะ” และการร่วมมือกันของกำลังฝ่ายต่าง ๆ นำไปสู่ “กองทัพภิวัตน์” ในที่สุด โดยการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน 2549 ของ “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” หลังจากรัฐประหาร พันธมิตรฯ ได้ประกาศยุติบทบาทการเคลื่อนไหวทางการเมือง และได้รวมตัวกันในนาม “สมัชชาประชาชนเพื่อการปฏิรูปการเมือง: สปป.” เพื่อรองรับการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อไป

ต่อมาในการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 พรรคพลังประชาชน (ซึ่งเป็นการรวมตัวของสมาชิกพรรคไทยรักไทยเดิม) ได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด คือ 233 ที่นั่ง จาก 480 ที่นั่ง จึงเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยมี นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคเป็นนายกรัฐมนตรี แต่หลังจากมีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่ไม่นาน แกนนำของพันธมิตรฯ ได้ประชุม และมีมติรื้อฟื้นพันธมิตรฯ ขึ้นมาใหม่อีกครั้งในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2551 โดยให้เหตุผลว่าปัญหาต่าง ๆ “ยังไม่สามารถได้รับ

การแก้ไขให้เสร็จสิ้น ในสมัยรัฐบาล พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ ที่มาจากการรัฐประหาร” และต่อมาแกนนำพันธมิตรฯ ได้ยกระดับเป้าหมายไปสู่การขับไล่รัฐบาล โดยนายสนธิ กล่าวปราศรัยว่า “การชุมนุมวันนี้ไม่ใช่เรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญแล้ว แต่เปลี่ยน จุดหมายมาขับไล่รัฐบาล เพราะรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาของประชาชนได้เลย” และได้ประกาศยกระดับเป้าหมายการชุมนุมเป็น “โค่นล้มระบอบทักษิณและขับไล่ รัฐบาลหุ่นเชิดอันธพาลให้สิ้นซาก” อย่างเป็นทางการในวันที่ 30 พฤษภาคม 2551

หลังจากพันธมิตรฯ บุกยึดทำเนียบสำเร็จได้ ในช่วงตีวันที่ 1 ต่อวันที่ 2 กันยายน 2551 แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ซึ่งเป็น กลุ่มต่อต้านพันธมิตรฯ และชุมนุมกันที่สนามหลวงได้เดินทางมายังทำเนียบรัฐบาล เพื่อกดดันให้กลุ่มพันธมิตรฯ ยุติการชุมนุม โดยกลุ่ม นปช. ได้ทะเลาะกับพันธมิตรฯ ทำให้มีผู้เสียชีวิต 1 ราย และได้รับบาดเจ็บจำนวนหนึ่ง เหตุการณ์นี้ได้กลายเป็น ความรุนแรงเมื่อ 7 ตุลาคม 2551 พันมิตรฯ ปิดล้อมรัฐสภา เพื่อขัดขวางการแถลง นโยบายของรัฐบาลนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ (ซึ่งได้รับการเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรี หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ให้นายสมัคร สุนทรเวช สิ้นสภาพนายกรัฐมนตรี) และเกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงมีผู้บาดเจ็บจากเหตุการณ์นี้ 443 ราย และ เสียชีวิต 2 ราย

ท่ามกลางสถานการณ์การเผชิญหน้าระหว่างผู้ชุมนุมกับรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ ตำรวจ วันที่ 2 ธันวาคม 2551 ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยุบพรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคมหาชนไทย ทำให้พันธมิตรฯ ประกาศยุติการชุมนุม ทว่าปัญหาความขัดแย้งระหว่างแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ และพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยยังคงดำเนินต่อไปตามกาลเวลา มีบางครั้ง ที่ปะทะกันรุนแรง และเป็นคลื่นใต้น้ำคอยเวลาจะเกิดความรุนแรง กระทั่งปัจจุบัน ความขัดแย้งทางการเมืองของคนสองกลุ่มนี้ก็ยังคงอยู่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง

นอกจากข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองแล้ว ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น

นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิตย์ (2547) ศึกษาเรื่อง *เรื่องสั้นบันทึกเหตุการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519* ผลการศึกษาสรุปได้ว่า เรื่องสั้นที่บันทึกเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 เป็นวรรณกรรมที่เสนอทั้งข้อเท็จจริงและเรื่องแต่ง คือการนำเสนอเหตุการณ์จริงจากประสบการณ์ตามมุมมองของผู้เขียน มาผสมผสานกับองค์ประกอบและกลวิธีการประพันธ์เรื่องสั้น เพื่อเสนอภาพเหตุการณ์ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง และแสดงให้เห็นว่าเรื่องสั้นมีบทบาทในแง่ของการบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เช่นเดียวกับงานเขียนบันทึกที่มีความสัมพันธ์กับสังคม มิใช่เพียงในฐานะการเป็นบันทึกคดีเรื่องเล่า

สุซานาถ นิมประเสริฐ (2552) ศึกษาเรื่อง *การเมืองในวรรณกรรม: ศึกษา-นวนิยายเรื่องประชาธิปไตยบนเส้นทางขบวนการ* จากการศึกษาสรุปได้ว่า เรื่องราวของนวนิยายมีการสอดแทรกความจริงที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์การเมืองไทย โดยเพิ่มเติมสถานการณ์ ตัวละคร เพื่อเพิ่มอรรถรสในการอ่าน จึงถือเป็นการเล่าประวัติศาสตร์ให้เป็นนวนิยาย เพราะมีการยกเหตุการณ์และสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นจริงมากล่าว ประเด็นสำคัญที่ผู้ประพันธ์ยกมาดำเนินเรื่องในนวนิยาย คือการปฏิวัติ-รัฐประหาร การก่อกบฏ การใช้อำนาจทางการเมืองของข้าราชการพลเรือนและข้าราชการในกองทัพทหารเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง นอกจากนั้นผู้ประพันธ์ยังต้องการนำเสนอธรรมชาติของมนุษย์ ในการใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา และแก้ที่ปลายเหตุ ปัญหาการเมืองไทยจึงยังคงอยู่ถึงปัจจุบัน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้ง ทางการเมือง

เมื่อการเมืองไม่ได้อยู่ในภาวะปกติ มีความขัดแย้งเกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมรอบด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะพบว่าล้วนประสบอยู่ในภาวะที่มีปัญหาเช่นกัน แม้แต่ในสมาชิกครอบครัวที่ควรจะรักและเข้าใจกัน แต่ก็มีหลายครอบครัวที่สมาชิกต้องขัดแย้งกัน เพราะความเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน ดังตัวอย่างผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในเอกสารและงานวิจัย ดังนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง

ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ปัญหาทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ ปรากฏในหลายด้าน จากการศึกษาผลการวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจและการเงิน เรื่อง การเมืองพ่นพิษเศรษฐกิจพินาศ ขบวนการนิสิตนักศึกษาเตรียมวิจัยฝุ่นของหนังสือพิมพ์ตลาดวิเคราะห์ (ตลาดวิเคราะห์, 2556) สรุปความได้ว่า การเมืองที่มีปัญหาและมีความไม่สงบ โดยเฉพาะเมื่อเกิดขึ้นในกรุงเทพฯ จะส่งผลกระทบเป็นสำคัญต่อกระบวนการผลิต การขนส่ง การคมนาคม การค้า การส่งออกและการนำเข้าวัตถุดิบ แต่อย่างไรก็ยังสามารถดำเนินต่อไปได้ตามปกติ ซึ่งภาคเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบบ้างจากความไม่สงบ ก็คือ

1. ภาคการค้าในเมืองใหญ่ โดยเฉพาะช่วงที่มีการปิดถนนใหญ่กลางเมืองอยู่ระยะเวลาหนึ่ง ทำให้ห้างสรรพสินค้าใหญ่ ๆ หลายห้างต้องปิดไป และผู้บริโภคต้องหยุดการจับจ่ายใช้สอยไปชั่วคราว
2. ภาคท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวต่างประเทศขาดความเชื่อมั่น จากภาพความรุนแรงต่าง ๆ ที่ถูกนำเสนอถ่ายทอดออกไปยังต่างประเทศผ่านสื่อต่าง ๆ จากการปิดสนามบิน และจากคำเตือนของรัฐบาลต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวทบทวนเรื่องการมาเที่ยวไทย ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง

3. ภาคการลงทุน ที่ภาคธุรกิจไทยชะลอโครงการลงทุนบางส่วนไว้ก่อน จากความไม่แน่นอนทางการเมืองที่เกิดขึ้น ทำให้นักธุรกิจเลือกที่จะรอดูความชัดเจน ก่อนที่จะตัดสินใจเดินหน้าโครงการต่อไป

บรรยง พงษ์พานิช (2557) ก็ได้กล่าวถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับภาคเศรษฐกิจเมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมือง จากการศึกษาสรุปความได้ว่า ผลกระทบที่ภาคเศรษฐกิจได้รับในระยะสั้น คือการหยุดชะงักในหลายด้าน การท่องเที่ยวเป็นด้านแรกที่หดตัวอย่างรุนแรง ธุรกิจที่เกี่ยวข้องชบเซา การบริโภคย่อมชะลอตัวตาม

การลงทุนภาครัฐประสบปัญหา ส่วนการลงทุนภาคเอกชนในยามที่มีความไม่แน่นอนสูง มีสิ่งมีปัจจัยที่คาดการณ์หลายอย่าง ดังนั้น ทุกอย่างย่อมหยุดชะงัก โดยแทบจะสิ้นเชิง จนกว่าความไม่แน่นอนต่าง ๆ จะลดลง

ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อระบบราชการ ศิริพร เชาวลิต (2554, หน้า 185) ได้กล่าวถึงปัญหาทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อระบบราชการหลังเหตุการณ์ ตุลาคม 2516 ซึ่งจากการศึกษาสรุปความได้ว่า หลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในช่วง ตุลาคม 2516 มีผลให้นักการเมืองเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการทางการเมืองมากขึ้น โดยรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2517 มีบทบัญญัติมิให้ข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งทางการเมืองไปพร้อม ๆ กัน สถาบันทางการเมืองจึงกลับมามีบทบาทมากขึ้น และมีผลกระทบต่อระบบราชการ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. เริ่มมีนักธุรกิจเข้ามาเป็นสภาผู้แทนราษฎร รวมทั้งให้การสนับสนุนพรรคการเมืองเข้ามาอยู่ในคณะรัฐมนตรี โดยเฉพาะกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ 5 กระทรวง คือ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตร กระทรวงการคลัง และกระทรวงคมนาคม ดังนั้น เมื่อเจ้ากระทรวงมิใช่ข้าราชการ จึงทำให้นโยบายและการปฏิบัติงานแตกต่างไปจากเดิม

2. การเลือกตั้งหลายครั้งจะได้รัฐมนตรีที่มาจากหลายพรรคการเมือง ที่ต้องมาทำงานอยู่ในกระทรวงเดียวกัน จึงมีผลทำให้เกิดสภาพการณ์ที่นำไปสู่ความขัดแย้งกันระหว่างรัฐมนตรีด้วยกันเอง และระหว่างรัฐมนตรีกับข้าราชการประจำที่ดำรงตำแหน่งระดับสูง

3. เนื่องจากระบบการเมืองไทยยังไม่เป็นระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างเต็มรูป ยังมีบทบาทของรัฐธรรมนูญที่ต้องการควบคุมอำนาจ และบทบาทสภาผู้แทนราษฎรอยู่ นักการเมืองที่มาจากพรรคการเมืองบางคนเมื่อได้เข้าไปเป็นรัฐมนตรีจึงมีแนวโน้มที่จะอาศัยโอกาสนี้เข้าไปควบคุมการบริหารราชการ ดังนั้น ข้าราชการประจำจึงมีทัศนะว่า นักการเมืองเข้าไปก้าวก่ายงานของข้าราชการประจำมากเกินไป

ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2557) ได้เสนอปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการศึกษาไทย ซึ่งหนึ่งในปัจจัยนั้นคือ ปัจจัยด้านการเมือง โดยกล่าวว่าการเมืองมีปัญหาจะส่งผลกระทบต่อการศึกษา ดังความว่าการปฏิรูปหรือพัฒนาการจัดการศึกษาจะสำเร็จหรือล้มเหลว ขึ้นอยู่กับการเมืองมากกว่าแนวทางและวิธีการ แต่หากการเมืองไทยมีเงื่อนไขบางประการที่เป็นอุปสรรค จะส่งผลให้การปฏิรูปการศึกษาไทยไม่ก้าวหน้าหรือประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อาทิ การปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) บ่อยครั้ง ทำให้การดำเนินนโยบายการพัฒนาการศึกษาไม่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะรัฐบาลทักษิณ มีการเปลี่ยนรัฐมนตรี ศธ. บ่อยมาก คนละ 9 เดือน โดยเฉลี่ย นักการเมืองมอง ศธ. ว่าเป็นกระทรวงที่สร้างผลงานได้ยาก ตำแหน่ง รมว. ศธ. จึงนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง อาทิ เป็นรางวัลแก่ผู้สนับสนุนพรรค ผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งจึงมิใช่ผู้มีความรู้ในด้านการศึกษาอย่างแท้จริง

ความไม่สอดคล้องของเป้าหมายของการจัดการศึกษากับเป้าหมายทางการเมือง เป้าหมายของนักการเมืองหลายคน คือ ต้องการคะแนนนิยม จึงมีนักการเมืองจำนวนไม่น้อยที่ไม่ดำเนินนโยบายที่ให้ผลในระยะยาว เนื่องจากเสี่ยงที่จะทำให้ตนเองไม่เป็นที่นิยมทางการเมือง ซึ่งนั่นหมายความว่ารวมถึงนโยบายการศึกษา ดังนั้น นักการเมืองจึงเลือกดำเนินนโยบายที่เห็นผลในระยะสั้น เพื่อทำให้ตนเองได้รับเลือกตั้งเข้ามาอีกครั้ง อันเป็นอุปสรรคยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาไทย

ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสื่อ สุภางค์ จันทวานิช (2552, หน้า 49) ได้กล่าวถึงผู้ที่ต้องการอำนาจทางการเมืองใช้ข่าวลือผ่านสื่อในช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมือง เพื่อหวังผลในการโจมตีฝ่ายตรงข้าม จากการศึกษาสรุปความได้ว่า ในปัจจุบันผู้ที่ต้องการมีอำนาจทางการเมืองหันมาใช้สื่อเป็นเครื่องมือสำคัญ เพื่อจะรับมือกับฝ่ายตรงกันข้ามมากขึ้น โดยเฉพาะในการเคลื่อนไหวทางการเมือง ทำให้เกิดเป็นสงครามสื่อไปโดยอัตโนมัติ เราจะพบสงครามเช่นนี้ในสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ สถานีเคเบิลทีวี วิทยุชุมชน และเว็บไซต์ ภาครัฐต้องหันมาใช้สื่อเพื่อสื่อสารกับมวลชน แสดงให้เห็นความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน ปกป้องตนเองจากโอกาสที่จะตกเป็นข่าวปล่อย สยบข่าวปล่อยด้วยการสร้างกลไกทั้งที่อาศัยสื่อและไม่อาศัยสื่อ เพื่อพิสูจน์ความไม่จริงของข่าว ซึ่งคู่ต่อสู้ต่างต้องการกระทำสองสิ่งเหมือน ๆ กัน คือครอบครองสื่อและครอบครองวาระในสื่อ

ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว อภิชาติ

จริยาวิลาส (2557) จิตแพทย์ชำนาญการประจำโรงพยาบาลศรีธัญญา เล่าถึงวิกฤตการเมืองที่เกิดขึ้นต่อเนื่องมา 6-7 ปี ตั้งแต่มีการแบ่งแยกสีเสื้อเหลืองกับแดง กรณีที่พบมากที่สุด คือความเห็นต่างนำมาสู่การแยกทางของคู่รัก ทั้งที่แต่งงานและยังไม่ได้แต่งงาน จากการศึกษาสรุปความได้ว่า บางคนหมกมุ่นกับการเมืองเกินไป จนหลงลืมคนในครอบครัว หลงลืมคนที่รักกัน บางกรณีหนักถึงขนาดเลิกรากัน หรือหย่าขาดจากกันไปหลายคู่ เนื่องจากความเห็นทางการเมืองไม่ตรงกัน เช่น บางคนแต่งงานกันมาเกือบ 30 ปี ไม่ค่อยทะเลาะกัน แต่มาทะเลาะกันหนัก เพราะประเด็นทางการเมือง ดังนั้น ทางออกกับวิกฤตนี้ คือ อันดับแรก ตั้งสติก่อนว่า ข้อมูลด้านหนึ่งที่รับมาไม่ใช่ทั้งหมดของชีวิตเรา สิ่งสำคัญคือความสัมพันธ์ในครอบครัว อันเป็นรากฐานสำคัญของประเทศ จากนั้นทำความเข้าใจว่า ความคิดเห็นแตกต่างกันได้ อย่าลืมว่าเราอยู่ในระบอบประชาธิปไตย ย่อมอนุญาตให้คนเราเห็นแตกต่างกันได้ การเห็นต่างเป็นเรื่องปกติในสังคมเมื่อเป็นคนไทยด้วยกัน ยังเป็นคนในครอบครัวเดียวกัน ก็ไม่ควรโกรธเคืองกัน ถ้าเกิดมีคนอื่นเห็นแตกต่างกับเราไปบ้าง ต้องใช้ความเข้าใจ และการยอมรับความเห็นซึ่งกันและกันเป็นที่ตั้งสำคัญในความสัมพันธ์ของแต่ละครอบครัว เมื่อใดเริ่มมีอารมณ์เกิดขึ้น ต้องหยุดพุดถึงเรื่องการเมืองทันที ให้เปลี่ยนเรื่องคุยทันที เพราะการพุดคุยที่มี

อารมณ์เกิดขึ้นจะไม่ใช่การพูดคุย แต่เป็นการโต้เถียงกันแทน เราต้องรู้ให้เท่าทัน ก่อนทะเลาะกัน เราต้องเริ่มจากตัวเราเองก่อน และอย่าไปยึดยึดความคิดให้อีกฝ่ายหนึ่ง ที่สุดแล้วการทะเลาะทางการเมืองไม่มีทางจบ แต่เราจะรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกัน อย่างไรคือสิ่งสำคัญ

เจษฎา โชคดำรงสุข (2557) จิตแพทย์ผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสุขภาพจิต กล่าวถึงสถานการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสัมพันธภาพในครอบครัวว่า เรื่องของการเมือง มักมีศรัทธาส่วนบุคคลเข้ามาประกอบ ที่ย่อมส่งผลกระทบต่อมุมมอง เกิดความเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นเรื่องปกติ แต่หากไม่ผ่อนคลายลงบ้างจะทำให้เกิดอารมณ์ทางการเมือง ที่อาจนำไปสู่ความรุนแรงและความสูญเสียได้ ที่สำคัญหากไม่ระมัดระวัง ย่อมส่งผลกระทบต่อสายสัมพันธ์ในครอบครัวและเพื่อนฝูง ดังความว่า

ความเห็นที่แตกต่างกัน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ แต่ต้องเป็นไปด้วยการเคารพ ในสิทธิและบทบาทซึ่งกันและกัน เราจึงควรเปิดใจกว้าง ไม่มองคนที่เห็นต่าง จากเราเป็นศัตรู ไม่ใช่ความรุนแรงตัดสินเมื่อเห็นต่าง มองเป้าหมายส่วนร่วม ซึ่งก็คือความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศให้ดีขึ้น เพราะเราทุกคนต่างเป็นคนไทย เป็นครอบครัวเดียวกัน ข้อเสนอแนะเมื่อเกิดความเห็นต่างในครอบครัว คือ ควรคุยกันโดยมีกติการ่วมกันว่า จะคุยเพื่อทำความเข้าใจ และเรียนรู้ ความคิดเห็นของอีกฝ่าย โดยต้องรับฟังกัน ไม่มุ่งเอาชนะกัน แต่ถ้าคุยกันไป แล้วรุนแรงขึ้น จนระงับอารมณ์ไม่ได้ ก็ให้เลิกคุย ไม่ต้องใช้เหตุผลมาเถียงกัน เพราะยิ่งเถียงจะยิ่งเครียด และไม่เกิดประโยชน์อะไรทั้งสิ้น

พรรณพิมล วิปุลากร (2557) จิตแพทย์หญิงผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดี กรมสุขภาพจิต กล่าวถึง กรณีมีเด็กเสียชีวิตจากการชุมนุมทางการเมืองที่ผู้ปกครอง ควรหลีกเลี่ยงการนำเด็กไปร่วมชุมนุม หรือเข้าไปในบริเวณที่มีการชุมนุม เพื่อหลีกเลี่ยง การสูญเสียสมาชิกในครอบครัว จากการศึกษาสรุปความได้ว่า เมื่อมีเด็กเสียชีวิต จากสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง อาจทำให้เกิดความเศร้าสลดในสังคม เพราะทุกคนมีความรู้สึกร่วมกัน โดยเฉพาะพ่อแม่และคนในครอบครัวที่มาร่วม การชุมนุมด้วย หรือแม้แต่ผู้อื่นก็ยังสะเทือนใจ ซึ่งเรื่องนี้ต้องใช้เวลากับความรู้สึกของ

ผู้สูญเสียเพื่อให้จิตใจค่อย ๆ ฟื้นตัว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบที่เกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง

ธีรพงษ์ ขณะฤกษ์ (2552) ศึกษาเรื่อง ภาพสะท้อนความขัดแย้งทางการเมืองเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 สมัยรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช ผ่านการรื้อฟื้นการเมืองในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การรื้อฟื้นที่สะท้อนภาพความขัดแย้งทางการเมืองเป็นทางออกหนึ่งของสื่อหนังสือพิมพ์ ที่ต้องการวิจารณ์การเมืองในประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 สมัยรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช แต่นักหนังสือพิมพ์ไม่อาจนำเสนอเป็นข้อมูลข่าวได้โดยตรง เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องกฎหมายที่อาจทำให้ถูกฟ้องร้องได้ จึงจำเป็นต้องเสนอผ่านการรื้อฟื้นสื่อเลียนการเมือง

กาญจน์ คล้ายแก้ว (2543) ศึกษาเรื่อง รัฐกับเสรีภาพของสื่อมวลชน ศึกษากรณีการเสนอข่าวการเมืองของสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การเกิดปฏิวัติรัฐประหารจะทำให้สื่อมวลชนทำงานได้ยากขึ้น เพราะรัฐบาลในขณะนั้นจะพยายามกำจัดการตีพิมพ์ ลิดรอนเสรีภาพของสื่อมวลชน เช่น ตัวอย่างกรณี 14 ตุลาคม 2516 สื่อมวลชน ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการควบคุมประชาชน และโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง เพื่อโน้มน้าวใจประชาชน สื่อมวลชนต้องทำงานภายใต้การควบคุมของรัฐบาลอย่างใกล้ชิด ทำให้สื่อมวลชนไม่มีบทบาทในการนำเสนอข่าวสารและทัศนะ ตลอดจนวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล แม้ว่าในเวลาต่อมาสื่อมวลชนจะประสบปัญหาการถูกลิดรอนเสรีภาพ ในการนำเสนอข่าววิกฤตการณ์ทางการเมืองน้อยลง แต่รัฐบาลยังมีบทบาทในการควบคุมดูแลการเสนอข่าวของสื่อมวลชนอยู่ สื่อมวลชนจะต้องเสนอข่าวการเมืองโดยรู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น และอยู่ภายใต้กรอบของจริยธรรมและกฎหมาย รวมทั้งสื่อต้องวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลอย่างเป็นกลาง ไม่เช่นนั้น อาจทำให้รายการข่าวนั้น ๆ ถูกถอดออกจากผังรายการได้

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการณ์และผลกระทบจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนมีความเกี่ยวข้องโยงกับการดำเนินชีวิตของ

ประชาชนที่อยู่ภายใต้กฎหมายตามระบอบประชาธิปไตย และมีความเป็นไปได้ที่สมาชิก
 ในครอบครัวของผู้ที่ร่วมในเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองต้องได้รับผลกระทบ
 ไปด้วย บางครอบครัวอาจไม่พอใจในการที่สมาชิกเข้าร่วมเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่
 บางครอบครัวอาจต้องสูญเสียสมาชิกไป โดยไม่มีวันกลับ และยิ่งผู้เขียนถ่ายทอดข้อมูล
 ผ่านนวนิยาย จึงเป็นการแสดงถึงอิทธิพลของเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่มีต่อ
 ผู้เขียน ในฐานะผู้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ผู้วิจัยจึงใช้เป็นแนวทางในการศึกษาเหตุการณ์
 สำคัญทางการเมืองที่พบในนวนิยาย

บทที่ 3

เหตุการณ์สำคัญและความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย อันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว

ในการสร้างสรรค์นวนิยายของผู้เขียนซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งในสังคมย่อมได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม แล้วหยิบยกเรื่องราวเหล่านั้นมาสร้างเป็นเนื้อหาในนวนิยาย ซึ่งหนึ่งในเรื่องราวมากมายหลากหลายเรื่องนั้น ก็คือเรื่องการเมืองอันเป็นเรื่องสำคัญที่อยู่ใกล้ตัวทุกคน ดังนั้น เมื่อการเมืองเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น ผู้เขียนจึงนำมาเป็นวัตถุดิบสร้างเรื่องราวในนวนิยาย ยิ่งเหตุการณ์ความขัดแย้งนั้นสำคัญจนเป็นที่จดจำ ก็ยิ่งส่งผลให้ผู้เขียนนำอิทธิพลของเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองมาแต่งเติมเรื่องราวในนวนิยายให้น่าสนใจ ดังนวนิยายไทย 5 เรื่อง ประกอบด้วย *สี่แผ่นดิน* *คู่กรรม* 2 *ลมที่เปลี่ยนทาง* *เท้งเต้ง* และ *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* ซึ่งผู้วิจัยใช้ในการศึกษาเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองและความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยายอันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว

ความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ 1 ปี หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดิน

เหตุการณ์ทั่วไปทางการเมือง

คณะราษฎร ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. 2469 ที่กรุงปารีส ได้กระทำการรัฐประหารยึดอำนาจรัฐด้วยใช้กำลังทหาร และประกาศเจตนารมณ์ในการก่อการว่าต้องการเปลี่ยนระบอบการปกครองเมืองไทยจาก “สมบูรณาญาสิทธิราชย์” เป็นระบอบ “ราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย” ดังนั้น เมื่อยึดอำนาจได้แล้วได้กราบบังคมทูล

ขอให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงรับเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงอยู่ได้ กฎหมาย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีมหากรุณาธิคุณต่อเมืองไทยและประชาชนจึงทรงรับเป็นพระมหากษัตริย์ในการปกครองระบอบใหม่ ผลจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองทำให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพมากขึ้น และสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ

เหตุการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว

ในเรื่อง *สี่แผ่นดิน* (ฉีกฤทธิ ปราโมช, ม.ร.ว., 2554) ผู้เขียนได้เสนอเหตุการณ์ในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองไว้ โดยให้พลอยผู้ที่ศรัทธาในสถาบันพระมหากษัตริย์ต้องตกใจ และไม่อาจยอมรับได้อย่างสนิทใจกับสิ่งที่คณะราษฎรยึดอำนาจจากพระมหากษัตริย์ ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ทำให้มีคณะนายทหารฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยเพราะเห็นว่าเป็นความรีบร้อนช่วงชิงอำนาจการปกครองประเทศ จนนำไปสู่ความขัดแย้งในปลายปี 2476 เกิดการปะทะกันระหว่างทหารที่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองกับทหารที่ไม่เห็นด้วย นำมาซึ่งความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน เหตุการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวเรียกว่า กบฏบวรเดช โดยทหารซึ่งนำโดยพลเอกพระองค์เจ้าบวรเดชที่เคยทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงกลาโหมมาแต่ก่อน ยกกำลังจากหัวเมือง คือจากนครราชสีมาและอีกหลายจังหวัด พร้อมกันมุ่งหน้าสู่พระนครเพื่อบังคับให้รัฐบาลกราบถวายบังคมลาออก เมื่อฝ่ายรัฐบาลอันมีพลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาเป็นนายกรัฐมนตรีรู้ข่าวแต่ต้น จึงได้ส่งกำลังตำรวจในความควบคุมของนายพันตำรวจโทพระกล้ากลางสมรขึ้นรถไฟขบวนพิเศษมุ่งหน้าไปยังนครราชสีมา ขบวนรถไฟของกองกำลังทหารฝ่ายพระองค์เจ้าบวรเดชได้ปะทะกับฝ่ายตำรวจ-สันติบาลของรัฐบาลที่ปากช่อง ฝ่ายปฏิวัติระดมยิงฝ่ายตำรวจทันทีการยิงต่อสู้กันดำเนินไปไม่นาน ตำรวจทั้งหมดก็ต้องยกธงขาวตกอยู่ในความควบคุมของทหารฝ่ายปฏิวัติ ต่อมาฝ่ายปฏิวัติเข้ายึดคอนเมืองไว้ได้และได้ส่งตัวแทนไปติดต่อกับรัฐบาล พร้อมกับยื่นหนังสือเป็นคำขาดให้รัฐบาลลาออกภายใน 1 ชั่วโมง ถ้าไม่ปฏิบัติตามทางฝ่ายปฏิวัติจะยกกำลังเข้าบังคับ ฝ่ายรัฐบาลได้ส่งพันตรีหลวงเสรีเรงฤทธิ์ เป็นตัวแทนไปเจรจากับฝ่ายปฏิวัติให้เลิกทัพกลับไปแต่โดยดี เมื่อฝ่ายปฏิวัติไม่ได้รับผลจากการยื่น

คำขาดเช่นนั้น จึงให้กักตัวพันตรีหลวงเสรีเรงฤทธิ์ไว้ พร้อมกับยื่นข้อเสนอใหม่ต่อรัฐบาล ทางฝ่ายรัฐบาลยื่นกรานไม่ยินยอม จึงเกิดการปะทะกัน และสุดท้ายฝ่ายปฏิวัติถูกกำลังฝ่ายรัฐบาลติดตามปราบปรามถึงสถานีหินลับและปากช่องได้รับความเสียหายอย่างหนัก พระองค์เจ้าบรมเดชขึ้นเครื่องบินหนีออกนอกประเทศและฝ่ายรัฐบาลสามารถปราบปรามฝ่ายปฏิวัติได้สำเร็จ ซึ่งเหตุการณ์ความรุนแรงที่คนไทยต่อสู้กันเองนี้เป็นเพราะความเห็นทางการเมืองไม่ตรงกัน ทหารฝ่ายรัฐบาลต้องการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย โดยอ้างว่าตนยังจงรักภักดีพระมหากษัตริย์ โดยยกให้องค์พระมหากษัตริย์อยู่ในฐานะประมุขของประเทศภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่ทหารอีกฝ่ายต้องการให้ปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ดั้งเดิม ซึ่งทหารกลุ่มดังกล่าว คือทหารโคราชและทหารหัวเมืองทางเหนือซึ่งได้ยกทัพมากรุงเทพฯ เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขการปกครอง โดยในเรื่อง *สี่แผ่นดิน* อันบอกพลอยว่าตนเห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ดังนั้น เมื่อมีข่าวว่าทหารโคราชและทหารหัวเมืองฝ่ายเหนือยกกำลังเข้ามายึดครองเมืองเพื่อยื่นคำขาดให้รัฐบาลเปลี่ยนการปกครองมาเป็นแบบเดิม อันในฐานะตัวแทนรัฐบาลไม่ยอมที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองกลับดังเดิม เพราะรัฐบาลถูกต้องตามกฎหมาย อันจึงสนับสนุนให้รัฐบาลกับทหารที่มาต่อต้านสู้กันจนชนะไปข้างหนึ่ง

เมื่อทหารกลุ่มต่อต้านรัฐบาลฝ่ายแพ้จึงทำให้อันถูกจับไปด้วย เพราะอันร่วมอยู่ในกลุ่มทหารหัวเมืองเหนือที่ต่อต้านรัฐบาลคณะราษฎร ในที่สุดพลอยได้ทราบข่าวถึงการที่อันจะไม่ได้กลับบ้านเพราะมีข้อหาบกฏ โทษหนักถึงขั้นโดนถูกคุมขัง ดังที่ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช (2554, หน้า 685) ให้พลอยได้รับข่าวว่า

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในปี 2476 นั้น สำหรับคนส่วนมาก อาจเห็นได้ว่าเป็นเรื่องการเมืองโดยเฉพาะ และไม่กระทบกระเทือนถึงเรื่องส่วนตัวแต่อย่างใด แต่ก็ยังมีคนส่วนน้อยอีกจำนวนหนึ่งที่เห็นว่ากระทบกระเทือนถึงส่วนตัวโดยแท้ เพราะบุคคลเหล่านี้มีสามี หรือบุตรหลานพี่น้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับพัวพันอยู่ในฝ่ายที่ต้องปราชัยไป พลอยเป็นบุคคลหนึ่งที่นับเข้าอยู่ในบุคคลประเภทหลังอันมีจำนวนน้อยนี้

ข่าวความพ่ายแพ้ของพวกเขาที่เรียกว่า กบฏ นั้น เป็นข่าวที่แน่นอน ไม่มีปัญหา การถอยของทหารหัวเมือง ไปสิ้นสุดลงที่โคราช และในที่สุดตาอั้นก็นำความมาบอกกับพลอยว่า ตาอั้นเป็นคนหนึ่งในจำนวนนายทหารที่ถูกคุมขังอยู่ในฐานะจำเลยคดีกบฏคราวนี้ และจะต้องถูกส่งตัวขึ้นศาลพิเศษเพื่อพิพากษาวางโทษต่อไป

จากข่าวที่แจ้งเหตุการณ์ของผู้ต่อต้านคณะรัฐบาลทหารปี 2476 ที่ตัวละครเอกคือ พลอย ได้ทราบนี้ มีความใกล้เคียงกับเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นเมื่อครั้งที่เปลี่ยนแปลงการปกครองโดยคณะราษฎร ได้เกิดรัฐบาลซึ่งเป็นรัฐบาลทหารที่มาจากระบอบประชาธิปไตยที่ทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายแม้แต่พระมหากษัตริย์ แต่เมื่อคณะทหารอีกฝั่งหนึ่งไม่เห็นด้วย ดังที่อั้นต้องถูกจับเป็นนักโทษทางการเมืองเพราะร่วมกับทหารฝ่ายที่ยังคงต้องการระบอบการปกครองแบบเดิมอยู่ จึงเกิดการปะทะกำลังกันจนในที่สุดคณะทหารที่ยังต้องการให้การปกครองเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ก็ต้องพ่ายแพ้และถูกตั้งข้อหาว่าเป็นกบฏ ซึ่งทำให้หลายครอบครัวต้องสูญเสียสมาชิกในครอบครัวอันเป็นที่รักไป โดยเฉพาะทหารฝ่ายพ่ายแพ้ต้องถูกคุมขัง ไม่อาจกลับไปอยู่กับครอบครัวเพราะข้อหาที่ได้รับมีความรุนแรงและมีโทษสถานหนัก

อิทธิพลของเหตุการณ์ทางการเมืองในเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปจนถึงเกิดกบฏ ที่ทำให้อั้นเป็นนักโทษทางการเมืองนั้น ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งทางการเมืองก่อให้เกิดผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว ซึ่งพบว่าความขัดแย้งในครอบครัวเกิดกับอั้นและอั้นที่เป็นคู่พี่น้องที่เคยมีความรักกันมาก แต่เมื่อความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน จึงปฏิบัติต่อกันเหมือนเป็นคนอื่น ส่วน พลอยผู้เป็นมารดาในฐานะคนกลางก็ไม่อาจเข้าข้างฝ่ายใดได้ เพราะทั้งอั้นและอั้นก็ต่างเป็นบุตรชายของตน จึงได้แต่นิ่งเงียบ เมื่ออั้นต้องถูกจับข้อหากบฏ พลอยก็ไม่อาจขอให้อั้นช่วยเหลือได้ เพราะปัญหาเรื่องความขัดแย้งทางการเมืองเข้ามาเป็นตัวกลางกั้นความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในครอบครัว

ความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องคู่กรรม 2

เหตุการณ์ทั่วไปทางการเมือง

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เริ่มต้นจากการที่นักศึกษาารวมตัวกันเคลื่อนไหวต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นและต่อต้านการที่รัฐบาลยอมให้มีการตั้งฐานทัพของต่างชาติในประเทศและขยายมาสู่การเรียกร้องรัฐธรรมนูญ โดยมีนักศึกษาและบุคคลกลุ่มหนึ่งเดินแจกใบปลิวเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เพราะไม่เห็นด้วยกับการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ที่บริหารโดยดูแลให้ประชาชนอยู่ดีกินดี แต่ไม่ต้องมีส่วนร่วม อันมีลักษณะเป็นเผด็จการทหาร รวมทั้งมีข่าวการทุจริตในหน้าที่ของรัฐบาล จึงทำให้ประชาชนไม่พอใจ การแจกใบปลิวในครั้งนี้ส่งผลให้ผู้แจกใบปลิวถูกตำรวจจับกลายเป็นจุดนำไปสู่ความรุนแรง ซึ่งการประท้วงโจมตีรัฐบาลที่จับกลุ่มผู้แจกใบปลิวได้ทำให้มีผู้ร่วมประท้วงทั้งที่เป็นนักเรียน นักศึกษา และประชาชนนับจำนวนแสนคนชุมนุมกันให้รัฐบาลปล่อยนักศึกษา อาจารย์ และนักการเมือง 13 คน ที่ถูกจับกุมฐานเรียกร้องรัฐธรรมนูญ แต่รัฐบาลกลับตั้งข้อหาว่ากระทำความผิดกฎหมายว่าผู้ชุมนุมให้มีการชุมนุมทางการเมืองในที่สาธารณะเกินกว่า 5 คน มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ระยะแรกนั้นการชุมนุมเป็นไปอย่างสันติวิธีที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการเดินขบวนก็เริ่มขึ้นสู่ลานพระบรมรูปทรงม้า เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยตัวผู้ถูกจับโดยไม่มีเงื่อนไข และจะร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จก่อนเดือนตุลาคม 2517 แต่การชุมนุมยังมีอยู่เพื่อเรียกร้องให้เกิดรัฐธรรมนูญให้เร็วขึ้น ต่อมาในวันที่ 14-15 ตุลาคม 2516 กลุ่มผู้ชุมนุมถูกปราบปรามด้วยอาวุธร้ายแรง โดยวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เมื่อผู้ชุมนุมต้องการแยกย้ายกลับโดยเดินทางผ่านหน้าพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน แต่ทางเจ้าหน้าที่ไม่ยอมให้ผ่านด้วยความที่ไม่เข้าใจกันจึงเกิดการกระทบกระทั่งเกิดการปะทะกันกลายเป็นการจลาจลทำให้ผู้เข้าร่วมชุมนุมล้มตาย และบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้นักเรียน นักศึกษารวมทั้งประชาชนทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดต่างลุกฮือ ที่สุดแล้วผู้นำคณะปฏิวัติ

ทั้งสามคือ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาสจารุเสถียร และพันเอกณรงค์
กิตติขจร ต้องลี้ภัยไปต่างประเทศเหตุการณ์จึงสงบลง

เหตุการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว

เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ปรากฏในเรื่อง *คู่กรรม 2* (ทมนันตี, 2552) เริ่มต้นด้วยเหล่านักศึกษาชุมนุมต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น แต่หลายฝ่ายมองว่าไม่เป็นผล มีบางคนสนใจ แต่แค่ยืนดู ให้กำลังใจบ้างนิดหน่อยแล้วก็เลยผ่าน สื่อมวลชนก็ขนรับข้างคือมาหาข่าว ทางด้านกลืนที่ตัวละครสำคัญของเรื่อง ผู้ที่มีมารดาเป็นคนไทย คือ อังศุมาลิน และมีสายเลือดญี่ปุ่นอยู่ครึ่งหนึ่งจากบิดาคือ โกโบริ เมื่อเขาได้ฟังโก๊ะ เด็กแถวบ้านมาบอกข่าวว่านักศึกษาจะเดินขบวนเพื่อต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ในความคิดของกลืนก็มองว่าจะต้องเกิดปัญหาความวุ่นวายเป็นแน่ หากรัฐบาลเพิกเฉยไม่สนใจที่นักศึกษาออกมาเดินขบวนเพื่อเรียกร้องให้ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น

เมื่อรัฐบาลยังเพิกเฉยอยู่ กลุ่มนักศึกษาจึงยกระดับการชุมนุมใหญ่ขึ้น ด้วยการนัดกันไปชุมนุมที่ลานพระบรมรูปทรงม้า เพราะนักศึกษาก็เชื่อว่าพลังมวลชนจะมีอำนาจกดดันกับอำนาจรัฐบาล สรวาณี ตัวละครสำคัญของเรื่องซึ่งผู้เขียนสร้างให้เป็นหนึ่งในแกนนำนักศึกษา ไม่ฟังเสียงทักท้วงจากญาติของตัวเองที่ไม่อยากให้ขึ้นเวทีเป็นแกนนำเพราะเกรงจะได้รับอันตราย

สถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไม่ได้ลดความวุ่นวายลง เพราะรัฐบาลยังคงไม่สนใจการเดินขบวนของกลุ่มนิสิต นักศึกษา ทำให้กลุ่มนิสิต นักศึกษาดำเนินการชุมนุมทางการเมือง โดยเริ่มเคลื่อนไหวด้วยเรื่องปัญหาปากท้องเพื่อเสริมสร้างพลังผู้ร่วมชุมนุมให้เข้มแข็งขึ้นอีก

ลำดับต่อมาผู้เขียนได้เสนอเหตุการณ์การรวมตัวของพลังนักศึกษาและประชาชนที่มีจำนวนคนมากขึ้นเรื่อย ๆ ต่างมารออยู่ที่สนามหลวง ซึ่งยิ่งบ้ายจำนวนคนที่มาร่วมชุมนุมก็ยิ่งมากขึ้น แกนนำนักศึกษาใช้เครื่องกระจายเสียงประกาศให้ผู้ชุมนุมไปรวมตัวกัน ทางด้านตำรวจไม่สามารถจัดการกับจำนวนคนที่มากมายได้ จึงได้แต่รายงานสถานการณ์ทางวิทยุ ‘ข่าว’ ถูกส่งออกไปยังต้นสังกัด แต่ไม่มี ‘คำสั่งปฏิบัติ’ กลับออกมา ทางด้านนักข่าวต่างก็มาทำข่าวมากมาย ทางด้านศูนย์กลางนิสิต นักศึกษาเริ่มใจร้อนหา

ข่าวทำทึของรัฐบาลและประเมินข่าวกันซุลมุน ทุกคนสีหน้าเคร่งเครียด ถ้าพลาด
หมายถึงการถูกจับกุม

จากนั้นผู้เขียนสร้างเนื้อเรื่องให้เข้มข้นขึ้นอีก โดยให้แกนนำนักศึกษาปราศรัย
ให้ผู้ชุมนุมออกเดินขบวน หากรัฐบาลไม่มีคำตอบให้ จึงเกิดความตึงเครียดยิ่งขึ้นอีก
ในที่สุดขบวนก็เคลื่อนตัว จากที่มีนิติน นักศึกษา ประชาชนจำนวนไม่เท่าไร กลายเป็น
กลุ่มก้อนผู้ชุมนุมมากขึ้นเรื่อย ๆ จนรัฐบาลเองก็เริ่มตระหนักอันตรายจะเกิดขึ้น

การชุมนุมและการปราศรัยมีอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้แทนนักศึกษาไปเจรจา
ข้อเรียกร้องกับฝ่ายรัฐบาลคณะปฏิวัติโดยให้ปล่อยกลุ่มนักศึกษาที่แจกใบปลิวที่มีเนื้อหา
ต่อต้านรัฐบาล ซึ่งคำตอบที่ได้คือรัฐบาลเห็นด้วยที่จะดำเนินการตามข้อเรียกร้องของ
ผู้ชุมนุม แต่ผู้ชุมนุมยังไม่พอใจ เพราะพวกเขายกได้คำตอบว่ารัฐบาลจะดำเนินการ
ตามข้อเรียกร้องทันทีไม่ใช่เพียงเห็นด้วยเท่านั้น

เมื่อรัฐบาลยังไม่มีคำตอบ การอภิปรายจึงคุุเดือดขึ้น และทำให้ผู้ชุมนุมเริ่มพัง
ประตูจะเข้าไปที่สนามเสือป่า หัวหน้าศูนย์กลางนิตินนักศึกษาจึงถูกเรียกเข้าพูดคุยกับ
เลขาธิการรัฐบาลอีกครั้ง

เมื่อรัฐบาลไม่อาจทำตามข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุมได้ ศูนย์กลางนิตินนักศึกษา จึง
ออกแถลงการณ์ โดยสราวณีหนึ่งในแกนนำได้ช่วยแจกใบปลิวแถลงการณ์ให้ประชาชน
ทั่วไป จนกลิ่นที่ต้องเตือน

กลิ่นที่อ่านข้อความในแถลงการณ์นั้น ซึ่งข้อความที่เขียนมีเนื้อหาที่ว่าประชาชน
ถูกใส่ร้ายจนทำให้ถูกจับ ญาติมิตรต่างมีความทุกข์ เกิดความเดือดเนื้อร้อนใจ ไม่เป็น
อันกินอันนอน ไม่มีที่พึ่ง นอกจากนี้ยังเกิดกระแสนิยมไทย นักศึกษาแทบจะไม่มีใคร
แต่งกายสุภาพ ต่างสะพายย่ามและสวมรองเท้าแตะฟองน้ำ

เมื่อการชุมนุมเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ หลายครอบครัวเป็นห่วงบุตรหลานที่มาร่วม
ชุมนุม กลิ่นที่และจิตภาในฐานะญาติของสราวณีหนึ่งในแกนนำการชุมนุม ก็พยายาม
พาเธอกลับบ้านเช่นกัน ทั้งที่ตัวกลิ่นที่เองรู้ว่าแทบไม่มีหวังเลย (ทมยันตี, 2552, หน้า
612) ดังความว่า

เขารู้...การจะเดินเข้าไปนำ ‘แกน’ ของนักศึกษาออกมามิใช่่ง่าย เด็กคนนั้นจะ
ยอมเชื่อฟังเขาหรือ เขาหวังแค่เจ้าตัวจะเดินออกมาเจรจากับ ‘น้ำภา’ แล้ว

น้ำ-หลานก็ควรจะทำความตกลงกันเอง ถ้าเด็กคนนั้นเดินกลับเข้าไป เขาก็จะบอกชิตาภาว่า

“คุณกลับไปบอกญาติคุณเถอะว่า คุณพยายามแล้ว”

ศรวณีไม่ต้องการให้ใครในบ้านต้องเดือดร้อน ศรวณีจึงยอมกลับบ้านกับกลิ่นที่แต่ยังคงห่วงการชุมนุม โดยผู้เขียนสร้างให้ศรวณีเป็นหนึ่งในแกนนำ ทำให้การเชื่อมโยงเรื่องราวถึงการเมืองในเนื้อเรื่องเด่นชัดขึ้น เมื่อผู้เขียนได้หยิบยกเหตุการณ์นักศึกษาที่เป็นแกนนำถูกลบชื่อออกจากสถาบันที่ศึกษาอยู่ (ทมยันตี, 2552, หน้า 625) ความว่า

ศรวณีถอนใจรำลึกถึง ‘หน้าที่’ ป่านนี้พรรคพวกอาจจะถามหาจนให้ควัก หรือ อาจจะมีการเข้าใจผิดเกิดขึ้นแล้วก็ได้... ขณะนี้อะไรเกิดขึ้นบ้าง ? กลิ่นห่มองท่าทอดถอนแล้วก็บอกรียบ ๆ

“รัฐบาลกำลังเจรจากับแก๊งคนที่ถูกลบชื่อนั้นแล้ว” ศรวณีมองหน้าคนพูดใจจดใจจ่อ

“คงจะได้ผลละมั้ง แต่เรื่องโล่อธิการบดออก อาจจะต้องใช้เวลาพิจารณาวิทย์ออกข่าวตอนหลัง”

คนฟังถอนใจโล่งออก อาการหนัก ๆ ในหัวค่อยคลาย

ผู้เขียนยังคงเสนอเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเกิดความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างนิสิต นักศึกษากับรัฐบาล โดยเมื่อการชุมนุมก้าวไปสู่ข้อเรียกร้องอันสำคัญที่สุดคือล้มรัฐบาล แกนนำจึงปลุกเร้าผู้ชุมนุมให้เตรียมพร้อม ทางด้านรัฐบาลก็ให้หน่วยงานต่าง ๆ พร้อมรับมือหากเกิดเหตุการณ์รุนแรง และเริ่มตั้งเครือข่ายนับจาก 10 ตุลาคม 2516

เมื่อรัฐบาลยังคงบริหารบ้านเมืองอย่างทุจริตในสายตาของผู้ชุมนุม ทำให้การชุมนุมยิ่งเพิ่มความรุนแรงในการปราศรัย ศรวณีหนึ่งในแกนนำก็ดูแลคนรัฐบาลไม่น้อย ดังที่โก๊ะมาเล่าให้อังศุมาลินฟัง ยิ่งทำให้อังศุมาลินเป็นกังวลเกรงว่าการชุมนุมทางการเมืองจะส่งผลให้แกนนำการชุมนุมต้องเป็นอันตราย จึงไม่อยากให้ศรวณีผู้เป็นหลานสาวเข้าไปยุ่งกับการชุมนุมทางการเมือง (ทมยันตี, 2552, หน้า 645) ดังความว่า

“เด็กคนนั้นเขาคำรัฐบาลอีกแล้วละ” มันพูดเหมือนสรวลฉันทกับมันรุ่นราว-
คราวเดียวกัน

“ค่าที่โล โศตรมันทุกที” วิธิดูคล้ายกับว่ามันจะรู้เรื่องหมด หากลงท้าย
ด้วยคำถามว่า

“ทอละคราค มันแป่ว่าอะไร ?”

อังศุมาลินทุกซัรอนตั้งแต่ทีแรกแล้ว “น่ากลัวสราไปยุ่งกับเขาก”
ประโยคนั้นปรารภกับลูกชาย

กลินท์ยิมขริม ๆ ไม่ได้ตอบ ผู้เป็นแม่ถอนใจยาว

“แปลกนะลูก แม่รู้สึกเหมือน... เรากำลังอยู่ในภาวะสงคราม แต่มัน
ไม่เหมือนสงครามที่ผ่านมา สงครามคราวนั้นมันเรื่องของต่างชาติ เราแยกมิตร
แยกศัตรูได้ชัด เรารู้ว่าเรากำลังรบกับใคร แต่ตอนนี้... เรารบกันเอง คุณเถอะ
แค่ความคิดที่แตกต่างกัน คนชาติเดียวกัน แยกพวกฆ่ากัน”

“อำนาจเหมือนขนมหวานหุ้มยาเสพติดละครับแม่เสพทีแรกจะหวาน
อร่อยลิ้น พอานก็ติดเป็นยางเหนียวเป็นตัณหา อยากได้ อยากมี อยากเป็น
ทีแรกก็แค่พวกกู ตัวกู ต่อไปก็ต้องลูกกู หลานกู”

“เขาไม่รู้กันบ้างหรือยังไงว่า แล้วก็ต้องตาย พระมหากักรพรรดิ
จะยาก วณิพกตาย จักรพรรดิก็ต้องไปมือเปล่าเท่ายาจก เอาไปทำไมนักหนา
สะสมเท่าไรรู้ก็ทิ้งไว้เท่านั้น”

ผู้เขียนนำเสนอเหตุการณ์การชุมนุมที่ดำเนินต่ออย่างต่อเนื่อง โดยในวันที่
12 ตุลาคม 2516 ศูนย์กลางนิสิต นักศึกษาแห่งประเทศไทย ได้ออกแถลงการณ์ให้รัฐบาล
ปล่อยตัวนิสิต นักศึกษาและประชาชนที่ถูกจับกุมตัวไป ภายในเวลา 12.00 น. ของวันที่
13 ตุลาคม 2516 เพื่อต่อสู้ที่รัฐบาลจับกุมนิสิต นักศึกษาและประชาชนไป แต่เมื่อรัฐบาล
ยังไม่มีมาตรการใด ๆ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาจึงยกระดับการชุมนุมด้วยการให้
กลุ่มผู้ชุมนุมออกมาห้ามรถ ห้ามคนเดินถนนบริเวณรอบสนามหลวงและเส้นทางมุ่งเข้า
สู่นุสาวรีย์ประชาธิปไตย และออกเดินขบวนจนถึงบริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย
โดยหัวขบวนเคลื่อนไปอีกเพื่อยึดลานพระบรมรูปทรงม้า ผู้คนมีดฟ้ามัดฉัตร ทางด้าน
รัฐบาลเองก็ไม่นิ่งเฉย ได้มีการเตรียมกองกำลังปราบจลาจลพร้อมอาวุธครบมือ

วางกำลังเป็นชั้น ๆ คือ โล่และแก๊สน้ำตา

เมื่อประชาชนทั่วไปทราบข่าวว่ารัฐบาลเตรียมอาวุธครบมือพร้อมที่ปราบปราม หากเกิดจลาจล จึงทำให้หลายครอบครัวหวาดวิตกทุกบ้านเปิดทั้งวิทยุและโทรทัศน์เพื่อ ฟังข่าวสารและภาวนาไม่ให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงถึงขั้นฆ่ากัน ไม่อยากให้สมาชิกของ ครอบครัวใดต้องสูญเสีย ดังที่ ชิตาภาผู้มีศักดิ์เป็นอาของศรานิมีความกังวลเป็น อย่างมากเพราะสถานการณ์เริ่มตึงเครียด ผู้ชุมนุมไม่ยอมหยุดเดินขบวนถ้ารัฐบาล ไม่ปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมออกมาอย่างไม่มีเงื่อนไข ทางด้านรัฐบาลก็ไม่อ่อนข้อตาม ข้อเรียกร้อง ยังคงยืนยันที่จะปล่อยตัวโดยให้ประกันตัว ภาวการณ์ชุมนุมจึงไม่มีทีท่า จะสงบลง ประชาชนหลายคนออกมาตามหาลูก-หลานที่ร่วมเดินขบวน ชิตาภาก็เช่นกัน เธอออกตามหาศรานิ โดยได้รับคำปรึกษาจากกลินท์ที่จะพาศรานิกลับบ้าน (ทมยันตี, 2552, หน้า 654-655) ดังความว่า

แม้แต่ชิตาภาก็โทรศัพท์มาบอกค่อย ๆ

“ศรานิอยู่ในนั้นค่ะอาจารย์”

คนฟังนิ่งไปนิดหนึ่ง “ผมเห็นเขาใน...ข่าว” กลินท์ตัดสินใจที่จะถามต่อ

“ประเด็นสำคัญแค่ปล่อยกบฏรัฐธรรมนูญสิบสามคนเท่านั้นหรือ?”

“ค่ะ ขอให้ปล่อยโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่ใช่ปล่อยโดยการประกันตัว”

การปล่อยโดยไม่มีเงื่อนไขนั้นหมายถึงการ ‘เป็นผู้บริสุทธิ์’ ขณะที่

การประกันตัว สามารถดำเนินคดีได้ในภายหลัง

“ประเด็นเดียว?” เขาย้อนถาม

ตอนนี้ชูธงประเด็นเดียวค่ะ แต่เข้าใจว่า จะมี ‘คน’ ชูธงประเด็นต่อไป

ผู้คนที่จำนวนหนึ่งออกจากบ้านเพื่อตามลูก-หลาน จ้าละห้วน ประโยค

‘ประชาชนเหมือนน้ำ’ สัมฤทธิ์ผล จากทุกรูรั้ว จากทุกกระแสน้ำ

ไหลพุ่งไปสู่ ลานพระบรมรูปทรงม้า... อำนาจประชาชน พร้อม !

ต่อมาสถานการณ์การชุมนุมได้เริ่มผ่อนคลายขึ้นในสายตาของประชาชนที่ ต่างกังวลถึงอันตรายที่อาจเกิดกับสมาชิกในครอบครัวของตน รวมทั้งอังศุมาลินได้ คลายกังวลเมื่อวิทยุประกาศว่ารัฐบาลปล่อยผู้ต้องหาทั้ง 13 คน แล้วโดยไม่มีเงื่อนไข อีกทั้งจะร่างรัฐธรรมนูญให้เสร็จสิ้นภายในเดือนตุลาคม 2517 อันเป็นการยอมรับ

เงื่อนไขของกลุ่มผู้ชุมนุม จึงทำให้คนรอฟังข่าวโล่งใจ แต่แล้วความวุ่นวายในการเดินขบวนก็เริ่มขึ้นอีก เมื่อรัฐบาลประกาศถึงกลุ่มคนที่ไม่ใช่นักศึกษาว่าได้ยุบให้เกิดความวุ่นวายต่อไป ด้วยประเด็นการชุมนุมใหม่ที่ว่า รัฐธรรมนูญต้องเสร็จสิ้นภายในสิ้นปี

ยิ่งเวลาผ่านไป ข่าวการเรียกร้องรัฐธรรมนูญก็ยังแผ่ไปไกล เกิดการปะทะระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้ชุมนุม ผู้ชุมนุมเริ่มทำลายกรรมประสาทสัมพันธ์และกระจายไปยังจุดต่าง ๆ จนเกิดความสับสนวุ่นวายยิ่งขึ้นและกลายเป็นเหตุการณ์จลาจล เกิดเพลิงไหม้สำนักงานทางราชการ พร้อม ๆ กับความวุ่นวายของเสียงเฮลิคอปเตอร์และเสียงปืนกล อังศุมาลินได้ติดตามข่าวการชุมนุมของนิสิต นักศึกษา และผู้ร่วมชุมนุมจากการเสนอข่าวของสถานีโทรทัศน์ อร มรดาของอังศุมาลินได้แต่ปลอบโยนอังศุมาลินผ่านสายโทรศัพท์ที่ไม่ให้คิดมาก แต่เมื่อเสียงปืนยังดังต่อเนื่องทำให้อังศุมาลินกังวล และเธอก็ยิ่งตกใจที่โก๊ะได้บอกว่าเจ้าหน้าที่ยิงนักศึกษาที่ร่วมชุมนุมอยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และบังคับให้นักศึกษาและผู้ชุมนุมออกจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ทมยันตี, 2552, หน้า 661-662) ดังความว่า

อังศุมาลินนั่งนิ่งเหมือนรูปปั้นอยู่ที่ซาลอด คุณอรโทรศัพท์มาบอกอีกครั้ง

“พระที่วัดท่านจะลงโบสถ์กัน ไม่รู้จะทำอะไรได้ ได้แต่สวดมนต์เท่านั้น จะมาวัดใหม่ลูก ?”

“หนูอยู่บ้านกับโยดึกกว่าค่ะแม่”

“ช่วยกันสวดมนต์แผ่เมตตาเถอะลูก กระแสเย็นจะได้ไปช่วยดับพิษร้อนได้มั่ง คนไทยทั้งนั้นฆ่ากันเอง ร้ายเสียยิ่งกว่าต่างชาติต่างภาษามันเข้ามาฆ่าเราเสียอีก”

เสียงปี่ดังมาประปรายในระยะไกล อังศุมาลินได้แต่พิมพ์ “เด็ก... จะเอาอะไรไปสู้เขา”

เจ้าโก๊ะได้บันไดขึ้นมาด้วยความรวดเร็ว ราวกับถูกไล่ยิงตามหลังมา “ฉิบหายแล้ว พี่โย... ป้าอั้ง...”

“ไปอยู่ที่ไหนมา ?” อังศุมาลินถามเสียงหลง “หายไปทั้งวันทั้งคืน เป็นห่วงจะแย่”

“ติดอยู่ในธรรมชาติ สนุกนิบหนาย...”

ไม่ว่าอะไรของมันตอนนี้ คุณจะนิบหนายทั้งนั้น “ยิ่งกันใหญ่ ไม่รู้ใคร
เป็นใคร ยิ่งลงมาจากเรือบินก็มี บนตึกก็มี พอปีนกลกราดกราว ก็หมอบ
แล้วก็วิ่งกันใหม่”

“โอ๊ย ยังมีหน้าสนุก”

“ตอนนี้เรือบินเขาประกาศให้ออกจากธรรมชาติก่อนหกโมงเย็น
เลยหนีกันใหญ่ น่ากลัวเขาจะทิ้งลูกระเบิดมั้ง”

“อาไร ! ทำได้ยังไง นั่นมันมหาวิทยาลัย เด็ก ๆ ในนั้นก็มิ โย...” ผู้เป็น
มารดาหน้าซีด “เขาจะทำยังงั้นจริง ๆ หรือ”

“ผมไม่ทราบ คนเลื้อยเข้าตาอาจจะทำได้”

เมื่อเหตุการณ์การร่นวายุถึงขั้นใช้อาวุธจึงทำให้ประชาชนต้องมานั่งคิดมาก
ว่าจะเกิดเหตุร้ายกับสมาชิกในครอบครัวของตนเองหรือไม่ ทางด้านอังศุมาลินเมื่อเห็น
ผู้คนมากมายใช้เรือมาช่วยเหลือนักศึกษาหนีออกจากจุดปะทะ ก็ทำให้รู้สึกเย็นยะเยือก
อธิบายความรู้สึกได้ยาก ครอบครัวของผู้ชุมนุมไม่อาจรู้เลยว่าสมาชิกในครอบครัวของ
ตนจะบาดเจ็บล้มตายหรือเป็นอย่างใด กลิ่นที่เองก็เป็นห่วงนักศึกษาเมื่อบอกให้โก๊ะดูแล
อังศุมาลินแล้ว เขาจึงรีบไต่เรือเพื่อไปช่วยนักศึกษาเช่นกัน เขาจัดระเบียบแถวเพื่อให้
นักศึกษา เดินได้สะดวกและลงเรือรวดเร็วยิ่งขึ้น ดังที่กลิ่นที่ได้ร่วมช่วยเหลือนิสิต
นักศึกษาที่ได้รับบาดเจ็บ (ทมยันตี, 2552, หน้า 665-666) ดังความว่า

เมื่อเรือที่เพิ่งเข้ามาถึงแทรกเข้าไปไม่ทันใจ กลิ่นก็ไต่ลงเรือลำที่ติดกัน
พยายามขึ้นไปบนฝั่ง ปากก็ร้องสั่ง

“โก๊ะ อย่าทิ้งป้าอังนะ”

“อย่าห่วงแม่ ไปเถอะ !” ไม่ต้องห่วงไปดู กลิ่นที่สำเหนียกซัดถึง
น้ำเสียงของลูกทหาร ! เมียทหาร !

“อาจารย์ !”

เสียงใครคนหนึ่งตะโกนก้อง หัวใจกลิ่นที่พองฟู เขาหันขวับไป
จำหน้าพอได้ แต่จำชื่อไม่ได้

“ทางนี้ครับ เรามีคนเจ็บ”

“ใจเย็น ๆ” เขาตะโกนบอกผู้คนที่แออัด “ยิ่งรีบยิ่งแย่งไม่มีระเบียบจะยิ่ง
ซ้ำแยกคนเจ็บ เด็ก มารวมกัน ใครลงไปรินน้ำ แยกเรือลำใหญ่มารับคนเจ็บ
อีกพวกช่วยเด็กลงเรือก่อน ฝ่ายรักษาความปลอดภัย ตรวจในมหา’ลัย ทุกห้อง
ไล่คนออกมาให้หมด”

“ทหารเรือเขาเปิดทางให้เราหนีครับ”

“ดี... เด็กกับคนเจ็บจะทำให้เขาเชื่อว่า เราไม่มีอาวุธใจเย็น ๆ”

ผู้เขียนเพิ่มความสมจริงให้เหตุการณ์การหลบหนีของผู้ชุมนุม โดยให้
กลุ่มนักศึกษาที่ได้รับการช่วยเหลือจากทหารเรืออย่างเร่งรีบเพื่อให้ทันเวลาที่รัฐบาล
กำหนด ขณะกลืนที่รีบช่วยนักศึกษา ทหารเรือก็ยังไล่เฮลิคอปเตอร์ที่มายังกลุ่มผู้ชุมนุม
เพื่อสลายการชุมนุม จนทำให้เฮลิคอปเตอร์หยุดยิงและหนีไป ภาพที่ปรากฏตรงหน้า
กลืนก็คือ นักเรียนนักศึกษาที่บาดเจ็บ เคียดแค้นและหวาดกลัว บ้างก็เล่าความเป็นไป
ของความคืบหน้าของเหตุการณ์ภายในมหาวิทยาลัย (ทมยันตี, 2552, หน้า 667-668)
ความว่า

“มันให้เวลาเราถึงหกโมงเย็นเท่านั้น อาจารย์”

“ฮือ... เร่งมือเข้า อย่ากลัว อย่าตกใจ ถ้าทหารเรือเปิดทางให้เรา
แสดงว่าเรามีน้ำใจเข้าข้างเรา”

เสียงเฮลิคอปเตอร์ดังโกล้งเข้ามา แฉวทั้งหมดรวนเรท้ายสุดแตก
กระจาย หลบเป็นจ๊าะห้วน เสียงปืนกลกราว ระคนเสียงกรีด หวิดร้อง
ร้องให้ระงม

“ฉิบหาย...สัตว์นรก !”

คนไม่มีอาวุธ มีแต่แรงใจ มือเปล่า ค่ำระงม

กลืนที่ได้แต่ตะโกน “หมอบ ! ใครดูแลคนเจ็บลากเข้าที่กำบัง เด็ก ๆ
อย่าวิ่งออกไปที่โล่ง ๆ”

นักศึกษาชายชูกำปั้น แล้ววิ่งซิกแซกทำงานวุ่น กลืนที่มีคำคำนึงถึง
สิ่งใด

ความสูญเสียดังหน้า เกินกว่าจะคำนึงถึงสิ่งใด

เสียงปืนกลจากเรือกลางแม่น้ำ ยังสวนขึ้นไปบนท้องฟ้า ด้วยเจตนา

ไต่มากกว่าเอาจริง คนริมฝั่งเฮ...

“ทหารเรือช่วยเราแล้ว”

“ยิ่งแม่งมันให้ตกเลย”

แค่เสียงปืนกลตอบโต้เพียงสองชุด เฮลิคอปเตอร์ลำนั้นก็แผ่นหนี

หยุดการยิงกราดลงมา

“หนีทำไม ไอ้ชาติหมา ที่นี้มึงกลัวตายละซี”

“ไอ้หมาบ้าหลบกั๊ด !”

“เร็ว...ทำงานต่อ เดี่ยวถ้ามันมาหลายลำ เราจะลำบาก”

คนเจ็บหนักถูกลำเลียงไปเกือบหมด เด็กนักเรียนข้ามไปแล้ว เหลือแต่

นิสิตนักศึกษาที่รอคอยเรือด้วยท่าสงบ มีระเบียบ ทุกดวงหน้ามอมแมม

เคียดแค้น หวาดกลัว คราบน้ำตาเป็นรอย

เหตุการณ์จากเนื้อเรื่องได้สะท้อนให้เห็นการบาดเจ็บ การสูญเสียชีวิตของ

ผู้ชุมนุม อันเป็นที่รักของครอบครัว ซึ่งความวุ่นวายจากการปะทะระหว่างผู้ชุมนุม

กับเจ้าหน้าที่รัฐบาล จากชนวนเหตุเพียงให้ปล่อยตัวผู้ถูกจับ 13 คน แต่เมื่อกลุ่มคนมีความ

ความวุ่นวายและประเด็น โค้นล้มรัฐบาลจึงตามมา สุดท้ายก็จบด้วยการสลายการชุมนุม

ส่วนรัฐบาลก็ลาออกในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 กลืนทได้แต่ปลอบให้นักศึกษาไม่ให้

คิดมาก (ทมยันตี, 2552, หน้า 668-669) ดังความว่า

หน่วยรักษาความปลอดภัยที่เข้าไปดูแลภายในมหาวิทยาลัย กลับออกมารายงาน

“กองบัญชาการของเราย้ายออกไปที่อนุสาวรีย์แล้วครับ ไม่งั้นมันถล่ม

มหา'ลัย แน่”

“ดีแล้ว...” เขาอุบหน้า

คนทำงานวุ่นค่อยได้พักเหยียดยาว ความบอบซ้ำทางกายไม่เท่าทางใจ

“อาจารย์ ทำไมมันเป็นอย่างนี้ มันไม่น่าเกิด”

“อย่าคิด อะไรจะเกิดต้องเกิด”

“พอมันปล่อยพวกสิบสามคนนั้นแล้ว เราก็เลิก เราจะกลับบ้าน แต่

มันปิด ทางออกทางด้านสี่แยกดุสิต จะให้ออกทางวัดเบญจฯ คนมันเยอะนี่

อาจารย์ ก็เลยรวนเร อีกพวกขึ้นมาบอกไม่ให้กลับ ให้อยู่ต่อเรียกร้อง

รัฐธรรมนูญ ยิ่งยุ่งกันใหญ่ ไม่รู้จะฟังใคร อีกพวกบอกให้อาหารราหมา
สำเร็จโทษเลขหลุมดินกับตำราจ มันเริ่มอย่างนี้จริง ๆ นะอาจารย์”

“เราคิดตอนนี้ คิดแต่ปัจจุบัน”

คำตอบของ ‘หลวงตา’ ถูกต้องที่สุด...อดีตผ่านมาแล้ว อนาคตยังมา
ไม่ถึง

“เราทำปัจจุบันให้ดี แล้วอดีตกับอนาคตมันจะดีเอง”

14 ตุลาคม 2516 เวลา 18.30 น. คณะรัฐบาล กราบถวายบังคมทูล

ลาออก !

จากเนื้อหาในนวนิยายตั้งแต่เริ่มเรื่องจนจบเรื่องนั้น จะพบว่าผู้เขียนได้รับอิทธิพล
จากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 โดยนำมาสอดแทรกให้
ตัวละครทั้งอังศุมาลินและกลินท์ได้ดำเนินชีวิตอยู่ในความวุ่นวายทางการเมือง
ได้ช่วยเหลือผู้คนที่บาดเจ็บล้มตายจากปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้น อีกทั้งให้ศราวณี
ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นแกนนำของกลุ่มนิสิต นักศึกษาในการชุมนุมขับไล่
รัฐบาล ซึ่งผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าตัวละครสำคัญคือ ศราวณีได้ทำให้คนรอบครัว
ต้องคอยเป็นห่วง เธอไม่สนใจเสียงคัดค้านของญาติที่ไม่อยากให้เธอขึ้นเวทีเป็นแกนนำ
การชุมนุมเพราะเกรงจะเกิดอันตราย เธอยังคงดึงดันขึ้นเวทีการชุมนุม ส่วนประชาชน
ในเรื่องต้องพบกับความสูญเสียสมาชิกในครอบครัวไปเพราะความวุ่นวายของเหตุการณ์
ทางการเมือง เรื่อง *คู่กรรม 2* จึงเป็นนวนิยายที่ผู้เขียนใช้ฉากและบรรยากาศที่มี
การบันทึกทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้ตัวละครได้มีความคิด ความรู้สึก และดำเนินชีวิต
ในภาวะความขัดแย้งทางการเมือง และเป็นนวนิยายที่เสนออยู่ขัดแย้งทางการเมือง
ระหว่างหลานและญาติผู้ใหญ่ นั่นคือ ขณะที่ญาติผู้ใหญ่คอยห้ามไม่ให้ยุ่งกับการชุมนุม
ทางการเมือง แต่หลานกลับไม่เชื่อฟัง สุดท้ายจึงต้องพบกับความรุนแรงจากการสลาย
การชุมนุม ซึ่งไม่ต่างกับตัวละครที่เป็นบุตรหลานของประชาชนที่ร่วมการชุมนุมที่ต้อง
เสียชีวิตไป เพราะไม่เชื่อคำเตือนจากคนในครอบครัว

ความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ 1 ปี ก่อนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องลมที่เปลี่ยนทาง

เหตุการณ์ทั่วไปทางการเมือง

เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เกิดขึ้นหลังจากที่ จอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งลี้ภัยจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ไปอยู่ประเทศสิงคโปร์ ได้บวชเป็นสามเณร แล้วเดินทางกลับเข้ามายังกรุงเทพฯ เพื่อบวชเป็นพระภิกษุ จึงเกิดการต่อต้านโดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยและประชาชน ผู้ชุมนุมต่อต้านจึงได้จัดการชุมนุมขึ้นที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในการประท้วงได้มีการแสดงการแขวนคอล้อเลียนเหตุการณ์ที่ช่างไฟฟ้า 2 คน ถูกจับแขวนคอที่จังหวัดนครปฐมเพราะต้องสงสัยว่าเป็นฝ่ายซ้าย การแสดงดังกล่าวเป็นการเสียดสีความไม่มีชื่อ ไม่มีแปของบ้านเมือง การไร้อำนาจบริหารจัดการของรัฐบาล และความเป็นอันธพาลผู้มีอิทธิพลของพวกฝ่ายขวา

เมื่อมีการนำเสนอข่าวทางสื่อมวลชน ภาพนักศึกษาที่แสดงเป็นผู้ถูกแขวนคอ ถูกตกแต่งให้หน้าตาละม้ายคล้ายคลึงกับภาพของพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพอย่างร้ายแรง จึงได้มีประชาชนกลุ่มหนึ่งชุมนุมต่อต้านฝ่ายนิสิตนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฝ่ายทหารได้กระจายเสียงโจมตีการกระทำของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยว่าเป็นการอุกอาจ ฝ่ายนิสิตนักศึกษาปฏิเสธข้อกล่าวหา แต่ก็ไม่สามารถแก้ไขอะไรได้ เพราะประชาชนที่ถูกปลุกระดมให้เกลียดชังนักศึกษาได้เข้าล้อมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ไว้ แล้วใช้กำลังบุกเข้าทำร้ายนักศึกษาด้วยอาวุธมีทั้งปืนและของมีคม นักศึกษาเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก หลายคนถูกแขวนคอ ถูกเผาด้วยยางรถยนต์ ถูกทรมาณจนตาย ทางด้านสภาพเศรษฐกิจเมื่อมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองทำให้มีคนตกงานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสังคมกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมมีแต่คนเข้ามาขายแรงงานในเมืองหลวง จนเกินกว่าตำแหน่งงานที่จะรองรับ

เหตุการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว

นวนิยายเรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* มีการดำเนินเรื่องไปตามลำดับเวลา ผู้เขียนหยิบยกบางมุมของเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของกลุ่มนักศึกษากับรัฐบาลที่ก่อตัวขึ้นใน พ.ศ. 2518 ที่ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา ซึ่งผู้เขียนนำเสนอเพียงบางเหตุการณ์ที่มีความขัดแย้งทางการเมือง เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพปัญหาครอบครัวที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัดขึ้น ดังนั้น ในฐานะที่ผู้เขียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงบันทึกเหตุการณ์ผ่านผลงานของตน แม้เหตุการณ์ในนวนิยายยังไม่ดำเนินถึงเหตุการณ์ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2519 ที่นักศึกษาถูกประชาชนทำร้ายจนเสียชีวิต แต่ก็ปรากฏเหตุการณ์สำคัญที่เชื่อมโยงกับความขัดแย้งทางการเมือง ดังนี้

1. การรวมตัวของกลุ่มนักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล
2. นักศึกษาเสียชีวิตเพราะการแสดงละครล้อเลียนการเมือง
3. การเกิดโจรเรียกค่าไถ่เพราะปัญหาเศรษฐกิจ

การรวมตัวของกลุ่มนักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาล ผู้เขียนได้แนะนำตัวละครคือ คุณเริ่ม มารดาของธุมเป็นตัวแทนของประชาชนในฐานะผู้ปกครองของนิสิต นักศึกษาที่รับรู้ปัญหาการเมืองด้วยการตกทายปอนพนักงานขับรถที่ทำงานอยู่สำนักงานนายความที่ธุมทำงานอยู่ โดยคุณเริ่มตกทายปอนที่มาส่งบุตรชายด้วยเรื่องเกี่ยวกับการเมืองที่บุตรชายเข้าไปเกี่ยวข้อง ความว่า “ ‘ไปปลุกระดมที่ไหนกันมาจะนี่’ คุณเริ่มถามที่เล่นทีจริง ‘เดี๋ยวนี้ลูกฉันแต่ละคนหัวการเมืองกันทั้งนั้นเที่ยวไปหาข้อมูลทีโน่นทีนี่ บ้านช่องไม่เคยอยากกลับ’ ปอนหัวเราะ ขณะที่ความหารองเท้าให้ธุมจากในรถ” (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 188) ปอนจึงคุยกับคุณเริ่มเกี่ยวกับปัญหาความยากจนของประชาชนที่เป็นชนวนของการต่อต้านการทำงานของรัฐบาล เพื่อให้เข้าใจเหตุผลที่นิสิต นักศึกษาต้องออกมาชุมนุมต่อต้านรัฐบาล ที่ไม่อาจทำให้ทุกครอบครัวมีฐานะที่ทัดเทียมกันได้

รณรงค์เจ้าของสำนักงานนายความที่ธุมทำงานอยู่ ได้คุยกับธุมถึงสาเหตุปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นว่ามีสาเหตุทั้งจากการทุจริตของราชการและการที่ชาวบ้านหลงแต่ค่านิยมทางวัตถุ จึงทำให้ปัญหาการเมืองบานปลาย กองทัพก็ไม่ต้องการยุ่งเกี่ยว โดยธุมบอกความเห็นของตนกับรณรงค์ว่า วงราชการเต็มไปด้วยอภิสัทธื คอร์รัปชั่น ทอดทิ้ง

คนชนบท วงชาวบ้านก็ถูกกดไม่ให้คิด ไม่ให้เขียน ไม่ให้โต้แย้ง รณรงค์จึงบอกความเห็นของตนเกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองกับชุมชนเช่นกัน เขากล่าวว่า ถึงการเมืองในเมืองไทยว่าความเป็นประชาธิปไตยเพิ่งมีมาไม่นานมากนัก จะให้ประชาชนในบ้านเมืองมีความเท่าเทียมกันย่อมไม่ได้ เขาจึงแนะนำให้ชุมชนสมัครเป็นผู้แทนราษฎรเพื่อจะได้ช่วยสภาพพจน์ของผู้แทนขายตัวออกไปให้หมดจากสภา

ในส่วนบรรยากาศการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลของกลุ่มต่าง ๆ นับจะทวีมากขึ้น ทำให้บรรยากาศของบ้านเมืองไม่สงบ อันvidaเพื่อนของชุมกล่าวถึงบรรยากาศการชุมนุมที่น่า อึดอัด มีการนัดหยุดงานของแรงงานทั่วเมือง แม้จะมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่กำหนดวันเลือกตั้งคือ 10 สิงหาคม แต่บรรยากาศยังเชื่องซึม

สาเหตุที่มีผู้คัดค้านการทำงานของรัฐบาลได้ปรากฏชัดขึ้นผ่านสายตาของแคนว่าเป็นเพราะรัฐบาลไม่มีวิธีที่จะเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหของชาวนาอย่างจริงจัง นานเข้าจึงเกิดปัญหา ชาวนายังคงต้องยอมรับความลำบากต่อไป ดังที่แคนเคยได้คุยกับรัฐมนตรีคนหนึ่งถึงคนระดับรัฐมนตรีคนหนึ่ง ซึ่งเขาเคยสนทนาด้วย พูดว่า

“ผมก็เห็นใจชาวนาของเรามาก รัฐบาลควรจะต้องยื่นมือเข้าช่วยเหลืออย่างจริงจังเสียทีที่จะมัวคิดว่าพวกนี้เป็นพวกชาวนาโดยสายเลือดก็จะให้เป็นไปอย่างนี้เรื่อย ๆ ไม่ได้”

คำพูดของใครต่อใคร พูดแล้วก็มักจะกองไว้ตรงนั้น หรือถ้าพูดมากหน่อย กลิ่นเหม็นแห่งลมปากก็เพียงแต่ฟุ้งกระจายอยู่โดยรอบ ก่อความรำคาญแก่ผู้ฟังเท่านั้นเอง (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 428)

การรวมตัวของกลุ่มนักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลที่ผู้เขียนสร้างขึ้นในนวนิยาย ไม่ได้นำเสนอภาพที่ชัดเจนของลักษณะหรือวิธีการรวมกลุ่มนักศึกษาและประชาชนที่ต่อต้านรัฐบาล แต่นำเสนอสาเหตุการชุมนุมผ่านเหตุการณ์พฤติกรรม และคำพูดของตัวละครอันแสดงให้เห็นว่าสมาชิกในสังคมหลากหลายกลุ่มที่ต้องรับรู้ถึงความวุ่นวายทางการเมือง บ้านไหนที่มีบุตรหลานเป็นนักศึกษาหรือสนใจการเมืองเป็นอย่างมาก ผู้ปกครองก็ต้องคอยเป็นห่วงที่สมาชิกในครอบครัวกลับบ้าน

ผิดเวลา ส่วนกลุ่มผู้ทำงานแล้วเริ่มมีความกังวล กลัวการรวมกลุ่มของนิสิต นักศึกษา และการนัดหยุดงานของกลุ่มแรงงานที่จะสร้างปัญหาบานปลายออกไป

นักศึกษาเสียชีวิตเพราะการแสดงละครล้อเลียนการเมือง เมื่อรัฐบาลเพิกเฉยต่อการออกมาเรียกร้องของกลุ่มต่าง ๆ จึงเกิดการรวมตัวกันของนิสิต นักศึกษา ที่ร่วมกันแสดงละครล้อเลียนการเมือง โดยผู้ชมนอกจากจะสนใจการแสดงแล้วยังได้รับเชิญมาร่วมชมการแสดง โดยละครที่แสดงมีเนื้อหาประชดประชันการเมือง ซึ่งละครมีสี่ฉากได้แก่ ความหิวของคนอ้วน โปลิตซ์ช่วยด้วย ชั่วโมงนอน และคุณจะทำอะไรผม ผู้เขียนเสนออิทธิพลที่ได้รับจากเหตุการณ์ทางการเมืองที่หลายคนสามารถตายง่าย ๆ จนประชาชนกลายเป็นคนหวาดระแวง เมื่อการแสดงดำเนินมาถึงฉากที่นักแสดงต้องยิงตัวตาย กลับกลายเป็นว่านักศึกษาที่แสดงละครล้อเลียนนั้นถูกยิง และยังมีเสียงระเบิดตามมา (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 454-455) ดังความว่า

แต่ที่เรียกเสียงปรบมือเกรียวพร้อมเสียงหัวเราะก็คือหลังจากนั้นก็ถึงกับระแวงเงาตัวเองในกระจก คว่าป็นขึ้นมามีเงาตัวเอง

เพียงแต่ว่าเสียงปืนหลอกกับเสียงปืนจริงดังขึ้นพร้อมกัน...

ผู้ที่นั่งดูต่างผุดลุกขึ้นยืน จากนั้นก็มีเสียงระเบิดกัมปนาทตามมาติด ๆ

อันวิดาและภิรมยาหวีดร้องขึ้น

“หมอบลง...เหมียว” หล่อนกระชากญาติสาวข้างหนึ่งและคุณเริ่มอีกคนหนึ่งให้พุดลงกับพื้นหญ้า

ผลจากการแสดงละครล้อเลียนทำให้หลายครอบครัวต้องสูญเสียชีวิตของบุตรหลาน บางครอบครัวสมาชิกได้รับบาดเจ็บจนถึงขั้นต้องรักษาตัวที่โรงพยาบาล ดังที่ในนวนิยายเสนอเหตุการณ์หลังจากความอลหม่านหนีตายสงบลง อันวิดาได้ยื่นเสียงร้องครวญคราง ทางด้านธุมได้ลุกขึ้นไปสำรวจและภาพที่เห็นตรงหน้า คือคนนอนกลิ้งบนสนามและมีเลือดมากมาย ธุมร้องสุดเสียงเพราะผู้ที่บาดเจ็บเลือดท่วมตัวคือ อำนรรฆ รุ่งน้องข้างบ้านที่เขารักมากคนหนึ่งและปอนนั่นเอง ส่วนผู้ที่แสดงละครไปนั้นเสียชีวิตอยู่ใกล้ ๆ และมีชายหญิงได้รับบาดเจ็บอีก ธุมเสียใจมากเมื่อเห็นอำนรรฆบาดเจ็บสาหัส เลือดท่วมร่างและเปื้อนหลังของอำนรรฆ และทะเลจนธุมทนดูไม่ได้ ส่วนผู้ที่แสดงละครไปนอนเสียชีวิตอยู่ถัดไป มีเลือดไหลออกจาก

ทรงออกและบริเวณขมับ มีหญิงรุ่นสาวและรุ่นหนุ่มอีกสองสามคนที่บาดเจ็บด้วย สะเก็ดระเบิด ฐมริบพาอำนาจ ปอน และผู้บาดเจ็บส่งโรงพยาบาล ส่วนศพผู้เสียชีวิต ที่จุดเกิดเหตุ นั้น ก็คงนอนนิ่งอยู่ที่ศาลาการแสดง (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 460) ดังความว่า

“ได้...” ฐมเอี้ยวตัวดูร่างเหยียดยาวของอำนาจบนเบาะหลัง ปอนถูกวางอยู่บน ที่วางของเบาะถัดไปจากเบาะตอนในมีผ้าห่มปู ส่วนคนเจ็บอีกสองสามคน ถูกบรรทุกมาในรถคันหลัง สำหรับผู้แสดงที่ตายคาที่ ศพยังอยู่บนศาลาในสวน “ได้...ได้...ได้ ยินเราเรียกหรือเปล่า...”

หลังจากปอนอาการดีขึ้น ธรณรงค์ได้มาเยี่ยมปอนและคุยกันถึงเรื่องการที่มีคนร้าย มายิงและปะทะกับนักเรียน ปอนออกความเห็นเรื่องกลุ่มมีอาวุธว่ามีสาเหตุมากมาย ที่ทำให้คนกลุ่มนี้ก่อเหตุรุนแรง ซึ่งส่งผลให้บุคคลอันเป็นที่รักของแต่ละครอบครัวต้อง เสียชีวิตหรือบาดเจ็บในช่วงที่บ้านเมืองกำลังมีปัญหาทางการเมือง ซึ่งเขาตั้งข้อสังเกตว่า อาจเป็นคนที่ตกเป็นเครื่องมือของผู้หวังประโยชน์หรือไม่ก็ทำเพื่อเงินไม่กี่บาท หรือ พวกที่อยากให้สถานการณ์เลวร้ายเพื่อเป็นการเหยี่ยวอาวรณ์ร้ายของตนเอง (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 494) ดังความว่า

“อาจจะกลุ่มที่ไม่สลักสำคัญอะไรก็ได้ กลุ่มที่บ้าคลั่ง เป็นเครื่องมือของ ผู้หวังประโยชน์หรือไม่ก็ทำเพื่อเงินไม่กี่บาท หรือพวกที่อยากให้สถานการณ์ เลวร้ายอยู่เรื่อยเป็นการเหยี่ยวอาวรณ์ร้ายของตนเอง ทำให้โกรธเกินกว่าเหตุ เจ็บแค้นเกินกว่าเหตุ” ปอนพูดเรื่อย ๆ ‘ผมว่าเป็นได้ทั้งนั้น’ ”

ปอนได้ถามธรณรงค์ผู้เป็นอาว่าจับคนร้ายได้หรือไม่ แต่ธรณรงค์ก็ให้ความเห็นว่า ตำรวจคงจะทำหน้าที่อย่างเต็มที่เพื่อจับคนร้ายให้ได้ แม้ว่าในช่วงที่มีปัญหาความวุ่นวาย ทางการเมืองจะมีกระแสข่าวว่าตำรวจกลัวที่จะจับโจรตามความเห็นของธรณรงค์ก็ตาม

ต่อมาการประชุมของนักศึกษาตามจุดต่าง ๆ รวมทั้งการนัดหยุดงานของ กลุ่มแรงงานก็เป็นอันต้องล้มเลิกไป เมื่อถึงคราวที่น้ำท่วมกรุงเทพมหานครครั้งใหญ่ ในปลายเดือนตุลาคม 2518 การเดินขบวน การประท้วงต่าง ๆ ได้พากันหยุด เพราะภัย ของน้ำท่วม

จากเหตุการณ์ที่นักศึกษารวมกลุ่มกันแสดงละครเวทีล้อเลียนการเมือง ทำให้มีผู้ร้ายยิงปืนและขว้างระเบิดใส่ที่จัดการแสดง จนทำให้มีนักศึกษาเสียชีวิตและบาดเจ็บ จากเหตุการณ์ครั้งนี้ ผู้เขียนนำเหตุการณ์จริงมาสร้างสรรค์เป็นเนื้อหาในนวนิยาย โดยผู้เขียนสร้างให้คนรอบตัวซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่องได้รับผลจากการถูกทำร้าย ในครั้งนี้ ทั้งน้องข้างบ้านอย่างอารมณ์ต้องเสียชีวิต ปอนที่ทำงานอยู่ที่เคยอยู่กับเขาต้องบาดเจ็บและเพื่อนของน้องชายเขาอีกหลายคนก็ได้รับบาดเจ็บเช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าเรื่องความขัดแย้งทางการเมืองเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวทุกคน ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของคนเพียงบางกลุ่ม ทุกคนมีโอกาสที่จะสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไปได้ หากเหตุการณ์ทางการเมืองอยู่ในภาวะไม่ปกติ

การเกิดโจรเรียกค่าไถ่เพราะปัญหาเศรษฐกิจ ในปี 2518 อันเป็นปีที่มีความขัดแย้งทางการเมืองก่อตัวและวุ่นวายขึ้นเป็นลำดับนั้น อีกเหตุการณ์หนึ่งที่สร้างให้เกิดความวุ่นวายมากขึ้น คือการที่เกิดปัญหาโจรเรียกค่าไถ่ เพื่อหาเงินมาเลี้ยงชีวิตด้วยเหตุผลว่ารัฐบาลบริหารประเทศโดยไม่ช่วยคนยากจน ซึ่งในนวนิยายได้มีเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นกับครอบครัวของวรรณราย เมื่อภริยาบุตรสาวตกเป็นเหยื่อโจรเรียกค่าไถ่เช่นกัน ดังนั้น การเมืองที่อยู่ในภาวะวุ่นวายย่อมส่งผลกระทบต่อหลายภาคส่วน โดยเฉพาะผลกระทบกับสถาบันครอบครัว เมื่อเศรษฐกิจตกต่ำเพราะปัญหาทางการเมือง ผู้ที่ตกงานก็ทำทุกวิธีเพื่อหาเงินเลี้ยงครอบครัวแม้แต่การเป็นโจร ส่วนครอบครัวของผู้ตกเป็นเหยื่อของคนร้ายย่อมไม่มีความสุขที่สมาชิกอาจได้รับอันตราย ดังที่ ภริยาตกเป็นเหยื่อถูกจับตัวไปเรียกค่าไถ่ ร้อนถึงคุณวรรณรายผู้เป็นมารดาต้องเจรจากับโจรเพื่อหาทางช่วยเหลือ (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 349) ความว่า

“ฟังให้ดิ้นะ คุณวรรณราย... เวลานี้ลูกสาวคุณอยู่ในความควบคุมของ ‘พวกเรา’ เสียงชายคนนั้นเนิบช้า แต่มีกังวานหนักแน่นเฉียบขาด”

“พวกเรานะใคร” เธอเอื้อมออกไปอย่างฉุนเฉียว อยากจะร้องกรีดให้ สัมกับความเป็นเจ็บแค้น

“ใครก็ได้” ไม่จำเป็นที่คุณจะต้องรู้... ขอให้รู้แต่เพียงว่าเราต้องการเงิน ห้าแสนบาท”

“แกเป็นโจรเรียกค่าไถ่อะไรอะ” คุณวรรณรายร้องเสียงแหลม

ครอบครัววรรณรายเป็นตัวอย่างของครอบครัวคนรวยที่ตกเป็นเหยื่อของโจรเรียกค่าไถ่ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นให้เหมาะกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงที่บ้านเมืองมีความขัดแย้งทางการเมือง ดังที่ผู้เขียนสรุปเหตุการณ์เกี่ยวกับโจรเรียกค่าไถ่ (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 350) ว่า

ในปี 2518 เป็นการเริ่มระบอบหนักที่สุดของโจรเรียกค่าไถ่ ทุกหนทุกแห่งในกรุงเทพมหานครและตามต่างจังหวัด ส่วนใหญ่จะจับเด็กทั้งหญิงและชาย ทั้งเด็กเล็กและเด็กโตสลับกับผู้ใหญ่ ซึ่งโจรสืบรู้ว่าเป็นคนสำคัญหรือเป็นที่รักของครอบครัว

“แกเอาลูกฉันไปไว้ไหน”

“เราต้องการเงินห้าแสนบาท จะให้ได้หรือไม่ได้” โจรถามอย่างดู ๆ

“แลกกับลูกคุณ”

เหตุการณ์ทั้ง 3 เหตุการณ์ ที่เห็นเด่นชัด นั่นคือ การรวมตัวของกลุ่มนักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านรัฐบาลซึ่งผู้ปกครองของหลายครอบครัวไม่ค่อยจะเห็นด้วย หรือไม่พอใจที่บุตรหลานเข้าไปรวมกลุ่มทางการเมือง หรือเห็นด้วยกับการต่อต้านรัฐบาล เพราะการรวมกลุ่มกันทำให้บุตรหลานกลับบ้านไม่เป็นเวลา จนเกิดการโต้เถียงกันกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลานในครอบครัว

กรณีนักศึกษาเสียชีวิตเพราะแสดงละครล้อเลียนการเมืองและเหตุการณ์การลักพาตัวคนรวยด้วยอ้างเหตุหาเงิน เพราะรัฐบาลบริหารประเทศไม่ดี ทำให้คนว่างงาน ซึ่งเหตุการณ์สำคัญในนวนิยายที่ผู้เขียนได้นำเสนอ สอดคล้องกับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นจริงของการเมืองไทยที่เริ่มก่อร่างความขัดแย้งตั้งแต่ช่วงปลายปี 2518 แสดงให้เห็นประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองที่นำไปสู่เหตุการณ์นองเลือด ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 โดยผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าเมื่อการเมืองมีความขัดแย้ง นักศึกษาและประชาชนย่อมรวมกลุ่มชุมนุมเพื่อให้รัฐบาลแก้ปัญหา แต่สุดท้ายกลุ่มผู้ชุมนุมกลับต้องบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของสมาชิกในครอบครัวผู้สูญเสีย

ดังนั้น ปัญหาครอบครัวที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* ทำให้เห็นว่าผู้เขียนต้องการนำเสนอประเด็นหลักของเรื่อง นั่นคือ ปัญหาครอบครัวโดยใช่

ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2518 เป็นวัตถุดิบในการสร้างผลงาน เพื่อชี้ให้เห็นว่าการเมืองเป็นอีกหนึ่งสาเหตุสำคัญที่มีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว

ความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ พฤษภาคม 2535 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องทั้งเต้ง

เหตุการณ์ทั่วไปทางการเมือง

ในปี พ.ศ. 2531 พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี เกิดมีปัญหากับผู้นำทหาร ฝ่ายทหารกล่าวว่ารัฐมนตรีบางคนพยายามทำลายสถาบัน ทหารและบีบให้ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ปลดรัฐมนตรีบางคนออก แต่ พลเอกชาติชาย ทำเพียงสับเปลี่ยนตำแหน่งรัฐมนตรีเท่านั้น และเมื่อรัฐบาลมีปัญหา ไม่โปร่งใสในการทำงาน พลเอกชาติชาย แก้ปัญหาด้วยการลาออกและตั้งรัฐบาลใหม่ แต่สถานการณ์ยังไม่ดีขึ้น ทำให้คณะนายทหารนำโดย พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดพร้อมผู้บัญชาการทหารทั้ง 3 เหล่าทัพ ในนามของคณะรักษา ความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ได้เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2534 และแต่งตั้ง นายอานันท์ ปันยารชุน เป็น นายกรัฐมนตรีและมีคณะ รสช. คอยกำกับการทำงานของรัฐบาลอย่างใกล้ชิด โดยจะจัดให้มีการเลือกตั้งภายใน 1 ปี เพื่อคืนอำนาจให้ประชาชน แต่ต่อมาประชาชนเริ่ม ไม่พอใจและประท้วงเพราะร่างรัฐธรรมนูญที่กำลังจะผ่านนั้นเปิดโอกาสให้ผู้นำ รสช. เข้าดำรงตำแหน่งบริหารประเทศภายหลังการเลือกตั้ง การประท้วงลดระดับลง เมื่อ พลเอกสุจินดา คราประยูร ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี เพราะ นายณรงค์ วงศ์วรรณ หัวหน้าพรรคสามัคคีธรรมหนึ่งในพรรคร่วมรัฐบาลไม่อาจรับตำแหน่งได้ เมื่อพลเอกสุจินดา เป็นนายกรัฐมนตรีได้พบการประท้วงอย่างหนัก และขยายวงกว้าง เป็นเหตุการณ์นองเลือด เมื่อฝ่ายทหารใช้ความรุนแรงสลายผู้ชุมนุม เนื่องจากผิดคำ ที่สัญญาแก่ประชาชน แต่ถึงอย่างไรเมื่อ พลเอกสุจินดา คราประยูร ลาออกและ

รัฐธรรมนูญได้รับการแก้ไขให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ทำให้บรรยากาศทางการเมืองกลับสู่ความเป็นประชาธิปไตย

เหตุการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว

เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในเรื่องเท้งเต้ง ผู้เขียนไม่ได้บอกสาเหตุอย่างเด่นชัด แต่ผู้เขียนได้นำเหตุการณ์ทางการเมืองมาสร้างเนื้อเรื่อง โดยนำเหตุการณ์ที่นักการเมืองไม่ใช่คนดีมีฝีมือมาเป็นประเด็นให้นำไปสู่การชุมนุมและปฏิวัติล้มอำนาจรัฐบาล โดยให้ประชาชนและตัวละครบางส่วนมองว่านักการเมืองไม่ดีพอที่จะรับตำแหน่งในการบริหารประเทศ

ในเรื่อง *เท้งเต้ง* มีตัวละครสำคัญคือ พงศ์แผน หนุ่มนักเรียนนอกที่พื้นฐานมาจากครอบครัวประชาชนทั่วไป ซึ่งได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากผู้มีอิทธิพลใช้เงินซื้อเสียง จนเขาได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีตำแหน่งหน้าที่ในรัฐบาลเป็นถึงรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง โดยเขาได้แต่งงานกับ วัจฉละ หญิงสาวผู้เป็นหม่อมราชวงศ์ที่ดำเนินชีวิตเหมือนปูลุชนทั่วไป เธอทำงานเป็นพยาบาล พงศ์แผนและวัจฉละต่างรักกัน แต่เพราะการเมืองทำให้สุดท้ายแล้วทั้งสองต้องเลิกรากันไป โดยความไม่พอใจกันของทั้งสองนั้น เริ่มมาจากจากบุคคลรอบตัว ดังที่วัจฉละต้องฟังหมอเชิดสกุล ผู้ร่วมงานเยาะเย้ยเสียดสีสามีของตน ว่าไม่มีความสามารถพอจะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีและที่เป็นรัฐมนตรีได้ก็เป็นเพราะผู้มีอิทธิพลคอยสนับสนุนอยู่

ผู้เขียนดักย้าพฤติกรรมของผู้ที่จะมาเป็นนักการเมืองที่ไม่มีความโปร่งใส ใช้เงิน และอิทธิพลเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน โดยให้หมอเชิดสกุล (สีฟ้า, 2535, หน้า 40) กล่าวว่า “เรียนมากกว่าจะจบ แล้วก็ไปเป็นนักการเมือง ถึงหมอจะเห็นว่าบางคนอาศัยการฟลุค แต่พวกมันจริง ๆ มันก็ไม่ได้เป็นกันได้ง่าย ๆ ต้องใช้ความพยายามมากเหมือนกัน เว้นแต่จะมีเงินและมีอิทธิพลกว้านซื้อเสียงอย่างที่เคยเห็นเคยรู้ ๆ กันอยู่อย่างหมอเป็นคนกรุงเทพฯ ยิ่งแย่...”

เมื่อพงศ์แผนได้เป็นรัฐมนตรีได้ไม่นานก็เริ่มส่อเค้าการทุจริตในสายตาของคนทั่วไปเมื่อเขาไม่ขัดขวางให้อรพิมน้องภรรยาของนายโชคนะผู้ที่คอยสนับสนุน พงศ์แผน เข้ามาจัดการแบ่งหุ้นต่าง ๆ ให้ภรรยาและบิดามารดาของเขา โดยที่ทั้งสาม

ไม่ได้ทราบว่ามันเหล่านั้นมีที่มาอย่างไร และวิจลเองก็ไม่ต้องถาม จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้พงศ์แผนกับวิจลไม่พอใจกัน

ทางด้านบิดา มารดาของพงศ์แผนเองก็ได้ยืนยันว่าไม่ดีที่ลูกของตนเกรงว่าจะทำงานด้วยความไม่โปร่งใส เพราะหลังจากทำงานได้ไม่นานพงศ์แผนกลับมีเงินฝากในบัญชีมากผิดปกติ ยิ่งทำให้บิดา มารดาของพงศ์แผนมองว่า เขาต้องกระทำการที่ไม่มี ความชอบธรรมในการได้เงิน ดังที่บิดา มารดาของพงศ์แผน นั่งคุยกัน (สีฟ้า, 2535, หน้า 185) ความว่า

พ่อเฒ่าแม่เฒ่าไม่ได้พบปะพูดคุยกับลูกชาย ได้ยินแต่เสียงพูดเสียงเล่าว่าเพียง เป็นรัฐมนตรีไม่นานเท่าไร ‘เขาว่า’ เดียวนี้นายพงศ์แผนมีเงินฝากธนาคาร มีหุ้นตราสัหุณบริษัทต่าง ๆ เป็นสิบ ๆ ล้าน !...

“พบกันคราวนี้แหละ จะต้องพูดคุยกันให้มันรู้เรื่องกันไปเสียที”

ครอบครัวของพงศ์แผนที่มีความรัก ความเข้าใจกันดีระหว่างสมาชิกใน ครอบครัวเริ่มมีปัญหาเมื่อการเมืองเข้ามาแทรกแซง ทำให้บิดา มารดาที่ไว้ใจบุตรชาย เสมอไม่ว่าจะกระทำการใด ๆ กลับไม่พอใจบุตรชาย เมื่อบุตรชายของตนเข้าไปทำงาน ทางการเมืองแล้วกลับมีแต่ข่าวทุจริต คดโกง พงศ์แผนจึงต้องแบกรับปัญหาสองด้าน ทั้งด้านครอบครัวและสถานภาพอันสั่นคลอนของรัฐบาลที่ไม่ได้รับความไว้วางใจจาก ประชาชน

เมื่อการโกงกินของนักการเมืองมากจนเกินกว่าประชาชนจะทนได้ จึงเกิด การปฏิวัติรัฐบาล ผู้กองสุกรีตำรวจผู้ทำหน้าที่คอยติดตามพงศ์แผนได้รายงานสถานการณ์ ทางการเมืองที่วุ่นวายถึงขั้นมีการปฏิวัติยึดอำนาจให้พงศ์แผนรับรู้ พงศ์แผนในฐานะ นักการเมืองตกใจกับการปฏิวัติอยู่ไม่น้อย เขารีบลุกขึ้นจากที่นอนแล้วออกจากบ้านพัก ไปในทันที ไม่สนใจรถพิมที่บัดนี้กลายมาเป็นภรรยาอีกคนหนึ่งซึ่งช่วยเหลือกันด้าน ผลประโยชน์จากการเมือง

รายการโทรทัศน์ทุกช่องไม่ได้เสนอรายการตามปกติอีกแล้ว แต่เสนอประกาศล้ม รัฐบาลแทนที่ กลุ่มลูกน้องของนายโชคนะต่างวิพากษ์วิจารณ์การที่พงศ์แผนต้องหนีไป จากบ้าน และวิพากษ์วิจารณ์สาเหตุของการปฏิวัติล้มรัฐบาล (สีฟ้า, 2535, หน้า 427) ดังความว่า

สาวรุ่นเพิ่งมาจากต่างจังหวัด ระยะเวลาที่หล่อนเริ่มเติบโต เป็นระยะว่างเว้น การปฏิบัติ หล่อนจึงไม่รู้จัก และไม่รู้เรื่อง กระซิบถามเพื่อนว่า

“เกิดอะไรวะ ท่านจะรีบไปไหนของท่านวะ”

“เขาออกทีวีเมื่อกี่โง่ละ อีน้อย มึงมัวแต่หลับ ูกำลังดูละครเพลิน ๆ อยู่เชียว เขาประกาศล้มรัฐบาล แต่เพียบอกว่าเขาปฏิบัติ”

“แล้วทำไมท่านถึงต้องหนี”

“อ้าว...ก็ท่านเป็นพวกรัฐบาลเก่า ไม่หนีเดี๋ยวเขาก็จับเข้าคุกนะซีวะ”

คนรู้ที่รู้ไม่จริงตอบ คนถามอยากถามต่อไปว่า...แล้ววิธีแบบนี้ คุณพิมพ์ จะทำยังไง แต่ไม่กล้าถาม...

วิพากษ์วิจารณ์เรื่องการล้มรัฐบาล ซึ่งถึงแม้จะเรียกให้ต่างกันออกไป ตามความเหมาะสมของยุค แต่มันก็หนีไม่พ้นปฏิบัติ คือ การยึดอำนาจด้วย ‘กำลัง’ นั่นเอง

จากเหตุการณ์ที่รัฐบาลถูกปฏิบัติทำให้เหล่านักการเมืองเก็บตัวอยู่กับบ้าน หรือไม่ก็หนีหายไป รวมทั้งพงศ์แผนก็หนีกลับบ้านที่ต่างจังหวัด เมื่อพงศ์แผนเจอ สัก ญาดิผู้น้อง สักได้ร่วมวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติโค่นล้มรัฐบาลว่าเป็นเพราะนักการเมืองหวังแต่ผลประโยชน์ ไม่ได้ทำเพื่อประชาชน นอกจากนี้ยังเอาแต่ทะเลาะกันเอง จึงเป็น โอกาสให้ประชาชนล้มล้างรัฐบาล อันแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของสักที่มีต่อ พงศ์แผนเปลี่ยนจากความนับถือศรัทธากลายเป็นความกลัวที่จะวิจารณ์พฤติกรรมของ พงศ์แผน ดังที่ สักร่วมวงสนทนากับผู้กองสุกรีและบิดาของพงศ์แผน (สีฟ้า, 2535, หน้า 430) ความว่า

“ก็นักการเมืองทะเลาะกันนักนี่ มัวแต่ด่ากันไปด่ากันมา ไม่เห็นทำอะไร เห็นแต่ลั่นโครงการที่มีนายหน้ากันจนตัวโก่ง โครงการระดับพันล้าน หมื่นล้าน กันทั้งนั้น”

สักเป็นเพียงเด็กรุ่นน้องที่พ่อแม่เขาเลี้ยงมา แน่ละ...สักคงจะไม่ได้ ตั้งใจค่าพี่แผนของเขา ทว่าแผนฟังแล้ว มันก็สะกิดความรู้สึกแปลก ๆ อยู่ เหมือนกัน พ่อเฒ่าเปรยว่า

“ชะล่าใจกันนัก เขาก็ปล่อยให้เลิกันไป จนได้จังหวะสุกงอม

เห็นว่าประชาชนชาวบ้านเบื่อหน่าย เขาก็ถือโอกาสสอยให้ร่วงเท่านั้นเอง
 นึกอยู่แล้ว... เห็นกวนเมืองกันนัก เอาแต่ด่ากัน ทะเลาะกัน ชัดคอชัดขากันคีนัก”

ทางด้านวังละก็ทราบเหตุการณ์ปฏิกิริยาจากเพื่อนที่กำลังดูโทรทัศน์อยู่ แล้วตกใจ
 เมื่อหน้าจอหยุดรายการปกติอันเป็นสัญญาณบอกว่าเกิดการปฏิวัติ ซึ่งในขณะนั้น
 เพื่อน ๆ กำลังจะกลับจากช่วยงานบำเพ็ญกุศลศพบิดาของวังละ ทุกคนต่างเข้ามาดู
 หน้าจอโทรทัศน์และวิพากษ์วิจารณ์การปฏิวัติที่เกิดขึ้น มีเพียงวังละที่นั่งเงียบไม่ยอม
 พูดถึงเรื่องการเมืองเพราะลึก ๆ แล้วเธอก็ยังนึกถึงพงศ์แผนอยู่ แม้ว่าจะแยกกันอยู่มานาน
 แล้วก็ตาม ซึ่งมีสาเหตุมาจากวังละไม่ชอบสิ่งที่พงศ์แผนทำเพื่อกอบโกยผลประโยชน์
 จากการเป็นรัฐมนตรี

จากการที่พงศ์แผนให้บิดาและมารดาเซ็นเอกสารรับหุ้นต่าง ๆ เขารู้ตัวว่าทำตัว
 ไม่ดี เป็นนักการเมืองที่ไม่ซื่อสัตย์ แต่ไม่กล้าที่จะยอมรับความผิดกับบิดาและมารดา
 พงศ์แผนกลัวจะถูกรื้อฟื้นการกระทำทุจริตต่าง ๆ ที่เคยทำมา (สีฟ้า, 2535, หน้า 460)
 ดังความว่า

ความรู้สึกผิดชอบในส่วนลึกของมโนธรรม ทำให้แผนอีกอึดอยู่ขณะนี้
 ทั้งการบ้านและการเมืองมันรุมเร้าเขาไปหมดทั้งสองอย่าง เผลอให้กระวนกระวาย
 เรื่องการเมืองนั้นกลัว แน่ละ เพราะเขารู้ตัวเขาเองอยู่เต็มอก โกงหก
 คนอื่นนั้น โกงหกได้ ทว่าเขาโกงหกตัวเองไม่ได้ว่าเขาไม่ใช่ นักการเมืองที่ดีและ
 ซื่อสัตย์ เขารู้อยู่เต็มอกเต็มใจของตัวเองว่าตลอดเวลาสองปี เขาทำอะไรบ้าง
 เขาจึงกลัวการรื้อฟื้นดังเช่นคนที่มีแผลจากอดีตทุกคนหวาดกลัว !

พงศ์แผนต้องใช้ชีวิตอยู่ในบ้านตัวเองแต่ก็ไม่มีความสุขเนื่องจากต้องคอยระวัง
 ไม่ให้คนในครอบครัวต้องรู้ถึงความทุจริตที่ตนก่อขึ้นขณะเป็นนักการเมือง แต่ไม่นาน
 ก็ปิดอีกไม่ได้ เพราะหนังสือพิมพ์ลงข่าวการทุจริตของนักการเมืองในรัฐบาลที่ถูกปฏิวัติ
 และพงศ์แผนก็เป็นหนึ่งในนั้น ทางด้านตัววังละที่มีปัญหาไม่เข้าใจกันกับพงศ์แผนอยู่
 แล้ว จึงยิ่งคิดมากที่เพื่อนำเสนอข่าวของสามีในด้านลบ (สีฟ้า, 2535, หน้า 466) ความว่า

หนังสือพิมพ์ลงข่าวการรื้อฟื้นเรื่องราวอันไม่ชอบมาพากลของรัฐมนตรีที่เป็น
 อดีตไปแล้วหลายต่อหลายคน รวมทั้งนายพงศ์แผนด้วย ไม่แปลกอะไรดอก
 วัฏจักรการเมืองก็เป็นอย่างนี้ ยามน้ำมาปลาकिनมด ครั่งยามน้ำลด มดก็ต้องกิน

ปลาเป็นธรรมดา

วิมลละคิดถึงท่านบิดาเสียเหลือเกิน ถ้ามีชีวิตอยู่ต่อไปอีกเพียงนิดเดียว
พอจะหาทางออกให้ลูกอย่างไรหนอ ?

“หนู” มารดาเรียกเบา ๆ ท่านนั่งอยู่หน้าห้องของท่านบิดา ข้าง ๆ เก้าอี้
ตัวต่อโปรดของท่านสามีซึ่งยังคงวางอยู่ที่เดิม

วิมลละนั่งพับเพียบฟังฝ่าห้องอยู่ใกล้ ๆ นายนัดเหม่ออยู่ที่โทรทัศน์
ซึ่งเพิ่งจะออกข่าวเรื่องของอดีตรัฐมนตรีผ่านไปหยก ๆ มีเรื่องเจ้าของที่ดิน
รายหนึ่ง ‘เปิดโปง’ ว่าแผนใช้อำนาจโดยมิชอบ เลิกการเซ็นสัญญาซื้อที่ดินซึ่ง
คณะรัฐมนตรีชุดก่อนโน้นอนุมัติไว้แล้ว โดยแผนได้รับผลประโยชน์

ความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง *เท้งเต้ง* ผู้เขียนได้รับอิทธิพล
จากเหตุการณ์จริง จึงนำบางส่วนของเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดจาก
นักการเมืองทุจริตในหน้าที่มาใช้เป็นประเด็นสำคัญในการดำเนินเรื่อง โดยนำเสนอ
เรื่องราวผ่านเนื้อเรื่องด้วยการให้ตัวละครสำคัญ ได้เป็นหนึ่งในนักการเมืองที่กระทำ
การทุจริตขณะดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี จนทำให้หลายภาคส่วนไม่พอใจ นำไปสู่
การที่รัฐบาลถูกปฏิบัติโหดร้ายอำนาจอ้าง นอกจากนั้น ปัญหาการเมืองยังทำให้สมาชิกใน
ครอบครัวไม่รักใคร่กันดังเดิม สามี-ภรรยาถึงขั้นต้องเลิกกัน แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียน
ไม่นำเสนอเหตุการณ์นองเลือดอันเกิดมาจากความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดกับ
ประชาชน เพราะต้องการเน้นย้ำให้เห็นปัญหาครอบครัวที่มีสาเหตุมาจากความขัดแย้ง
ทางการเมือง มากกว่าจะนำเสนอภาพความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ผู้เขียนจึงเสนอ
มุมมองด้านที่ตัวละครเป็นนักการเมืองที่ทุจริตต้องลี้ภัยการเมือง ซึ่งทำให้คนใกล้ชิดคิดไม่มี
ความสุข ดังนั้น เราจะพบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองในนวนิยายเรื่อง *เท้งเต้ง* ปรากฏ
ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว ถึง 3 ลักษณะ นั่นคือ ความขัดแย้งระหว่างสามี
กับภรรยา ความขัดแย้งระหว่างบิดา มารดา กับบุตร และความขัดแย้งระหว่างคู่พี่น้อง

ความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองตั้งแต่ปี 2551-2553 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องเหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง

เหตุการณ์ทั่วไปทางการเมือง

กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2549 ที่อนุสรณ์สถาน 14 ตุลา สีแยกคอกวัว โดยมีจุดประสงค์เพื่อเคลื่อนไหวขับไล่รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น นายสนธิ ลิ้มทองกุล ใช้รายการ “เมืองไทยรายสัปดาห์สัญจร” เป็นช่องทางในการส่งเสริมให้เกิดการชุมนุมทางการเมือง โดยจุดยืนของการชุมนุมคือต้องการ “ถวายคืนพระราชอำนาจ” มีประชาชนเข้าร่วมเริ่มจากหลักร้อยหรือพันที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และพัฒนาเป็นหลักหมื่นหรือหลายหมื่นที่สวนลุมพินี ในที่สุดได้พัฒนาการจากชุมนุมอยู่กับที่ไปสู่การเดินขบวนมายังทำเนียบรัฐบาลในวันที่ 13 มกราคม 2549 เมื่อบริษัทชินคอร์ปอเรชันขายหุ้นมูลค่ากว่า 73,000 ล้านบาทในตลาดหลักทรัพย์ จึงเกิดการชุมนุมใหญ่ขึ้นอีกในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2549 โดยมีจุดหมายการชุมนุมคือ “กู้ชาติ” มีการเดินขบวนไปถวายฎีกา “เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ยุบสภาของอาญาประชาชนผู้ อันเกิดจากน้ำมือของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี” ที่สำนักราชเลขาธิการพระบรมมหาราชวัง

การเคลื่อนไหวใหญ่ในนาม “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” ครั้งแรกในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2549 อีกทั้งกระแสเรียกร้องขับไล่จากกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคมไทยเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง ในที่สุดรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณได้ประกาศ “ยุบสภา” ในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2549 เพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 2 เมษายน 2549 แต่กลุ่มพันธมิตรฯ กลับเห็นว่าเป็นการใช้การเลือกตั้งเป็น “เครื่องมือฟอกตัวเอง” จึงคงยืนยันชุมนุมขับไล่ให้ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ให้ออกจากตำแหน่งอย่างไม่มีเงื่อนไข และให้มีการเลือกตั้งใหม่ ต่อมาศาลตัดสินให้การเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน 2549 เป็น “โมฆะ” และการร่วมมือกันของกำลังฝ่ายต่าง ๆ นำไปสู่การร่วมมือจากกองทัพในที่สุด โดยการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน 2549 ของ “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” หลังจากรัฐประหาร กลุ่มพันธมิตรฯ ได้ประกาศยุติบทบาทการเคลื่อนไหวทางการเมือง และได้รวมตัวกันในนาม “สมัชชาประชาชนเพื่อการปฏิรูปการเมือง” เพื่อรองรับการเคลื่อนไหวทางการเมืองต่อไป

ต่อมาการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ 23 ธันวาคม 2550 พรรคพลังประชาชน (ซึ่งเป็นการรวมตัวของสมาชิกพรรคไทยรักไทยเดิม) ได้ที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด จึงเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล โดยมี นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรค เป็นนายกรัฐมนตรี แต่หลังจากรัฐบาลใหม่ไม่นาน แกนนำกลุ่มพันธมิตรฯ ได้ประชุมและมีมติรื้อฟื้นกลุ่มพันธมิตรฯ ขึ้นมาใหม่อีกครั้งในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2551 โดยให้เหตุผลว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เขานิยาม “ยังไม่สามารถได้รับการแก้ไขให้เสร็จสิ้นในสมัยรัฐบาล พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ ที่มาจากการรัฐประหาร” และต่อมา แกนนำกลุ่มพันธมิตรฯ ได้ยกระดับเป้าหมายไปสู่การขับไล่รัฐบาลและได้ประกาศยกระดับเป้าหมายการชุมนุมเป็น “โค่นล้มระบอบทักษิณและขับไล่รัฐบาลหุ่นเชิดอันธพาลให้สิ้นซาก” อย่างเป็นทางการในวันที่ 30 พฤษภาคม 2551

หลังจากกลุ่มพันธมิตรฯ บุกยึดทำเนียบสำเร็จได้ในช่วงคืนวันที่ 1 ต่อวันที่ 2 กันยายน 2551 แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ซึ่งเป็นกลุ่มต่อต้านกลุ่มพันธมิตรฯ ที่ชุมนุมกันที่สนามหลวง ได้เดินทางมายังทำเนียบรัฐบาล เพื่อกดดันให้กลุ่มพันธมิตรฯ สลายการชุมนุม จนทำให้ทั้งสองกลุ่มทะเลาะกันทำให้มีผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บจำนวนหนึ่ง และเหตุการณ์ได้กลายเป็นความรุนแรงเมื่อ 7 ตุลาคม 2551 กลุ่มพันธมิตรฯ ปิดล้อมรัฐสภาเพื่อขัดขวางการแถลงนโยบายของรัฐบาล นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ (ซึ่งได้รับการเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรี หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยให้ นายสมัคร สุนทรเวช สิ้นสภาพนายกรัฐมนตรี) และเกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงมีผู้บาดเจ็บ และเสียชีวิต

ท่ามกลางสถานการณ์การเผชิญหน้าระหว่างผู้ชุมนุมกับรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ตำรวจ วันที่ 2 ธันวาคม 2551 ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยุบพรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคมหาชนไทย ทำให้กลุ่มพันธมิตรฯ ประกาศยุติการชุมนุม ทว่าปัญหาความขัดแย้งระหว่างแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ

และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยยังคงดำเนินต่อไปตามกาลเวลา
มีบางครั้งที่ปะทะกันรุนแรงและเป็นคลื่นใต้น้ำบ่อยเวลาจะเกิดความรุนแรงต่อไป

เหตุการณ์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว

สถานการณ์การชุมนุมของเหตุการณ์จริงกับนวนิยายมีความสอดคล้องกัน
นั่นคือ ความขัดแย้งทางการเมืองที่มากขึ้นทีละน้อยจากเพื่อนและคนในครอบครัว
ที่ต่างออกมาร่วมชุมนุมต่อต้านรัฐบาล ต่อด้วยเหตุการณ์ที่นักการเมืองฝ่ายรัฐบาล
ในขณะนั้น มักให้สัมภาษณ์นักข่าวเกี่ยวกับการชุมนุมทางการเมืองที่อยากให้ผู้ดีด้วย
ความสงบ ซึ่งสถานที่ชุมนุมคือสวนสาธารณะที่มีผู้คนทยอยกันเดินเข้าไปเรื่อย ๆ
ในจำนวนคนเหล่านั้นมีคนสูงอายุเป็นจำนวนไม่น้อย มีทั้งที่มีลูกหลานลงไป และ
มีทั้งที่เดินไปกันเป็นกลุ่มคนสูงอายุ ผู้ชุมนุมแต่ละคนที่นั่งอยู่ในท่ามกลางผู้ชุมนุม
มากมาย ได้ฟังการปราศรัย โดยมีคนเวียนวนกันออกมากล่าวคำปราศรัยบนเวที
มีการอ่านบทกวี รวมทั้งมีเพลงที่ปลุกเร้าที่ทำให้ผู้ชุมนุมต่าง ประบมือ ตะโกน น้ำตาซึม
หัวเราะ โดยในการขับไล่นายกรัฐมนตรีและรัฐบาลออกจากตำแหน่ง ผู้ชุมนุม
ต่างพร้อมใจตะโกนด้วยคำว่า “ออกไป” ทางด้านการเดินทางไปสถานที่ชุมนุมหลัง
การชุมนุมเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ผู้ชุมนุมต้องพบความยากลำบากเมื่อต้องการเดินทาง
ไปยังสถานที่ชุมนุม เพราะไม่มีรถโดยสารอยากจะผ่านสถานที่ชุมนุม คนขับรถบางคัน
ถึงขั้นทะเลาะกับผู้โดยสารที่ไปชุมนุมเพราะตนเองไม่เห็นด้วยกับการชุมนุมต่อต้าน
รัฐบาล ต่อมามีการชุมนุมใหญ่ขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งผู้คนหลั่งไหลมาร่วม
การชุมนุม ผู้ชุมนุมได้รับแจกผ้าพันคอสีเหลือง และผ้าโพกหัวสีขาวมีคำว่ากู้ชาติ
การชุมนุมยังคงมีอย่างต่อเนื่องจนเมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญที่อันทำให้บรรยากาศ
ความขัดแย้งทางการเมืองดูผ่อนคลายลง คือวันเฉลิมฉลองการครองราชย์ครบ 60 ปี ของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทุกคนต่างมาร่วมการเฉลิมฉลอง และไม่พูดถึงการเมือง
ไปชั่วระยะหนึ่ง แต่หลังจากนั้นการชุมนุมยังคงมีต่อไป โดยในนวนิยายนำเสนอ
เหตุการณ์การชุมนุมดังนี้

ในนวนิยายเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* ผู้เขียนเรียงลำดับเหตุการณ์
การชุมนุมให้ใกล้เคียงตามที่เกิดขึ้นจริงมากที่สุดแต่ยังไม่เห็นชัดทั้งหมด เหตุการณ์

สำคัญทางการเมืองนำเสนอโดยใช้ตัวละครที่สร้างเป็นตัวแทนในการดำเนินเรื่อง ตามลำดับของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการชุมนุมทางการเมือง เริ่มต้นจากเหตุการณ์ ความขัดแย้งทางการเมืองโดยให้นับไทที่เพิ่งเดินทางกลับมาถึงเมืองไทยได้รับรู้ ความขัดแย้งทางการเมืองทีละน้อยจากเพื่อนและคนในครอบครัวที่ต่างออกมาร่วม ชุมนุมต่อต้านรัฐบาล ทำให้นับไทกังวลยิ่งกว่าเดิม เธอไม่เข้าใจสาเหตุที่แท้จริงของ การชุมนุมขับไล่รัฐบาล เมื่อกลับถึงบ้านต้องมาพบกับเหตุการณ์ที่ตากับยายผัดใจกัน เพราะการเมือง นับไทจึงหาข้อมูลการเมืองด้วยตัวเองจากการเปิดรับฟังข่าวสารจาก โทรทัศน์ ซึ่งพบแต่การโจมตีกันระหว่างรัฐบาลและนักการเมืองฝ่ายค้าน (ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 185-186) ดังความว่า

บ้านเมืองกำลังแย่ หรือว่าบ้านฉันกำลังแย่ มันอะไรกันแน่ที่ฉันต้องช่วยเหลือ ตากับยายก็กำลังขัดแย้งกัน บ้านเมืองก็กำลังขัดแย้งกัน ฉันรู้สึกว่ามัน ร่ายล้อมเข้ามาใกล้ตัวฉันทุกขณะ

ฉันกลับเข้าบ้านอย่างคนเคืองกว้าง อยากจะถามยายหรือตาถึงเรื่อง บ้านเมือง แต่ดูเหมือนไม่มีใครสนใจฉันเลย คนแก่สองคนขัดใจกันเองและ กำลังอยู่ในภาวะตึงเครียด คำวันนั้น ฉันเปิดโทรทัศน์และนั่งลงดูภาพ นายกรัฐมนตรีแฉล่อมไปด้วยรัฐมนตรีและนักการเมือง มีถ้อยคำแสดง ความรุนแรงแสดงการข่มขู่ มีผู้นำฝ่ายค้าน ทุกอย่างออกันอยู่ในจอ ราวกับจอ เป็นของพวกเขาเท่านั้น

พลกษผู้เป็นเพื่อนของนับไทได้เชื่อมโยงชีวิตของนับไทให้ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ การชุมนุมมากขึ้น โดยชวนนับไทให้ร่วมการชุมนุมที่จัดขึ้นที่สวนสาธารณะ เธอได้เห็น ผู้ชุมนุมมากมาย แม้แต่คนอายุรุ่นตากับยาย เมื่อนับไทได้ร่วมการชุมนุมระยะหนึ่งเธอ รู้สึกว่าได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มผู้ชุมนุมได้ร่วมฟังการปราศรัยมากเสียงจนทำให้เธอ มีอารมณ์ร่วมกับการชุมนุมตรงหน้า เมื่อได้ฟังการปราศรัยการอ่านบทกวี รวมทั้งมีเพลง ที่ปลุกเร้าอารมณ์ของผู้ร่วมชุมนุม และคำที่ผู้ชุมนุมใช้ขับไล่รัฐบาลออกจากตำแหน่งคือ คำว่า “ออกไป” ซึ่งนับไทเป็นคนหนึ่งที่คิดและพูดเช่นนั้น

ความต้องการร่วมการชุมนุมไม่ใช่เพียงแต่นับไทเท่านั้น แต่ยายเองเมื่อได้รับชม ภาพการชุมนุมจากสื่อก็ต้องการร่วมการชุมนุมด้วยเช่นกัน แม้จะต้องพบความยากลำบาก

เมื่อต้องการเดินทางไปยังสถานที่ชุมนุม เพราะไม่มีรถโดยสารอยากจะทำผ่านไปชุมนุม เมื่อไปถึงที่ชุมนุมทั้งยายและนับไทได้รับแจกผ้าพันคอสีเหลืองและผ้าโพกหัวสีขาว ซึ่ง นับไทไม่อยากให้ตำรวจเพราะคงจะต้องเกิดปัญหากันเป็นแน่ (ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 248) ดังความว่า

ระหว่างคอยพฤษ์ ยายก็คุยกับคนแก่อีกคนหนึ่งซึ่งอายุไล่เลี่ยกัน “ฉันมากับลูก ...” เพื่อนใหม่ของยายบอก “ทั้งลูกสาวลูกชายเลย... มาจากนครนายก น้องมากับใครล่ะ” เธอนับญาติกับยายเรียบร้อย

“อ้อ...” ยายรับคำอยู่ในคอ “ฉันมากับหลาน”

ยายกับฉันได้รับแจกผ้าพันคอสีเหลือง และผ้าโพกหัวสีขาวมีคำว่ากู้ชาติ ฉันโพกหัวตัวเองให้ยายดู แล้วก็โพกให้ยายด้วย ก่อนเอาผ้าพันคอสีเหลืองมาผูกด้วยกันทั้งสองคน ฉันนึกในใจว่าถ้าตาเห็นภาพนี้ละก็ เป็นเรื่องแน่นอน

เมื่อได้เจอกับพฤษ์ ฉันก็ตกตะลึงเพราะคนที่มากับพฤษ์คือ มวลชน

“หวัดดี” เขาทักฉันพร้อมกับยกมือไหว้ยาย

เหตุการณ์ทางการเมืองที่ผู้เขียนหยิบยกมาลำดับต่อไป คือการกล่าวถึงการชุมนุมใหญ่ที่มีขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ โดยหยิบยกเหตุการณ์จริงมาสร้างเป็นเนื้อเรื่องได้อย่างสอดคล้องกัน โดยบรรยายภาพผู้คนที่หลั่งไหลมาร่วมการชุมนุมรวมทั้งครอบครัวของ นับไทก็เข้าร่วมการชุมนุม มีเพียงยายที่ขอย่อยบ้านดูแลตา ผู้คนเดินมาเป็นสาย ไม่เลือกเพศ เลือกว่ายัย ทุกคนยังยิ้มแย้มแจ่มใส และทุกคนมีผ้าคาดหัวสีเหลืองคาดตัวอักษร สีแดงว่ากู้ชาติ ทำให้รู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียว แต่วันถัดมาเมื่อนับไทนำหนังสือพิมพ์ที่ลงภาพนับไทและมารดาไปร่วมชุมนุมไปให้ยายดู กลับสร้างความไม่พอใจให้ตา แต่ตาก็เพียงแค่แสดงสีหน้าบึ้งตึงเท่านั้น เพราะปัญหาระหว่างตากับยายเรื่องที่มีครอบครัวอยู่แล้วแต่มาแต่งงานกับยายก็ทำให้ตากับยายมีปัญหาจนมากพอแล้ว ตาจึงไม่อยากมีปัญหาอื่นอีก (ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 302-303) ดังความว่า

ฉันและแม่เป็นส่วนหนึ่งของภาพที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์วันรุ่งขึ้น

“คนนับแสนผนึกใจผู้นำ”

“พันธมิตรสื่อเต็มสนามหลวงไล่...”

เราแก่งเอาหนังสือพิมพ์มากางดูและช่วยกันชี้ให้ยายดูว่าเราอยู่ตรงไหน

ของมือบ ทั้งที่มองไม่เห็นอะไรชัดเจน ในขณะที่ตาทำหน้าตึง ๆ เหมือนไม่พอใจ แต่เราอยู่ข้างคนมากกว่า และเพิ่งที่จะคืนดีกันหยก ๆ ตาจึงได้แต่ทำตาปริบ ๆ ดูเหมือนว่า หลังจากการคืนดีกันแล้ว ยายเป็นอิสระมากขึ้น การถือไฟเหนือกว่าในฐานะไม่ได้เป็นผู้ก่อปัญหาทำให้ยายเอาใจตาน้อยลง และเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ยายบอกว่าการกลับมาคืนดีกันของตากับยายเป็นการกลับมาคืนดีกันในบ้านปลายของชีวิต ต่างฝ่ายต่างมีอายุและรู้เห็นความบกพร่องของอีกฝ่ายหนึ่งจนทะลุปรุโปร่ง ฉันทอดนึกถึงมนตราไม่ได้ ลึก ๆ ฉันทยังรอคอยข่าวของมนตราเหมือนคนที่ไม่รู้เจ็บรู้จำ การรอคอยนั้นเกิดขึ้นในท่ามกลางความกลางแกล้งใจและความคาดหวังอยากให้เขาเป็นอย่างที่เขบอก ไม่อยากให้เขาเป็นอย่างที่ฉันเห็น

ผู้เขียนได้หยิบยกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นจริงที่ทำให้บรรยากาศความขัดแย้งทางการเมืองคล้อยคลายลงด้วยการเสนอเหตุการณ์วันเฉลิมฉลองการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งแม้ว่าเหตุการณ์ทางการเมืองจะมีนักการเมืองทะเลาะกันจนทำให้เศรษฐกิจเริ่มซบเซา แต่เมื่อถึงวันเฉลิมฉลองการครองราชย์ครบ 60 ปี ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชในวันที่ 9 มิถุนายน 2549 ประชาชนต่างล้วนปีติยินดี

เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ผู้เขียนนำมาใช้ เป็นส่วนนำเสนอนวนิยาย นั้นได้รับอิทธิพลมาจากความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะในช่วงปี 2549 ผู้เขียนได้นำเหตุการณ์ที่ประชาชนออกมาชุมนุมขับไล่นายกรัฐมนตรีและทหารกระทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากนายกรัฐมนตรีมาใช้เป็นวัตถุดิบสำคัญในการเสนอปัญหาครอบครัวที่มีผลกระทบมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งผู้เขียนได้สร้างให้ตัวละครไม่ใช่เป็นเพียงผู้เฝ้าดูเท่านั้น แต่ได้มีส่วนร่วมับเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง แต่เรื่องราวไม่ได้ดำเนินต่อจนถึงการเสียชีวิตของผู้ชุมนุมอย่างมากมายใน ปี 2553 เรื่องราวต้องจบลงก่อน ด้วยการที่ครอบครัวของนับไทต้องสูญเสียตาไปเพราะสมาชิกในครอบครัวต่างไปร่วมการชุมนุมปล่อยให้ตาซึ่งเดินไม่ได้ต้องอยู่บ้านคนเดียว ไม่มีใครคอยดูแล ปัญหาครอบครัวจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอมากที่สุด ซึ่งผู้เขียนต้องการเสนอให้เห็นว่า

ตัวละครของเรื่องเป็นตัวแทนของสมาชิกในหลายครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทางการเมืองที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว นั่นคือระหว่างคู่สามีกับภรรยา ระหว่างผู้ปกครองกับบุตรหลาน และระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ต้องมีปัญหากับบุคคลอื่น ดังนั้น นวนิยายเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* จึงชวนให้ผู้อ่านมองเห็นเรื่องการเมืองเป็นเรื่องไม่ไกลตัวและแสดงให้เห็นว่าเมื่อการเมืองมีความขัดแย้ง และเมื่อเราหมกมุ่นกับการเมืองมากเกินไป อาจทำให้เราหลงลืมคนที่เรารัก จนอาจต้องสูญเสียเขาไปอย่างไม่มีวันกลับ

อิทธิพลของเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยาย เรื่อง *สี่แผ่นดิน* เรื่อง *คู่กรรม* 2 เรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* เรื่อง *เที่ยงคืน* และเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* ทำให้ผู้อ่านทราบว่า ผู้เขียนนำเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองมาสร้างเป็นเรื่องราวในนวนิยาย โดยผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าเมื่อความขัดแย้งทางการเมืองเข้ามามีบทบาทกับการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว ย่อมก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมาอย่างเลี่ยงไม่ได้ เพราะสมาชิกในครอบครัวไม่เรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจและปรับเปลี่ยนความคิดของตนเอง ให้ยอมรับความคิดทางการเมืองที่ต่างกันของคนในครอบครัว อีกทั้งความขัดแย้งทางการเมืองยังทำให้หลายครอบครัวต้องสูญเสียบุคคลที่มีค่าของครอบครัวไปด้วย

บทที่ 4

ศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งทางการเมือง หลัง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2553 อันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวที่ปรากฏในนวนิยาย

ความขัดแย้งทางการเมืองที่หลายคนมองว่าเป็นเรื่องไกลตัวหรือเป็นเรื่องเฉพาะผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง การปกครองไม่ได้เกี่ยวกับตนหรือครอบครัวนั้น เป็นสิ่งที่หลายคนอาจเข้าใจผิด เพราะความจริงแล้ว เมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองย่อมส่งผลกระทบต่อครอบครัวทำให้เกิดปัญหาตามมา โดยจากการศึกษานวนิยาย 5 เรื่องที่เสนอเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ดังที่ได้กล่าวมาในบทที่ 3 แล้ว พบว่าได้ส่งผลกระทบต่อปัญหาครอบครัว 5 ประการ คือ

1. ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว
 2. ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว
 3. ปัญหาครอบครัวแตกแยก
 4. ปัญหาการนอกใจคู่สมรส
 5. ปัญหาผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง
- โดยรายละเอียดของปัญหาต่าง ๆ มีดังนี้

ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว

ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวในนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดิน

ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นปัญหาที่พบในนวนิยายทั้ง 5 เรื่อง คือ สี่แผ่นดิน คู่กรรม 2 คนที่เปลี่ยนทาง แท้ดัง และ เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สมาชิกในครอบครัวแสดงต่อกัน ความขัดแย้ง

ทางการเมืองที่แผ่ขยายความวุ่นวายให้คนในสังคมทุกหย่อมหญ้า และยิ่งความขัดแย้งได้
 ลูกตามอยู่ในใจของทุกคนแล้ว ย่อมส่งผลให้คนในครอบครัวแสดงพฤติกรรมต่อกัน
 ที่แตกต่างไปจากเดิม โดยเฉพาะเมื่อคนในครอบครัวเข้าไปมีส่วนให้เกิดความขัดแย้งทาง
 การเมืองและเกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมือง ยิ่งทำให้กิริยาอาการของคนในครอบครัว
 เปลี่ยนไป ดังที่พี่ ๆ ของพลอยมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปเมื่อทราบว่า อ้นเข้าไปมีส่วนร่วมใน
 การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 คนรอบตัวพลอยแบ่งเป็นพวก ๆ ไม่ใกล้ชิดกัน
 ดังเดิม ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวต้องห่างเหินกันไป ไม่ใกล้ชิดสนิทสนมกัน
 เหมือนเคย เช่น พฤติกรรมของหลวงโอสถและเชย ญาติผู้ใหญ่ของพลอย ไม่หว่านไยอัน
 เหมือนเหมือนเดิม และญาติคนอื่น ๆ ต่างมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป (ศีกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว.,
 2554, หน้า 666) ดังความว่า

หลวงโอสถและคุณเชยนั้นก็ดูเนือย ๆ ไป ไม่หว่านไยเป็นเจ้าข้าวเจ้าของคนอื่น
 ผู้เป็นหลานชายเหมือนแต่ก่อน พ่อเพิ่มและตาอ้อมมักจะมีเรื่องอะไรมาซุบซิบ
 คุยกันเบา ๆ เสมอ แต่พอตาอ้อมเข้ามาทั้งสองคนก็จะเปลี่ยนเรื่องพูด คนที่
 เปลี่ยนไปอีกทางหนึ่งก็คือคุณอ้น เพราะคุณอ้นเริ่มแสดงกิริยาพิณอบพิเทาต่อ
 ตาอ้อมคล้าย ๆ กับเคยทำกับคุณเปรมแต่ดูเหมือนจะยิ่งไปกว่า ทำให้พลอยนึก
 รำคาญอยู่ครัน ๆ คนที่ไม่เปลี่ยนแปลงก็ดูเหมือนจะมีแต่ประไฟซึ่งยังคงนับถือ
 เลื่อมใสตาอ้นไปอย่างเคย ไม่มีน้อยลงและก็ไม่มากขึ้น เพราะจะมากไปอีก
 ไม่ได้เสียแล้ว ด้วยประไฟนับถือตาอ้อมเสียแล้วจนสุดยอด

การเมืองที่เข้ามาแทรกแซงความสัมพันธ์คนในครอบครัวของพลอยทำให้เห็นว่า
 สมาชิกในครอบครัวที่เคยรักกันเป็นห่วงกัน กลับเฉยเสียหรือจากที่เคยกลับคอยมา
 เอาใจ เมื่อทราบว่าสมาชิกครอบครัวคนใดที่เป็นผู้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทาง
 การเมือง ความรักความผูกพันด้วยความบริสุทธิ์ใจระหว่างสมาชิกในครอบครัวต้อง
 จืดจางลงไป จนในบางครั้งคล้ายกับว่าไม่ใช่การกระทำที่ญาติจะแสดงต่อกัน เพราะ
 ผู้ใหญ่กลับอ่อนน้อมต่อเด็กด้วยเหตุว่าเด็กผู้นั้นเป็นหนึ่งในผู้นำทางการเมืองที่มีอนาคต

การพูดคุยของสมาชิกในครอบครัวน้อยลง เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีความเห็นทางการเมืองที่ต่างกัน ได้ส่งผลให้การพูดคุยติดต่องสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความเห็นห่าง ไม่สนิทสนมและพูดคุยกันน้อยลง ด้วยเหตุผลหลายประการ ทั้งเป็นเพราะรู้สึกไม่พอใจที่อีกฝ่ายไปยุ่งเกี่ยวกับความวุ่นวายทางการเมือง หรืออีกฝ่ายมีอำนาจทางการเมือง หรือแม้กระทั่งไม่พูดคุยด้วยเพราะไม่ต้องการทะเลาะกัน เนื่องจากมีความเห็นทางการเมืองต่างกัน ซึ่งในเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เพิ่ม พี่ชายของพลอยจะไม่พูดคุยกับอันหากเรื่องที่คุยจะเกี่ยวโยงไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น ทำให้เพิ่มเลือกที่จะคุยเรื่องการเมืองกับอ้อด แต่ถ้าอันอยู่จะเปลี่ยนเป็นคุยกับอ้อดด้วยเรื่องทั่วไป พลอยรู้สึกได้ว่าเพิ่มพูดคุยกับอันและตนเองน้อยลง ดังพฤติกรรมที่เพิ่มแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ไม่เหมือนเดิม (คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., 2554, หน้า 674-675) ดังความว่า

ในระยะเวลาที่ผ่านมาไปเรื่อย ๆ นั้นพลอยเริ่มสังเกตเห็นความห่างเหินระหว่างพ่อเพิ่มกับตาอ้อดฝ่ายหนึ่ง และตาอันอีกฝ่ายหนึ่ง พ่อเพิ่มเติมนี้ดูจะมีเรื่องพูดคุยเรื่องคุยมากกว่าแต่ก่อน แต่พ่อเพิ่มจะไม่คุยกับพลอยยืดยาวเลย คนที่พ่อเพิ่มพูดคุยมากที่สุดก็คือ ตาอ้อดและคุยด้วยเป็นเวลานาน ๆ ด้วยน้ำเสียงที่เบาเกือบเป็นกระซิบ ในเวลาที่ตาอันอยู่ พ่อเพิ่มกับตาอ้อดก็จะพูดจากันด้วยเรื่องอื่น ๆ เป็นปกติ ตาอันก็ดูเหมือนจะสังเกตอาการกิริยาของพ่อเพิ่มที่วิปริตไปและมองดูอยู่ด้วยความรำคาญ

วันหนึ่งตาอันจะรอยจะอดรนทนไม่ไหว ถามตาอ้อดขึ้นต่อหน้าพลอยว่า “คุณลุงหลวงชอบมาคุยเรื่องอะไร เห็นซุบซิบกันอยู่เสมอ?”

ตาอ้อดหัวเราะแล้วตอบว่า “จะไปมีเรื่องอะไรเล่าพี่อัน ก็เรื่องที่คนทั้งเมืองไทยชอบซุบซิบกันอยู่ทุกวันนี้เท่านั้นเอง”

“เรื่องอะไรกันแน่?” ตาอันซักอย่างจะเอาความ

“เรื่องการบ้านการเมือง” ตาอ้อดตอบอย่างอารมณ์เย็น “เดี๋ยวก็มีข่าวว่าจะจับคนโน้น จะฆ่าคนนี้ เดียวก็มีเรื่องว่าคนนั้นคนนี้จะรบกัน อ้อดก็ฟัง ๆ ไปอย่างนั้นเอง เพราะเห็นว่าสนุกดี”

“ข่าวกุศล” ตาอันพูดด้วยน้ำเสียงขุ่น ๆ

“ข้าวอะไรนะ ?” ตาอ้อถามขึ้นเพราะไม่เคยได้ยินคำนี้มาก่อน

“ข้าวอกุศล” ตาอ้อตอบย้ำ “เรื่องโกหกทั้งเพ”

ตาอ้อหัวเราะงอหาย ร้องว่า “คิจริงพ็อ้น ข้าวอกุศล ใครช่างคิดศัพท์
ฟังถูกหูดีแท้ ๆ ที่เดียว อ้อจะต้องจำไว้บอกคุณลุง”

พฤติกรรมที่เพิ่มแสดงออก แสดงให้เห็นว่าสมาชิกในครอบครัวที่มีความเห็นทาง
การเมืองแตกต่างกันทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างลุงกับหลานต้องห่างเหินกัน พวกกันได้
แค่บางเรื่องและไม่สนิทสนมกันดังเดิม

การทะเลาะเบาะแว้งของสมาชิกในครอบครัว จากปัญหาการสื่อสารที่ทำให้
สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมเปลี่ยนไป และพูดคุยกันน้อยลงจนกลายเป็น
ความหมางเมิน จนในที่สุดก็อาจรุนแรงจนถึงขั้นทะเลาะเบาะแว้งกัน ซึ่งแม้แต่
ความสัมพันธ์ของพี่น้องที่เติบโตมาด้วยกัน เคยพูดคุยกันได้ทุกอย่างเป็นกันเอง
กลับต้องเกิดปัญหาขัดแย้งกัน จากที่เคยรักใคร่ปรองดองกัน เหมือนอันกับอัน ต้อง
ขัดแย้งกันเพราะต่างอยู่คนละฝ่ายการเมืองกัน เมื่อคุยกันเรื่องการเมืองที่ไต่ระดับประทัน
อาหารเกิดการโต้เถียงกัน สร้างความกังวลใจให้พลอยที่ต้องเห็นบุตรชายทั้งสองต่าง
ทะเลาะกัน (กึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., 2554, หน้า 667-668) ความว่า

คืนวันนั้นเองตาอ้อกับตาอ้นก็ได้พบกันที่ไต่ะกินข้าว พลอยสังเกตเห็นทันทีว่า
ตาอ้นแสดงอาการแค้นเคืองน้องชายจนออกนอกหน้า ตาอ้นจะพูดจาด้วย ตาอ้น
ก็ทำเฉยเมยเสีย บางทีเสียไม่ได้ ก็พูดแต่คำสองคำ ตาอ้นก็ได้สังเกต ถาม
ตาอ้นขึ้นว่า “พ็อ้น นายทหารทางอยุธยาเขาว่าอย่างไรกันบ้าง ?”

“ว่าอะไร เรื่องอะไร ?” ตาอ้นถามเสียงขุ่น ๆ

“เรื่องการปกครองที่เปลี่ยนมาเป็นอย่างทุกวันนี้ เราอยากรู้ ว่าเขาเห็น
ดีด้วยกันมากไหม ?”

“คนอื่นเขาจะนึกอย่างไรเราไม่รู้ด้วย” ตาอ้นพูดเสียงแข็ง “เรารู้แต่ว่ามี
นายทหารคนหนึ่งละที่ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างมาก คือตัวเราเอง”

“อ้าว ! ทำไมละพ็อ้น บอกเราบ้างซิ” ตาอ้นถามอย่างเสียใจ

“จะบอกให้ก็ได้ ง่ายนิดเดียว เราไม่เคยคบคบแล้วไม่ชอบคนที่คิด
กบฏ”

“พี่อั้นว่าใครคิดกบฏ ?” ตาอั้นถามอย่างเอาจริง

“ใครก็แล้วแต่ที่มันผิคน้ำพระพิพัฒน์สัตยาแล้วเป็นกบฏทั้งนั้น” ตาอั้นพูดคัดกราม “ถึงจะเป็นพี่เป็นน้องสนิทกันเพียงไรก็ต้องถือว่าขาดกัน”

“ก็ตามแต่ใจ” ตาอั้นพูดพลางลุกขึ้นยืน “ถ้าไม่อยากจะคบกันก็ตามใจถึงอย่างไรพี่อั้นก็ไม่ใช่ลูกคุณแม่...”

ตาอั้นลุกขึ้นยืนปิดด้วยแก้วตดคังเปรื่อง คัดกรามแน่นและจ้องหน้าตาอั้นเหมือนกับจะกินเลือดกินเนื้อ ตาอ้อดแผ่นตามเข้าไปยืนข้าง ๆ จับแขนตาอั้นไว้ทั้งสองข้าง

“ตาอั้น !” พลอยร้องสุดเสียง “อั้นพูดอย่างนี้ไม่ได้ แม่ไม่ยอมขอโทษพี่เขาเสียเดี๋ยวนี้ !”

ตาอั้นมองดูหน้าพลอยทีหนึ่ง ดูหน้าตาอั้นและดูหน้าตาอ้อด ตาอ้อดขยับตาด้วย เพื่อให้ตาอั้นตามใจมารดา ตาอั้นล้งเลอยู่ครู่หนึ่งแล้วก็พูดขึ้นว่า

“เพื่อคุณแม่... ผมยอมขอโทษ... ผมขอโทษเถิดพี่อั้น” ตาอั้นพูดด้วยน้ำเสียงเย็นเฉียบแล้วก็ปลีกตัวออกจากห้องไป

จากการปะทะคารมของอั้นและอั้นได้แสดงถึงความขัดแย้งของคนในครอบครัวได้อย่างเด่นชัด การพูดคุยสื่อสารต่างแสดงอารมณ์รุนแรงต่อกัน น้ำเสียงไม่เป็นปกติ และการที่อั้นกล่าวว่าอั้นเป็นกบฏ ยิ่งทำให้ความบาดหมางมีมากขึ้นอีกถึงขั้นตัดขาดความเป็นพี่น้อง ซึ่งคำพูดที่ทั้งสองสื่อสารกันนั้น ล้วนเกิดจากอารมณ์ที่ไม่พอใจกัน เพราะความเห็นทางการเมืองที่ต่างกันนั่นเอง และพลอยเองก็ไม่อาจจะเข้าข้างบุตรชายคนใดคนหนึ่งได้ เพราะไม่อยากจะให้ใครมองว่าตนลำเอียงรักบุตรชายไม่เท่ากัน ทำได้แค่เพียงปลอบไม่ให้อั้นโกรธอั้นเพื่อจะไม่ให้ปัญหาการขัดใจกันระหว่างพี่น้องมีต่อไป แต่ในใจพลอยก็รู้ดีว่าไม่มีทางที่อั้นกับอั้นจะรู้สึกดีกันเหมือนเดิม พลอยจึงต้องทำใจรับความจริงตามที่อ้อดบอกพลอยว่าความขัดแย้งทางการเมืองจะเข้ามาทำให้คนในครอบครัวต้องมีปัญหากันเองและมีปัญหากับคนอื่น (ศีกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., 2554, หน้า 672-673) ดังความว่า

ถ้าจะมองทางแง่ร้าย การเมืองก็น่ากลัวอยู่ เพราะการเมืองทำให้คนต้องรบราฆ่าฟันกัน ทำให้พ่อทะเลาะกับลูก ผัววิวาทกับเมีย พี่ทะเลาะกับน้อง การเมือง ทำให้

เกิดการต่อสู้ระหว่างคนกับคน อาจทำให้เกิดบาดหมางอาฆาตพยาบาทกันไปตลอดชีวิต บางเวลาการเมืองก็หามิตรให้ได้มาก แต่บางครั้งการเมืองก็อาจทำให้เราต้องเสียมิตรไปจนหมดตลอดจนต้องทำให้เสียทรัพย์สินสมบัติ ติดคุกติดตารางและเสียแม้แต่ชีวิต

ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวในเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ได้แสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งทางการเมือง ที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ทำให้คนในครอบครัวไม่อาจพูดเรื่องการเมืองในครอบครัวได้ เพราะเมื่อพูดจะทำให้เกิดการทะเลาะโต้เถียงกัน และการเมืองยังทำให้คนในครอบครัวต้องทุกข์ใจเมื่อสมาชิกในครอบครัวไม่รักและห่วงใยกันดังเดิม

ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวในนวนิยายเรื่อง *คู่กรรม* 2

ทมยันตี สร้างสรรค์นวนิยายเรื่อง *คู่กรรม* 2 เพื่อนำเสนอปัญหาครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งจากการศึกษาประเด็นปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ปรากฏปัญหา คือการที่นักศึกษาออกมาร่วมการชุมนุม ได้ทำให้คนในครอบครัวต้องคอยเป็นห่วง บางครอบครัวมีปัญหาไม่พูดจา

ดังที่ ศราวณีหนึ่งในแกนนำของผู้ชุมนุม ได้ทำให้น้ำสาวของตน คือชิตาภาผู้เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยเดียวกับกลินท์เป็นกังวล เพราะศราวณีไม่ยอมรับฟังคำเตือนถึงอันตรายในการเข้าร่วมการชุมนุม ซึ่งชิตาภาได้บอกกลินท์ว่า “ ‘ตะกี้ฉันพบศรา’ พอเดินเข้าไปใกล้ เธอก็บอกเบา ๆ รวดเร็ว ‘เขาไม่ยอมฟังฉันแม้สักคำ’ ” (ทมยันตี, 2552, หน้า 420) และเมื่อการชุมนุมเรียกร้องให้รัฐบาลรับข้อเสนอของกลุ่มนักศึกษาที่มาร่วมชุมนุมในการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นมีความดุเดือดและกดดัน จนในที่สุดรัฐบาลยอมให้ผู้แทนนักศึกษา 9 คน เข้าไปเจรจากับข้อเสนอที่ได้เรียกร้อง แต่ข่าวที่ส่งออกมามีเพียงฝ่ายรัฐบาลเห็นด้วยกับข้อเสนอและให้ผู้ชุมนุมสลายตัว ได้ทำให้บรรยากาศการชุมนุมยิ่งตึงเครียดเพราะผู้ชุมนุมต้องการให้รัฐบาลกำหนดวันที่จะดำเนินการตามข้อเรียกร้อง

ไม่ใช่เพียงเห็นด้วย ดังนั้น แก่นนำการชุมนุมซึ่งหนึ่งในนั้นมีสราวณิร่วมอยู่ด้วย จึงได้อภิปรายรัฐบาลคุเดือคขึ้นไปอีก

ส่วนอารมณ์ของผู้ชุมนุมที่ร้อนขึ้น ได้รับการผ่อนคลายเนื่องจากการเจรจา ระหว่างตัวแทนผู้ชุมนุมกับรัฐบาลที่ยาวนานถึง 2 ชั่วโมง ผลคือรัฐบาลยอมรับข้อเสนอของกลุ่มนักศึกษาที่มาร่วมชุมนุมทุกอย่าง ผู้ชุมนุมจึงแยกย้ายกลับ แต่สราวณิไม่กลับบ้าน แม้ว่าเธอจะรู้ว่าป่าเป็นห้วงและรอเธออยู่ที่บ้าน เธอเลือกที่จะไปบ้านของชิตาภา ผู้เป็นน้ำสาว เพราะการกลับบ้านจะยิ่งทำให้เธอถูกป่าตำหนิที่ออกไปร่วมการชุมนุมและทะเลาะกันในที่สุด เหมือนดังเหตุการณ์วันหนึ่งในขณะรับประทานอาหารที่บ้าน หลังจากที่สราวณิกลับไปทำงานเป็นแกนนำของกลุ่มนักศึกษาเธอนำแถลงการณ์โจมตีการทำงานของรัฐบาลแจกในจุดต่าง ๆ เมื่อสราวณิกลับมาที่บ้านเจอกับป่าก็มีปัญหากันอีก เพราะสราวณิไม่พอใจที่ป่าต้องการให้รัฐบาลลดราคาข้าวสาร โดยไม่สนใจความลำบากของชาวนา แต่กลับสิ้นเปลืองด้านอาหาร เพราะในการรับประทานอาหารเพียงสองคน ป่าหกลาน แต่มีกับข้าวมากมายจนกินไป ดังนั้น การที่ป่าไม่เข้าข้างชาวนา สราวณิจึงทนไม่ได้เพราะเธอต้องการให้ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน รับรู้ความยากลำบากของคนอื่น และร่วมกันแก้ปัญหาที่รัฐบาลไม่สามารถช่วยได้ ฝ่ายป่า ไม่พอใจที่หกลานสาวว่าตนเองจึงเกิดการโต้เถียง ไม่สามารถคุยกันดี ๆ ได้ (ทมยันตี, 2552, หน้า 552) ดังความว่า

“คิวเข้มของคนตัวเล็กขมวดเข้าหากัน ทว่าก็คงนิ่ง ฟังอีกฝ่ายบ่นต่อ

“ถ้าข้าวยังแพงอยู่อย่างนี้ละแยะเชียว ทำไมรัฐบาลไม่จัดการอะไรบ้างเลย”

“คนกินละยังงี้” น้ำเสียงนั้นไม่สบอารมณ์

“อะอะจะให้ข้าวสารถูก ถ้าข้าวสารถูก ข้าวเปลือกจะราคาตกต่ำแค่ไหน”

“เอ๊ะ !” ผู้มากว๊วเสียงไม่สบอารมณ์ขึ้นมาบ้างเช่นกัน “ก็ช่างข้าวเปลือกอะไร ฉันซื้อข้าวสารแพงก็ต้องพูดเรื่องข้าวสาร”

“อ้าว แล้วข้าวสารมันมาจากไหน ?”

คำถามไม่กลัวเกรง

“ถึงจะมาจากข้าวเปลือก ฉันก็ไม่สนใจเรื่องข้าวเปลือก”

“พูดยังงี้ได้ไง” คนถามหน้าบูด “เมื่อข้าวสารมาจากข้าวเปลือก แล้วคน
กินร้องแต่ให้ข้าวราคาถูกลง ชาวนาจะเป็นอย่างไร”

“นั่นมันเรื่องของชาวนา ไม่ใช่เรื่องของฉัน” ผู้เป็นป้ากระแทกเสียง
หลานสาววางช้อนข้าวต้มทันควัน

“แต่ถ้าไม่มีชาวนา เราจะมีข้าวกินหรือ”

“อ้าว แล้วถ้าไม่มีคนซื้อ ชาวนาจะขายข้าวให้ใคร” สรวณีนั่งเฉย
ตาตุกวาว

“เขาเก็บข้าวไว้กินเองได้ แต่เราจะไม่มีข้าวกิน”

ดังนั้น เมื่อสรวณีย์ไปร่วมการประชุมครั้งต่อมา เธอจึงยืนยันกับจิตาภาว่าครั้งนี้
เธอก็จะไม่กลับบ้านของเธอ แต่ขอพักบ้านของอังศุมาลินซึ่งเป็นป้าอีกคนหนึ่งของเธอ
สรวณีย์ตอบรับคำชวนของอังศุมาลินเพื่อเลี่ยงการกลับบ้าน แล้วต้องมีปัญหาทะเลาะกับ
ป้าที่เลี้ยงดูเธอ (ทมยันตี, 2552, หน้า 624) ดังความว่า

“นอนที่นี่ก็ได้” คำตอบรับเต็มใจยิ่ง

“ที่บ้านหนูจะห่วยไหม ?”

“บอกแล้วค่ะ ทางบ้านสรวณีย์ไม่มีปัญหา”

คนพูดลงเล็งการควรไม่ควรที่จะทิ้งภาระไว้ให้

“ที่นี่เจียบดี” อังศุมาลินมอง ‘หลาน’ เพื่อจะมีเวลาซักไซ้ไล่เรียงกันบ้าง

“นอนเล่นที่นี่สักคืนดีไหม พรุ่งนี้ค่อยกลับ”

สรวณีย์รู้ตัวดี ยังไง ๆ ก็ยังไม่มีวันยอมกลับบ้านเพราะจะต้องฟังป้าบ่น
ว่าโดยเถียงไม่ได้

นอกจากการที่สมาชิกในครอบครัวหลีกเลี่ยงที่จะไม่คุยกัน ครอบครัว ปัญหา
ในการสื่อสารของคนในครอบครัวอีกอย่างหนึ่งคือ การเป็นห่วงกันแต่ไม่อาจบอกกัน
ตรง ๆ ได้ เนื่องจากมีความขัดแย้งทางการเมืองมาถั่งกลางเอาไว้ ดังที่ สรวณีย์ไม่อาจพูด
ตรง ๆ ได้ว่าตนเองเป็นห่วงกลิ่นที่ผู้เป็นพี่ชายได้ เพราะกลิ่นที่มีเชื้อสายญี่ปุ่น
ซึ่งผู้ชุมนุมมองว่ากลิ่นที่เป็นหนึ่งในผลิตผลของประเทศที่ต้องต่อต้าน เธอจึงได้แต่ถาม
ถึงกลิ่นที่ผ่านจิตาภาด้วยความเป็นห่วงอยู่หลายครั้ง จนจิตาภาสังเกตได้จากคำพูดและ
น้ำเสียงสรวณีย์ที่คอยถามข่าวกลิ่นที่จากจิตาภา ซึ่งสรวณีย์ได้แสดงอาการและบอก

จิตาภาว่าไม่พอใจที่กลิ่นที่จะเข้ามาวุ่นวายกับการชุมนุม แต่จิตาภาดูออกว่าศราวณีนั่นเป็นห่วงกลิ่น ดังที่ จิตาภาบอกกลิ่น (ทมยันตี, 2552, หน้า 425) ว่า

“น่าแปลก เขาถามถึงอาจารย์”

ไม่มีคำถามใดจากคนฟัง คนเล่าจึงพูดต่อเรื่อย ๆ “พอไม่ตอบ คุณเขากระวนกระวายนิดหน่อย บอกแต่ว่า อย่างงู เลียงเขาคล้ำ ๆ ห่วงอาจารย์มากกว่าโกรธหรือเกลียด”

อีกตอนหนึ่ง คือ ตอนที่ศราวณีเห็นกลิ่นที่มาอยู่บริเวณการประชุม เธอเป็นห่วงกลิ่น ไม่อยากให้มีอันตราย แต่ไม่ได้แสดงออกมาให้ใครรู้ เมื่อนั่งคุยกับจิตาภาถึงการที่ไม่อยากให้กลิ่นที่เข้ามายุ่งกับการชุมนุม (ทมยันตี, 2552, หน้า 464-465) ความว่า

“หนูเห็นอาจารย์”

พลางจากเวทีการต่อสู้ ศราวณีกลับมาเป็น ‘เด็ก’ ที่ไม่มีเค้าของความกร้าวกระดังแต่อย่างใด

“ไปทำไมก็ไม่รู้” เสียงบ่นหงุดหงิด “ทำไมน้ำภาไม่ห้าม บอกแล้วว่าอย่างงู”

“อาจารย์ก็ไม่ได้ยุ่งอะไรแล้วไม่ใช่หรือ ?” คำถามนุ่มนวล ‘ชื่อ’ อย่างยิ่ง หากผู้มีศักดิ์เป็นหลานขมวดคิ้ว

“การเข้าไปกะกะแฉวนั้นก็ไม่ควรนะน้ำภา”

“ทำไมล่ะ ?” ดวงหน้านวลใสแสดงความไม่เข้าใจ “อาจารย์คงจะห่วงอย่างน้อยก็เคยทำงานมาด้วยกัน”

ศราวณีกำกระดาษายื่นทำท่าคล้ายจะขว้างทิ้ง หากการอบรมอันเคยชินทำให้หาทำได้ไม่

“ถ้าคนอื่นเห็นนะ เขาคงไม่คิดกันหรอกว่าอาจารย์เป็นห่วง แต่จะคิดว่าอาจารย์มาสืบข่าว ดูความเคลื่อนไหวมากกว่า”

“แล้วศราวณียังไงล่ะ ?”

คนถูกถามนิ่ง หน้ายังขมวดบึ้ง หากเสียงเคาะประตูทำให้จิตาภา

ต้องถูกไปกดล็อก แม่สาวสองคนประคองถาดสี่เหลี่ยมเดินตามกันเข้ามา
ละล้าละลัง ไม่แน่ใจว่าควรวางไว้ตรงไหน

รวมทั้งเหตุการณ์ที่กลิ่นที่เข้าไปที่ชุมนุมเพื่อพาสราวณีกลับบ้าน แต่สราวณี
ขัดขึ้น กลายเป็นการเข้าใจผิดในสายตาคนอื่นว่ากลิ่นที่รังแกสราวณี ทำให้กลิ่นที่
ถูกผู้ร่วมชุมนุมชก สรวณีจึงเข้าไปปกป้องกลิ่นที่อย่างสุดความสามารถ แต่เธอก็ไม่เคย
พูดตรง ๆ ว่าเป็นห่วงกลิ่นที่ กลิ่นที่ได้แต่แปลกใจในคำพูดและการกระทำของสราวณี
ที่ได้ช่วยเหลือเขา (ทมยันตี, 2552, หน้า 611-612) ความว่า

คนตัวพอมปราดเข้าไปดักหน้า คนตัวสูงกว่าก้มลงมองขมวดคิ้ว เลื้อยฝ่ามือออกซัด
ว่าไม่ได้เปลี่ยน หน้าดำเกรียม ผมที่เคยดำเป็นมัน รุ่ยร่าย ดวงตาดำจัดเบิกกว้าง
เงาเหงื่อพราร

“น้ำภาคอยอยู่ข้างนอก”

เขาบอกตามที่ซิดาภาอธิบาย “ฉันมีศักดิ์เป็นน้ำเขาค่ะ เขาเรียกน้ำภา”
สราวณีสั่นศีรษะรวดเร็ว

“ทิ้งไปไม่ได้ กลับไปเสียเถอะ”

“เรานั้นแหละกลับ !” กลิ่นที่คว้าข้อมือกำแน่น “เรื่องนี้เป็นเรื่อง
นักศึกษารามฯ กับมหาวิทยาลัยเขา ไม่ใช่เรื่องของเรา”

“ปล่อย...” อีกฝ่ายพยายามบิดข้อมือ “เดี๋ยวมีเรื่อง”

“อะไรวะ ?” หน่วยคุ้มกันเริ่มกรูเข้ามา “ไอนี้มันรังแกนักศึกษานีหว่า”
กลิ่นที่ไม่ทันระมัดระวังจึงกระเด็นล้มลง ผู้คนเริ่มแตกฮือ “โวย ต่อัยกันแล้ว
โวย”

“อย่า !” เสียงสราวณีสั่น “พี่เราเอง เขามาตาม”

จากนั้นคนที่ลงไปคลุกฝุ่นก็กลับเป็นฝ่ายถูกดึงให้ลุกขึ้น

“ลูกไหวไหมพี่โย ไปด้วยกัน”

แปลก เด็กคนนั้นไม่ยักเรียกเขา ‘จารย์’ หากออกเสียงชัด ‘พี่โย’
มือเล็กกำมือใหญ่มั่น เขานึกขึ้น วันนี้ ‘เด็ก’ ทำท่าคุ้มกันผู้ใหญ่เต็มที่

“น้ำภาคอยอยู่ตรงไหน ?”

“ข้างร้านศรแดง”

ศรวณิลากเขาลือ... ชิตาภาชะเง้อชะเง้อคอยเขา

นอกจากศรวณิลากเขาคอยเป็นห่วงกลิ่นทีแล้ว อังศุมาลินเองก็ไม่ต่างกันเธอก็เป็นห่วงศรวณิลากเช่นกัน แม้ว่าในช่วงแรกอังศุมาลินจะไม่รู้ว่าศรวณิลากเป็นหลานของตัวเอง แต่เธอก็เป็นห่วงที่ศรวณิลากไปร่วมการชุมนุมเกรงว่าอาจเกิดอันตรายได้ แต่อังศุมาลินก็ไม่เคยบอกศรวณิลาก เมื่อโก๊ะจะไปเที่ยวตระเวนในที่ชุมนุม อังศุมาลินจึงอดไม่ได้ที่จะให้โก๊ะคอยดูแลและเตือนให้ศรวณิลากกลับบ้าน (ทมยันตี, 2552, หน้า 651) ความว่า

พอเจ้าโก๊ะขยับตัว กลิ่นทีก็ฉกคอไว้ก่อน

“จะไปไหน ?”

“กลับไปดูเขาอีก” เจ้าตัวดียังติดใจ

“คอยดูคุณศรบ้างนะ” อังศุมาลินสั่งอย่างห่วงใย “ถ้ามีอะไร เข้าไปบอกว่าป้าอั่งให้มาตามกลับบ้านสวน”

“มันเข้าไปไม่ถึงตัวศรหรือแม่ พวกแกนนำเขามีหน่วยรักษา

ความปลอดภัยประกบ” ผู้เป็นลูกอธิบาย

อังศุมาลินมีความรักและห่วงใยเพื่อแผ่ต่อผู้ร่วมการชุมนุมทุกคน รวมถึงโก๊ะที่แม้จะเป็นเพียงบุตรชายของคณงานที่มาขอปลูกบ้านในสวนของเธอ แต่อังศุมาลินรักโก๊ะเหมือนเป็นบุตรหลานแท้ ๆ เสมือนเป็นสมาชิกอีกคนหนึ่งของครอบครัว เมื่อโก๊ะหายไป ทำให้อังศุมาลินเป็นห่วงอย่างมาก เมื่ออังศุมาลินเจอหน้าโก๊ะจึงพูดเสียงดังไล่โก๊ะ (ทมยันตี, 2552, หน้า 661-662) ดังความว่า

เจ้าโก๊ะไต่บันไดขึ้นมาด้วยความรวดเร็ว ราวกับถูกไล่ยิ่งตามหลังกมา

“ฉิบหายแล้ว พี่โย... ป้าอั่ง...”

“ไปอยู่ที่ไหนมา ?” อังศุมาลินถามเสียงหลง “หายไปทั้งวันทั้งคืน เป็นห่วงจะแย่”

“ติดอยู่ในธรรมศาสตร์ สนุกฉิบหาย...”

ไม่ว่าอะไรของมันตอนนี้ ดูจะฉิบหายทั้งนั้น “ยิ่งกันใหญ่ ไม่รู้ใครเป็นใคร ยิ่งลงมาจากเรือบินก็มี บนตึกก็มี พอปีนกลกราดกราว ก็หมอบ แล้วก็วิ่งกันใหม่”

“โธ้ย ยังมีหน้าสนุก”

“ตอนนี้เรือบินเขาประกาศให้ออกจากธรรมศาสตร์ก่อนหกโมงเย็น เลย
หนีกันใหญ่ น่ากลัวเขาจะทิ้งลูกระเบิดมั้ง”

“อาไร ! ทำได้ยังไง นันมันมหาวิทยาลัย เด็ก ๆ ในนั้นก็มิ โย...” ผู้เป็น
มารดาหน้าซีด “เขาจะทำยังงั้นจริง ๆ หรือ”

“ผมไม่ทราบ คนเลือดเข้าตาอาจจะทำได้”

“โก๊ะ เจอคุณศร่าบ้างไหม”

“แล้วจะไปตามที่ไหนล่ะนี่”

สีหน้ากลืนที่ยุ่งยาก “ตอนนี้ไม่มีทางหอรอกครับแม่ กำลังยุ่ง ไม่รู้
ฝ่ายไหนเป็นฝ่ายไหน ใครอยู่ตรงไหน”

“แต่คนเจ็บที่ศิริราชเยอะเลย เขาใส่เรือจากธรรมศาสตร์ไปฝั่งกะโน้น”
เจ้าโก๊ะเล่าได้เป็นฉาก ๆ

หัวใจผู้มากด้วยวัยแปลบขึ้นมา จนเจ้าตัวต้องกดอกไว้ พลังอุทาน
ด้วยความลืมหี้ด “อ๊วย !”

ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวในเรื่อง *คู่กรรม 2* ได้แสดงให้เห็น
ว่าความขัดแย้งทางการเมือง ที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ทำให้
คนในครอบครัวต้องมีความอึดอัด เนื่องจากไม่อาจพูดเรื่องการเมืองกับคนในครอบครัว
ได้ เพราะเมื่อพูดจะทำให้เกิดการทะเลาะโต้เถียงกัน และการเมืองยังทำให้คนใน
ครอบครัวต้องทุกข์ใจ เมื่อสมาชิกในครอบครัวไปร่วมการชุมนุม แล้วหายเงียบไป
ไม่ส่งข่าว ความขัดแย้งทางการเมืองจึงก่อให้เกิดปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิก
ในครอบครัวหลายประการดังกล่าวมาแล้ว

ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวในนวนิยายเรื่องลมที่เปลี่ยนทาง

กฤษณา อโศกสิน (ม.ป.ป.) ได้เสนอปัญหาเกี่ยวกับสื่อสารระหว่างสมาชิก
ในครอบครัวอันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ทำให้สมาชิกในครอบครัว
มีความเห็นแตกต่างกัน โดยนวนิยายเรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* เสนอชีวิตของตัวละครสำคัญ
6 ครอบครัว ครอบครัวที่หนึ่ง คือ ครอบครัวของอันวิดา ครอบครัวที่สอง คือ ครอบครัว
ของภิรมยา สองครอบครัวนี้เป็นครอบครัวของคนฐานะดี ครอบครัวที่สามเป็น

ครอบครัวของธุม ครอบครัวที่สี่เป็นครอบครัวของรณรงค์ สองครอบครัวนี้เป็นครอบครัวที่มีฐานะปานกลาง ครอบครัวที่ห้าเป็นครอบครัวของอำนาจ ครอบครัวที่หกเป็นครอบครัวของเดิปลัดสี่ สองครอบครัวนี้เป็นครอบครัวของคนหาเช่ากินค่า ซึ่งสมาชิกของแต่ละครอบครัวเป็นตัวแทนของสมาชิกในสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมในเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองและมีปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกันไป คือ

การโต้เถียงกันของสมาชิกในครอบครัว เมื่อประชาชนมีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างจากรัฐบาล และไม่เห็นด้วยที่จะให้รัฐบาลบริหารประเทศต่อไป ย่อมทำให้เกิดปัญหาหลายอย่างตามมา โดยเฉพาะปัญหาเศรษฐกิจอันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศที่ได้รับผลกระทบมาจากความขัดแย้งทางการเมือง รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาการเงินของประเทศให้ดีขึ้นได้ ทำให้เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนจำนวนมากตกงาน ต้องดิ้นรนหางานหาเลี้ยงชีพตนเอง เพื่อความอยู่รอดของครอบครัว แตกต่างจาก ภริมาที่ยอมสละโอกาสการทำงานในหน่วยงานที่บิดาจัดหาให้เพื่อมอบโอกาสนั้นแก่เพื่อนสนิทที่กำลังหมดหวัง เนื่องจากยังหางานทำไม่ได้ ซึ่งการที่ภริมาปฏิบัติการทำงานครั้งนี้ ทำให้เธอและบิดามีปัญหาขัดแย้งกัน เพราะในขณะที่ภริมามีแนวคิดให้ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการหางานทำ ดังนั้น การใช้เส้นสายในการทำงานในทรณะของเธอ จึงเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรม บิดาของเธอกลับคิดว่าในช่วงที่การเมืองวุ่นวาย เศรษฐกิจแย่ หากมีโอกาสได้ทำงานควรคว้าโอกาสนั้นเอาไว้ก่อนไม่ว่างานนั้นจะได้มาโดยวิธีใดก็ตาม ดังนั้น การที่ภริมาสละงานให้เพื่อน จึงทำให้บิดาไม่พอใจเป็นอย่างมากที่มีแนวคิดตามกลุ่มหัวก้าวหน้า ไม่ยอมปฏิบัติตามที่บิดาต้องการ บิดาโกรธและระบายความโกรธด้วยการต่อว่าเธอ ดังที่ได้พูดคุยกับวรรณรายมารดาของภริมา (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 142-143) ความว่า

ไพเศษถนัดนักที่จะโกรธแรงขึ้นเมื่อภรรยากระพือด้วยคำพูด เขาเป็นพื้นเป็นไฟ วูบวาบขึ้นมาราวกับถูกเติมด้วยน้ำมัน

“มันจะสละสิทธิ์งานให้เพื่อน หนอย ก็จบบอกแล้วว่าถ้าไม่ใช่ลูกเรา อย่าหวังจะมีใครเขาใส่ถาดเอามาประเคน มันก็ยังไม่สนใจ อีเด็กคนนี้นั้นยังไงของมัน”

“มันจะยังงิ ไม่เห็นน่าประหลาดอะไรเลย รู้ไหมว่ามันเป็นโรคติดต่อ”

คุณวรรณรายคันปากขยับิบ อยากจะบอกสามีถึงเรื่องสำคัญของบุตรสาว แต่ก็ยังกลัว

“เชื้อโรคร้ายแพร่ไปทั้งเมือง ลูกบ้านไหนเหมือนกันทุกบ้าน คือมัน
นี่ว่ามันจะกู้ชาติ !” เธอเลยเลี่ยงให้ออกไปจากเรื่องสำคัญที่ใจจดจ่อ

“โง่แกมหยิ่ง” อีกฝ่ายหนึ่งว่า แล้วเดินเลยไปเข้าห้องน้ำ

ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลให้เกิดปัญหาครอบครัวซึ่งเริ่มต้นจากการต่อกันด้วยอารมณ์โกรธเพียงชั่วครู่ ได้บานปลายเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดการโต้เถียงกันอย่างรุนแรง เมื่อบิดาของภริมาที่กำลังโกรธบุตรสาวด้วยสาเหตุจากเรื่องผลงานให้เพื่อนเป็นทุนเดิม และเขาต้องโกรธบุตรสาวมากยิ่งขึ้น เมื่อรู้ว่าภริมาต้องการจะแต่งงานกับแคน นักหนังสือพิมพ์ฉบับที่เป็นกลุ่มต่อต้านรัฐบาล นอกจากนี้แคนยังถูกสังคมมองว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความเอนเอียงไปทางคอมมิวนิสต์ แม้ภริมาจะพยายามอธิบายอย่างไร บิดาก็ไม่ยอมรับฟัง จนเกิดการโต้เถียงกัน (กฤษฎา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 151) ความว่า

พ่อของหล่อนอะอะโหยหวนไม่แพ้แม่ เมื่อหล่อนยอมรับว่า หล่อนจะแต่งงานกับแคน คงวิทย์

“แจะแต่งงานกับไอ้พวกนี้ไม่ได้ ยายเหมียวหัวเห็ดดินขาดก็แต่งไม่ได้”

“เหตุผลล่ะคะ”

“มันจะพาแกไปอับปาง วิบัติ หายนะ เพราะนอกจากฐานะมันจะอ่อนแอ
ไม่มีหลักประกันอะไรแล้ว มันยังพยายามปลุกปั่นให้เกิดความแตกแยก ชั่วๆให้
คนจนลุกขึ้นมาต่อสู้ ทำทุกวิธีที่จะให้ความอิจฉาริษยาของมันประสบ
ความสำเร็จ”

“คุณพ่อเข้าใจผิด สยามใหม่ไม่ได้มีเจตนาอย่างงั้น เขาไม่ได้เป็นชาย
เขาต้องการทุกอย่างเหมือนที่คุณพ่อต้องการ เพียงแต่ว่าต้องการให้มันเป็นธรรม
กว่านั้น ที่แล้วมานั้น เราคดีคนอื่นมาก”

“เอาเถอะ... จะเป็นธรรมในลักษณะไหน แกก็แต่งงานกับมันไม่ได้ ฉัน
ไม่ยอม”

การที่ภรรยาโต้เถียงกับบิดาในครั้งนี้ กลายเป็นปัญหาครอบครัวที่แก้ไขได้ยากขึ้น เพราะต่างคนต่างมีแนวคิดทางการเมืองตามแบบของตน และทั้งสองฝ่ายต่างไม่ยอมรับแนวคิดทางการเมืองของกันและกัน จึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา

จากเหตุการณ์ที่นักศึกษาและประชาชนไม่พอใจรัฐบาลที่ปกครองประเทศด้วยระบอบเผด็จการทำให้นิสิตนักศึกษาออกมาร่วมกิจกรรมทางการเมืองตามจุดต่าง ๆ ซึ่งอำนาจเป็นหนึ่งในกลุ่มนักศึกษา ที่ร่วมกิจกรรมทางการเมืองในการต่อต้านรัฐบาลอย่างเต็มกำลัง บางครั้งเขาจึงกลับถึงบ้านดึก ทำให้ พิน บิดาของอำนาจเป็นกังวล เพราะอำนาจไม่เคยบอกบิดา ถึงสาเหตุที่กลับบ้านผิดเวลา อีกทั้งพินยังกลัวว่าอำนาจจะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องที่เขาเคยเตือนอำนาจอยู่เสมอ เมื่อพินพบหน้าอำนาจในคืนวันหนึ่ง จึงถามถึงสาเหตุที่กลับบ้านผิดเวลา แต่อำนาจตอบบิดาด้วยน้ำเสียงที่ไม่พอใจ ทำให้พินหมดความอดทนและต่อว่าอำนาจที่เข้าไปยุ่งเรื่องการเมือง ซึ่งถือว่าอำนาจปฏิบัติตนขัดแย้งกับคำสั่งของเขา จึงทำให้พินและอำนาจหมดความอดทนเกิดการโต้เถียงกัน (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 314-315) ความว่า

“มึงยังไม่ได้ตอบกูนะ ไอ้ไ้! ว่าเมื่อคืนไปไหนมา” นายพินอาบน้ำ สวมเสื้อกางเกงเตรียมไปทำงานดักข้าวและกับข้าวใส่ปากจาน เดินดักเข้าปากพลางถามลูกชายที่กำลังให้อาหารไก่อย่างเร่งรีบ

“โธ่... พ่อ... จะไปไหนมั่งก็ไม่ได้รู้ใจ” น้ำเสียงตัวอย่างไม่พึงพอใจ ผิดกว่าเคย “ใจคอพ่อจะกักให้นั่งเจ้าอยู่ตรงนี้ทั้งปีทั้งชาติขึ้นหรือ...”

“ปะ ! ไอ้ไ้” ผู้เป็นพ่อหยุดเคี้ยวข้าวทันทีทันควัน ด้วยรู้สึกผิด

“ใครเขาก้าวไปถึงไหนก็ไม่รู้เรื่อง... แบบนั้นเห็นจะไม่ไหวแล้วละพ่อ”

“เอาละซี... เอาแล้วไหมละ ไอ้ไ้! หากเข้ามึงก็จะพลอยเป็นอย่างที่เขาเป็น ๆ กันทั่วบ้านทั่วเมืองแล้วไง... บา... ไอ้ไ้”

ปัญหาการโต้เถียงกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวเกิดขึ้นได้กับทุกครอบครัว ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากความคิดเห็นทางการเมืองที่ขัดแย้ง ถือสิทธิ ไม่เห็นหน้ายอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

การเปลี่ยนหัวข้อสนทนาของสมาชิกในครอบครัว ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2518 ได้ทำให้ประชาชนแบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือฝ่ายสนับสนุนรัฐบาล

กับฝ่ายต่อต้านรัฐบาล ทำให้หลายครอบครัวเกรงว่าคนในครอบครัวจะมีปัญหา ความขัดแย้งกันมากขึ้น เพราะมีความเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน หลาย ๆ ครอบครัว จึงป้องกันปัญหาด้วยการพยายามหลีกเลี่ยง ไม่พูดคุยกันในเรื่องการเมือง เช่น ปัญหาที่เกิดกับครอบครัวของอันวิดา อันวิดาคต้องเปลี่ยนเรื่องสนทนากับบุคคลในครอบครัว เสมอ หากเรื่องที่กำลังสนทนาเป็นเรื่องการเมือง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการโต้เถียงกัน โดยเธอได้พยายามหาหัวข้อการสนทนาใหม่ ๆ ดังความที่เธอสนทนากับอาสะไว้ (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 385-386) ว่า

“อาไม่ได้ด่าใคร แต่จะให้ยอมรับง่าย ๆ ก็คงลำบาก” วรรณรายบอก “อาไม่เหมือน พวกหนู... หัวสมัย พร้อมจะยอมรับความเปลี่ยนแปลงอยู่แล้ว แต่อาไม่ใช่ออย่างนั้นหรอก ความฝังหัวมันหนาแน่นถึงจะกดให้ยอมรับบ้าง ก็เป็น อย่างแค้น ๆ ใจมันไม่ยอมเสียอย่าง ทำยังไงก็ไม่ยอม ไม่เหมือนกับคนที่เขา ยอมอยู่แล้ว กล่อมนิดเดียวก็เออออห่อหมกดิบดี”

อันวิดานิ่ง

อีตใจต่อมา หล่อนก็เปลี่ยนเรื่อง

ระยะนี้ หล่อนมักจะเปลี่ยนหัวข้อสนทนาง่ายดายเสมอ ถ้าบังเอิญ การสนทนาจะชักนำไปถึงเรื่อง ‘ฝ่าย’ และคู่สนทนามิทีฐก็ล้าแจ้งเกินกว่าจะ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

‘ไม่อยากจะแตกกันเพราะการเมือง’

ปัญหาการสนทนาพูดคุยในเรื่องการเมืองที่ปรากฏนี้ นับเป็นปัญหาที่ กฤษณา อโศกสิน นำมาสร้างเป็นนวนิยายเรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* เพื่อตอบย้าถึงปัญหาการเมือง ที่ลุกลามไปสู่สังคมครอบครัวตามที่ปรากฏในสังคมจริงขณะนั้น

ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวในนวนิยายเรื่องทั้งเต้ง

สีฟ้า (2535) ได้เสนอประเด็นปัญหาครอบครัวผ่านนวนิยายเรื่อง *ทั้งเต้ง* โดยให้ ตัวละคร พงศ์แผน มีความเห็นทางการเมืองขัดแย้งกับครอบครัวของภรรยา จนทำให้มี ปัญหาในการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ปรากฏดังต่อไปนี้

ปัญหาการไม่พูดคุยกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว ชีวิตคู่ของ พงศ์แผน กับ วัลลภมีความสุขมาโดยตลอด ตั้งแต่ก่อนแต่งงาน พงศ์แผนสามารถไปเยี่ยมวัลลภที่บ้านและอยู่พูดคุยได้ทุกเรื่องเป็นเวลานาน และหลังแต่งงานความรักยิ่งสูงอม ทั้งสองมีความเข้าใจกันมากขึ้น แม้ต่างฝ่ายต่างมีภาระงานที่มาก ได้พบกันไม่บ่อยนัก แต่ยังคงมีเวลาแลกเปลี่ยนพูดคุยกันได้ตลอด ชีวิตหลังแต่งงานจึงมีความสุขดี แต่หลังจากพงศ์แผนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เขาได้ใช้อำนาจไปในทางที่ผิด หาโอกาส กอบโกยผลประโยชน์ใส่ตัว ทำให้ประชาชนไม่ไว้วางใจรัฐบาล และรวมกลุ่มต่อต้าน เกิดความวุ่นวายทางการเมือง ทำให้พงศ์แผนมีปัญหากับวัลลภ เมื่อวัลลภได้รู้ว่า พงศ์แผนประพฤติมิชอบ อีกทั้งไม่มีเวลาให้เธอ เธอจึงโหมทำงานให้มากขึ้นเพื่อทดแทน เวลาที่ไม่ได้พบกัน ทำให้พงศ์แผนไม่พอใจ (สีฟ้า, 2535, หน้า 195) ดังความว่า

ที่จริงหล่อนน่าจะเป็นฝ่ายโทรศัพท์มาหาเขาที่บ้านในตอนเช้า ก่อนออกไปทำงานแทนที่จะให้เขาโทร. ตามหาหล่อนแบบนี้ หล่อนน่าจะรู้ว่าเขาไม่มีเวลาน่าจะรู้ว่างานของรัฐมนตรีอย่างเขา สลักรสำคัญกว่างานพยาบาลของหล่อนมากมายนัก

แต่นี้ดูราวกับว่าหล่อนไม่เห็นความสำคัญของเขาเลย ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่การงานหรือตัวเขาเองก็ตาม

ความรู้สึกหงุดหงิดค่อย ๆ สะสมขึ้นทีละน้อย โดยเขาไม่รู้ตัว

ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างพงศ์แผนกับวัลลภ ตั้งแต่เริ่มคบหา พงศ์แผนกับวัลลภมีความสัมพันธ์ที่ดี แต่เมื่อพงศ์แผนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และยังคงออกนอกบ้านบ่อย ๆ ทำให้พงศ์แผนรู้สึกว่ามีค่าในสายตาของบิดาของวัลลภ แม้ว่าเขาจะพยายามเอาใจบิดาของวัลลภ เพื่อให้บิดามองเขาในแง่ดีด้วยการมอบทรัพย์สินให้วัลลภ หวังให้บิดาของวัลลภเห็นว่าเขาสามารถเลี้ยงดูภรรยาได้อย่างสุขสบาย แต่บิดาของวัลลภทำทีใด ๆ แสดงออกมา นอกจากการนิ่ง ไม่แสดงอารมณ์ความรู้สึกใด ๆ พงศ์แผนจึงโกรธและน้อยใจบิดาและตัวของวัลลภเองมากขึ้น เขาจึงไม่พูดคุยกับวัลลภและบิดาของเธอ แม้ในวันที่พงศ์แผนไปรับบิดาของวัลลภออกจากโรงพยาบาลด้วยตนเอง แต่ก็ไม่มีใครพูดคุยกับเขา เขาจึงรู้สึกหงุดหงิด (สีฟ้า, 2535, หน้า 216) ดังความว่า

กลับจากโรงพยาบาลด้วยความรู้สึกที่ออกจะหงุดหงิด เรื่องอะไร เขาเองก็หาเหตุผลตอบตัวเองไม่ได้

เพราะมันคล้าย ๆ กับจะพลาด กับอะไร ๆ ที่เขาอาจจะคิดเอาเองก็ได้

อะไร ๆ นั่นคือสายตาของพ่อตากับภรรยาของเขา เขารู้สึกว่าไม่มีแม่แต่สักคนที่จะปลื้มในตัวเขา คุณเคยเมย์ ไม่ยินดียินร้ายในตำแหน่งรัฐมนตรีของเขาเลย

จงหอง ! ... จงหองทั้งพ่อทั้งลูก

เป็นครั้งแรกที่เขานึกถึงภรรยาด้วยความน้อยใจ

หล่อนเป็นเมียของเขา ควรจะทำตัวให้ผสมกลมกลืนไปกับเขา ไม่ใช่จมอยู่กับอคติของพ่อซึ่งแสนจะไม่มีน้ำยาของหล่อน แล้วก็ทำเหมือนถูกหัวของตัวเอง เคยเมย์ ไม่ยินดียินร้าย ไม่รับรู้ ไม่ต้องการแม่แต่ผลประโยชน์นาที่เขาจะประเคนให้

ต่อมาพงศ์แผนถูกนักข่าวโจมตีกรณีที่เขาทุจริตในหน้าที่ผ่านสื่อต่าง ๆ และข่าวนี้ได้เพิ่มความเครียดให้พงศ์แผน ทำให้วิจลจะพูดคุยกับพงศ์แผนน้อยลงกว่าเดิม นอกจากนี้พงศ์แผนยังโกรธที่เธอไม่สนับสนุนงานการเมืองของเขา และปฏิเสธน้ำใจที่เขาจะมอบหุ้นและทรัพย์สินต่าง ๆ ให้พงศ์แผนจึงไม่ยอมพูดกับวิจลละ ทางด้านนักข่าวที่ไม่สามารถสัมภาษณ์พงศ์แผนได้ ต่างมาหาข่าวพงศ์แผนจากวิจลละ แต่เธอเลือกที่จะไม่พูดถึงสามิในแง่ลบ (สีฟ้า, 2535, หน้า 232-233) ดังคำว่า

“บริษัทใหญ่ที่อุตสาหกรรม และวางแผนโครงการสร้างโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ตลอดจนที่พักอาศัยเป็นนิคมอุตสาหกรรมใหญ่ มีอันไปไปแล้ว ใครรู้ว่าเพราะเหตุใด ให้ลองถาม รมต.พงศ์แผน และคนที่เรียกกันว่า ‘เฮียนะ’ ก็คงจะรู้เหตุผล...”

หล่อนรู้เรื่องนี้โดยไม่เคย ‘สะกิด’ ถามเขา เพราะตระหนักดีว่าไม่มีประโยชน์ แผนมึนตึ๊งกับหล่อนตั้งแต่เมื่อหล่อนปฏิเสธไม่ยอมเกี่ยวข้องกับ การถือหุ้น แต่หล่อนก็ไม่ต้องการพูดถึงสามิในแง่ลบ หล่อนจึงว่า

“ดิฉันไม่ได้สนใจงานของเขา เพราะถือว่าเป็นงานของเขา”

การที่พงศ์แผนไม่พูดคุยกับวัจฉละ เป็นเพราะมีปัญหาการเมืองเข้ามาแทรกแซง ความสัมพันธ์ แม้เธอจะรู้ว่าพงศ์แผนทุจริตในหน้าที่ แต่ก็ไม่ได้มาพูดเตือนพงศ์แผน ได้เพราะพงศ์แผนไม่พอใจที่เธอไม่ขอมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานการเมืองของเขา ความสัมพันธ์ของพงศ์แผนกับวัจฉละ จึงไม่มีทางกลับมาดีดังเดิมได้ ต่างฝ่ายต่างเจ็บเข้าหากัน

ปัญหาการพุดจาหนีบนามเสียดสี การพุดจาเสียดสีกันในเรื่อง *เท้งเต้ง* เกิดขึ้นระหว่างสักกับพงศ์แผน สัก เป็นน้องชายของพงศ์แผน เขาเคยยกให้พงศ์แผนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังนับถือพงศ์แผนมาก ดังเช่นในช่วงที่พงศ์แผนหาเสียงเลือกตั้ง สักเป็นหนึ่งในผู้สนับสนุนให้คนในหมู่บ้านเลือกพงศ์แผนเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่เมื่อพงศ์แผนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีได้ไม่นาน เขากลับทำให้สักหมดศรัทธา เพราะเขาไม่ได้ช่วยเหลือประชาชนที่ได้ลงคะแนนเสียงเลือกเขา เข้าไปเป็นผู้แทนราษฎร แต่กลับใช้อำนาจหน้าที่จากการเป็นรัฐมนตรีหาผลประโยชน์ให้ตนเอง เมื่อเกิดการปฏิบัติยืดยาวนานจากรัฐบาล ทำให้พงศ์แผนหมดอำนาจ เขาต้องหนีจากกรุงเทพฯ มาอยู่บ้านของบิดาและมารดาที่ต่างจังหวัด สักจึงได้พบพงศ์แผนและพูดคุยกันเกี่ยวกับเรื่องการเมือง แต่น้ำเสียงและคำพูดของสักต่างจากที่เคยเป็น เพราะสักแฝงคำพูดเสียดสีการทุจริตของนักการเมือง (สีฟ้า, 2535, หน้า 430) ดังความว่า

แผนต่อโทรศัพท์ถึงนายโชคชนะและพรรคพวกผู้แทนราษฎรที่สนิท ๆ กัน บางคนอยู่บ้าน แต่บางคนก็ ‘เผ่น’ หลบไปก่อนเช่นเดียวกับเขา เปียกหลบไปนอนพักในห้อง เหลือแต่พ่อเฒ่าแม่เฒ่าและสักยังเฝ้าแผนอยู่ รวมทั้งผู้กองสุกรีที่ยังอยากวิพากษ์วิจารณ์ สักถามว่า

“พี่แผนรู้เรื่องกับเขามาก่อนหรือเปล่าครับ”

“เปล่า ไม่คิดด้วยซ้ำว่าจะมีการปฏิบัติ เพราะบ้านเมืองมันก็สงบเรียบร้อยคืออยู่”

“บ้านเมืองสงบ แต่นักการเมืองกับเศรษฐกิจปั่นป่วน” สักพูดลอย ๆ

“เขาวางใจไม่ใช่ครับ พี่แผน”

“เออ หมู่นี้ลือสนใจการเมืองมากเหมือนกันนี่หว่า”

แผนว่า สักหัวเราะ

“ครับ ทำการทำงานแล้ว พรรถพวกเพื่อนฝูงกับเจ้านายเขาพูดกันคุยกัน
ก็เลยต้องสนใจไปกับเขา”

ผู้กองสุกรีเอ่ยชัดขึ้นว่า

“หะ บ้านเมืองมันก็อยู่ดี ๆ แล้วนี่หว่า ไม่เห็นน่าจะปฏิวัติ”

เขาค่ำสลับการวิพากษ์วิจารณ์ออกมาอีกยาว สักพักว่า

“ก็นักการเมืองทะเลาะกันนักนี่ มัวแต่ด่ากันไปด่ากันมา ไม่เห็นทำ
อะไร เห็นแต่ลุ่นโคร่งการที่มีนายหน้ากันจนตัวโก่ง โครงการระดับพันล้าน
หมื่นล้านกันทั้งนั้น”

พงศ์แผนหนีความวุ่นวายทางการเมือง กลับไปอยู่บ้านที่ต่างจังหวัด เขาจึงมี
โอกาสได้พูดคุยกับสัก แต่สักมีท่าทีและน้ำเสียงที่เปลี่ยนไป จากการที่สักพูดจาเสียดสี
พงศ์แผนเรื่องการเมือง ทั้งที่ก่อนหน้านี้เขาเคยยอมรับนับถือในความสามารถและ
หน้าที่การงานของพงศ์แผน แต่พงศ์แผนกลับเป็นนักการเมืองที่ทุจริต หาผลประโยชน์
ให้ตัวเองอย่างไม่สนใจความถูกต้อง สักเองก็ไม่ชอบนักการเมืองที่โกงกินบ้านเมือง
ทั้งสองจึงมีความเห็นทางการเมืองที่ต่างกัน การเจอหน้ากันหลังจากการล้มอำนาจ
รัฐบาล ทำให้สักอดไม่ได้ที่จะพูดจาเสียดสีพงศ์แผน เป็นการแสดงให้เห็นว่า
ความขัดแย้งทางการเมืองได้ทำให้ความสัมพันธ์ของพี่น้องที่เคยคุยกันอย่างสนิทสนม
ได้ทุกเรื่องต้องห่างเหินกัน

ปัญหาการโต้เถียงกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว การที่คนที่อยู่ร่วมกันในสังคม
แต่มีความเห็นทางการเมืองแตกต่างกันเป็นเรื่องปกติ แต่หากแต่ละคนไม่ยอมรับ
ความเห็นที่ต่างกันของอีกฝ่าย เพราะเชื่อมั่นว่าแนวคิดทางการเมืองของตนถูกต้องแล้ว
ย่อมทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองได้ หากความขัดแย้งนั้นได้เกิดกับสมาชิกใน
ครอบครัว อาจทำให้เกิดปัญหาอย่างอื่นตามมา ดังที่ พงศ์แผนกับวัจนละ ไม่อาจจะเข้าใจ
กันได้ เพราะต่างมีแนวคิดทางการเมืองที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง วัจนละเชื่อในแนวคิด
ที่ว่านักการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต ไม่หวังผลประโยชน์ใด ๆ และต้อง
ช่วยเหลือประชาชนให้พ้นจากความยากลำบาก แต่พงศ์แผนมีแนวคิดว่านักการเมือง
ควรใช้อำนาจหน้าที่หาเงินและทรัพย์สินเพื่อให้ฐานะความเป็นอยู่ของตนดีขึ้น เพื่อจะได้
มีคนนับถือ จึงทำให้ทั้งสองโต้เถียงกัน (สีฟ้า, 2535, หน้า 480) ดังความว่า

“คุณต้องการให้ผมเข้าใจอย่างไร ?”

“ฉันพูดมาแล้ว คุณไม่ต้องเป็นคนดี ไม่ต้องเคร่งเครียดอะไรนักหนา แต่คนเราเมื่อเกิดมาเป็นคนได้ถึงขนาดนี้ ต้องมีความอายตัวเองบ้างซีคะ คุณทำอะไร อย่างไร คุณก็รู้ดีอยู่แก่ใจทุกอย่าง”

“คุณหาว่าผมคุณทุจริตตั้งหรือ”

“ฉันไม่ทราบหรอกค่ะ ว่าการได้เงินได้ผลประโยชน์ท่วมท้นจากตำแหน่งหน้าที่ทางการเมืองการปกครอง ที่ทำให้มีสิทธิเหนือประชาชนธรรมดา ๆ หลาย ๆ อย่าง เรียกว่าทุจริตหรือเปล่า ? แต่ก็มีนักการเมืองที่สุจริต เทียบให้เห็นอยู่นี้คะ พวกนั้นเป็นเหมือนผ้าขาว เทียบให้เห็นตัวสีดำฉฉาดชัดเจนว่าเป็นสีดำ”

“แล้วจะได้อะไรขึ้นมา มันก็คักคานอยู่แค่นั้นเอง ความทะเยอทะยานอนาคตของคนไม่ใช่อยู่ที่ฐานะทางสังคมหรือกรี ? มีคนจน ๆ ชาวบ้านธรรมดา ๆ ที่ไหนบ้าง ที่จะลอยหน้าอยู่ในสังคมได้ถ้าไม่มีเงิน คุณอย่าปฏิเสธความจริงของสังคมยุคนี้หน่อยเลย”

แม้จนถึงเวลานี้ ความเห็นของเขากับหล่อนก็ยังสวนทางกันอยู่นั่นเอง

ปัญหาชีวิตการแต่งงานของวัลลະกับพงศ์แผนเกิดจากความไม่เข้าใจกัน เพราะมีแนวคิดทางการเมืองที่แตกต่าง แม้ทั้งคู่จะพยายามหาทางปรับตัวเข้าหากัน โดยการเริ่มกลับมาคุยกันอีกครั้ง แต่กลับมีปัญหาโต้เถียงกันอีก สุดท้ายวัลลະก็ไม่อาจยอมรับการทุจริตในหน้าที่ของพงศ์แผนได้ พงศ์แผนเองก็ไม่อาจจะเป็นรัฐมนตรีที่ทำงานอย่างสุจริตแต่ไม่ร่ำรวย ไม่มีชื่อเสียงในวงสังคม ชีวิตสมรสของทั้งคู่จึงไม่มีความสุข

ปัญหาความห่างเหินในครอบครัว พงศ์แผนมีปัญหาเกี่ยวกับวัลลະจนต้องแยกกันอยู่ แต่การแยกกันอยู่ไม่ได้ทำให้เขาฉุกละหุกหรือหาวิธีกลับมาคืนดีกับภรรยา เพราะตลอดเวลาที่เขาเป็นรัฐมนตรี เขาสนใจแต่การหาผลประโยชน์ และหาวิธียกย้ายถ่ายเทเงินที่หามาได้จากการทุจริตในหน้าที่ ไปฝากไว้กับบุคคลต่าง ๆ แม้กลับไปเยี่ยมบิดาและมารดาที่ต่างจังหวัด เขาก็ไม่มีเวลาพูดคุยกับบิดามารดาของเขาเอง มารดาของพงศ์แผนที่ได้ทราบข่าวการทุจริตของบุตรชาย ได้แต่รอให้พงศ์แผนว่าง เพื่อจะได้พูดคุยตักเตือนให้พงศ์แผนกลับใจ หันมาทำงานการเมืองอย่างสุจริต แต่ก็ไม่สามารถพูดกับพงศ์แผนได้

เพราะพงศ์แผนไม่เคยได้หยุดพักอยู่กับบ้าน แต่ออกไปเยี่ยมชาวบ้านและข้าราชการในพื้นที่อยู่ตลอด (สีฟ้า, 2535, หน้า 185) ดังความว่า

ปีหลังนี้ พ่อเฒ่าแม่เฒ่าแทบจะไม่ได้พบปะพูดคุยกับลูกชายเลย บางทีเขามา เขาก็เลยไปเยี่ยมชาวบ้าน ไปพบปะกับผู้ว่าฯ และข้าราชการประจำจังหวัด หากจะเยี่ยมพ่อแม่อีกก็เพียงผ่านมาให้เห็นหน้า ทักกันประเดี๋ยวเดียว ยิ่งลูกสะใภ้ คว้ยแล้ว ไม่เห็นหน้ากันเลย

พ่อเฒ่าแม่เฒ่าไม่ได้พบปะพูดคุยกับลูกชาย ได้ยินแต่เสียงพูดเสียงเล่าว่า เป็นเพียงรัฐมนตรีไม่นานเท่าไร ‘เขาว่า’ เดี่ยวนายพงศ์แผนมีเงินฝากธนาคาร มีหุ้นทรัสต์หุ้นบริษัทต่าง ๆ เป็นสิบ ๆ ล้าน

พบกันคราวนี้แหละ จะต้องพูดคุยกันให้มันรู้เรื่องกันไปเสียที

การที่พงศ์แผนไม่สนใจพบปะพูดคุยกับบิดาและมารดา เพราะทุ่มเทเวลาทั้งหมด รักษาคะแนนเสียงทางการเมืองของตนเอง เป็นสาเหตุที่ทำให้บิดาและมารดามีโอกาสได้พบเจอและพูดคุยกับบุตรชายน้อยลง จึงทำให้ความสุขของครอบครัวที่คุยกันได้ ทุกเรื่องต้องเปลี่ยนไป บิดามารดาต้องนั่งเงียบและเก็บความรู้สึก ไม่สามารถว่ากล่าว ตักเตือนบุตรชายได้อีก

ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวในนวนิยายเรื่องเหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง

ชมัยกร แสงกระจ่าง (2552) ได้เสนอปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว ที่มีสาเหตุมาจากการขัดแย้งทางการเมือง ที่ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวมีความเห็นทางการเมืองแตกต่าง ซึ่งในเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* เสนอประเด็นปัญหาดังนี้

การหมดความเชื่อถือนระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความสัมพันธ์ของบุคคล มีหลากหลายรูปแบบทั้งความสัมพันธ์ทางสายเลือดความสัมพันธ์ทางสังคม และความสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่งคือความสัมพันธ์ของบุคคลที่ไม่ใช่ญาติ แต่นับถือกัน จนเปรียบเสมือนญาติ ในเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* มีความสัมพันธ์ลักษณะ

นี่ นั่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤษกับมนตรา ทั้งสองร่วมงานกันจนสนิทสนม
 รู้ใจกัน พฤษนับถือมนตราเป็นพี่ชาย จนเมื่อทั้งสองมีความคิดทางการเมืองคนละฝ่าย
 พฤษจึงพูดถึงมนตราด้วยสีหน้าและน้ำเสียงที่ไม่ยินดี (หมักร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า
 189-190) ดังความว่า

ก่อนไปพบสร้อยฟ้า ฉันเห็น ‘เขา’ ในจอโทรทัศน์อีกครั้ง คราวนี้เขาไปรวมกลุ่ม
 อยู่กับคนจำนวนมากที่ใต้สะพานดิน ๆ กันอยู่ในงานที่นายกรัฐมนตรีไปเป็น
 ประธาน เขาอาจจะไปฝ่ายจัดงานหรือเป็นฝ่ายไปเปิดงาน ฉันไม่รู้ว่าเขาอยู่
 ฝ่ายไหนแน่ แต่ที่แน่ ๆ ก็คือว่า หน้าตาเขายังเหมือนเดิม แต่สิ่งที่เปลี่ยนไป
 ก็คือ เครื่องแต่งตัว เขาดูเหมือนพวกนักการเมืองที่ใต้สะพานดินยืมหวานอยู่ในจอ
 พฤษมากับสร้อยฟ้าด้วย ฉันจึงไม่ยอมเสียโอกาสที่จะได้ถาม
 “ฉันเห็นคุณมนตรีแวบ ๆ ในโทรทัศน์ เขาทำอะไรอยู่นะ” ฉันบอกกับ
 พฤษ

พฤษมีสีหน้าพะอืดพะอม แล้วหันมาพูดด้วยเสียงต่ำ ๆ ใต้ฉันว่า
 “เขาได้ดิบได้ดีไปแล้ว... ไปเดินตามก้นนักการเมืองคนหนึ่งอยู่นั่น...”
 “อะไรนะ...”
 “เขาเป็นเลขานุการรัฐมนตรีคนหนึ่ง... ในพรรค... นั่นแหละ”
 “เลขานุการรัฐมนตรี”
 “ใช่” สร้อยฟ้าสับสน
 “คุณมนตรีที่อยู่ฟ้าครั้งหนึ่งนี่นะ”
 “ใช่” คราวนี้พฤษยืนยัน
 “ฉันว่าเขาไม่ค่อยชอบนักการเมืองนะ...” ฉันทบทวนของเก่า
 “นั่นมันเมื่อก่อน...” พฤษว่า “เดี๋ยวนี้อะไร ๆ มันก็ไม่เหมือนเดิมแล้ว

...”

ความขัดแย้งทางการเมืองได้ทำให้ความสัมพันธ์ของบุคคลที่เคยรักนับถือกัน
 เหมือนคนในครอบครัวเดียวกันต้องกลายเป็นห่างเหิน และเหลือความสัมพันธ์เป็นเพียง
 การเป็นคนรู้จักกัน ไม่มีความรัก เคารพ เชื่อถือกันเหมือนเดิม ดังที่พฤษไม่อาจให้
 ความรักศรัทธากับมนตราได้อีก เพราะมนตราเปลี่ยนไป จากที่เคยมีอุดมการณ์ไม่ยุ่งเกี่ยว

การเมือง ทำตัวเป็นนักการเมืองเสียเอง

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว เมื่อตากับยายมีความเห็นทางการเมืองคนละฝ่าย จึงทำให้ความสัมพันธ์ของคนในบ้านนับไทเปลี่ยนไป ยายไม่ตามใจตาทุกเรื่องอย่างเคย ยายที่เคยมีความเห็นเรื่องต่าง ๆ คล้อยตามตา กลายเป็นมีความเห็นสวนทางกับตาทุกเรื่อง

พฤษ์ชนวนนับไทไปร่วมการประชุม แต่นับไทยังไม่พร้อมเนื่องจากตากับยายต่างพยายามให้เธอเข้าข้าง นับไทจึงไม่มั่นใจว่าจะสนับสนุนรัฐบาลหรือสนับสนุนกลุ่มผู้ชุมนุมดี เธอจึงยังนิ่งและเฝ้าดูปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างตากับยาย เพราะไม่ต้องการเพิ่มปัญหาในครอบครัว (ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 207) ดังความว่า

ตาอื่นคำขาดว่า “ห้ามนับไทไปชุมนุมเด็ดขาด”

ส่วนยายทำท่ากระฉับกระเฉงแล้วว่า “นับจะไปวันไหน ยายจะไปด้วย”

แค่ฟังทั้งสองฝ่ายก็เป็นเรื่องใหญ่ในบ้านแล้ว พร อมยิ้ม แล้วบอกกับฉันว่า “พรก็จะไปค่ะ... เพื่อนแม่ค้าเขาชวนไป... แต่ไปคนละที่กับคุณนะค่ะ”

ฉันฟังแล้วรู้ทันทีว่าเธออยู่ข้างใคร

“แหม มั่นนำให้พรเงินตาไป ส่วนฉันงูยายไป คงจะมันพิลึกละ”

ฉันนึก

“ถ้าแม่เห็นหน้าใครออกทีวีละก็ โอ...”

ฉันไม่อยากจะนึกภาพ

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของยายจากผู้หญิงที่เรียบร้อย โอนอ่อนผ่อนตามตาไม่เคยขัดใจตา ได้เปลี่ยนเป็นคนเข้มแข็งและกระทำตามความคิดเห็นของตนเอง เพราะความขัดแย้งทางการเมืองทำให้ยายแข็งแกร่งขึ้น เสริมให้ความสัมพันธ์ของตากับยายไม่เหมือนเดิม

การโต้เถียงกันของสมาชิกในครอบครัว นับไทได้รับการเลี้ยงดูจากตาและยายจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เธอจึงรักตากับยายมาก แต่ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นส่งผลให้ความคิดเห็นทางการเมืองของเธอกับตาแตกต่างกัน ทำให้เธอกับตาโต้เถียงกันเมื่อนับไทชวนตาพูดคุยเรื่องภรรยาอีกคนหนึ่งของตา ซึ่งขณะที่เล่ามีรายงานข่าว

การชุมนุม ตาที่นั่งฟังอยู่รู้สึกไม่พอใจที่มีกลุ่มบุคคลชุมนุมต่อต้านรัฐบาล และตาต้องการให้ทางการจับกุมผู้ชุมนุมทั้งหมด แต่นับไทไม่เห็นด้วย เธอจึงเถียงตาดออกไป และเพื่อไม่ให้เรื่องบานปลายเธอจึงพยายามชวนตาคูยเรื่องภรรยา (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 196) ดังความว่า

คืนวันที่ตาเล่าเรื่องนี้ให้ฉันฟัง เป็นช่วงที่เรากำลังดูข่าวภาคค่ำกันอยู่ ใครที่เป็นรัฐบาลและใครที่เป็นฝ่ายประท้วงกำลังให้สัมภาษณ์แสดงความขัดแย้งที่มากขึ้น เสียงตาร้องว่า

“เบ๊ไอ้คนพวกนี้จริง ๆ เลย... มันจะเอาอย่างไรกับรัฐบาล หา จับมันเข้าคุกให้หมด”

“อ้าวตา...” ฉันร้อง นึกเห็นภาพพฤษภัยกับสร้อยฟ้ายืนอยู่หลังกรงเหล็ก เห็นมนตรายืนหัวเราะอยู่หน้ากรงเหล็กเหล่านั้น ก็ยิ่งคู่ด้วยตา และแน่นอนว่ายายก็จะต้องไปช่วยพฤษภัย เพราะถึงอย่างไรยายก็อยู่ตรงกันข้ามกับตาอยู่แล้ว นี่มันเกิดอะไรขึ้นกับบ้านของฉัน

“ตาอย่าเข้าข้างรัฐบาลสิ” ฉันว่าตา

“อูะ...” ตาร้อง “ไม่ให้เข้าข้างรัฐบาล แล้วจะให้เข้าข้างใคร”

“เข้าข้างใครก็ได้ที่ยืนอยู่ข้างความถูกต้อง...” ฉันดีสำนวน

ตาเหลือบตามอง แล้วย้อนถามฉันเสียงแข็ง “ความถูกต้องของใคร...”

“ของใครล่ะ” ฉันทวนกลับบ้าง

“ใคร ๆ ก็คิดว่าความถูกต้องของตัวเองถูกต้องทั้งนั้นแหละ...” ตาพูด น้ำเสียงดูขมขื่น

“รวมทั้งตากับยายด้วยใช่ไหม”

ประโยคของฉันทำให้ตาดูเลิกละโทรม

นอกจากปัญหาการโต้เถียงที่เกิดขึ้นระหว่างตากับนับไท ความขัดแย้งทางการเมืองยังส่งผลให้เกิดปัญหาระหว่างยายและมารดาของนับไทด้วย ทั้งสองที่เคยมีแต่ความเข้าใจกัน พุดคุยกันได้ทุกเรื่อง มีเหตุผลที่ดีให้กัน แต่กลับเปลี่ยนไปกลายเป็นต่างคนต่างมีความเห็นทางการเมืองสวนทางกัน ในขณะที่มารดา มองว่าการเมืองในขณะนี้ไม่ควรที่จะเข้าข้างฝ่ายใด แต่ยายบอกว่าควรเลือกข้าง กลายเป็นชนวน

ให้ทั้งสองทะเลาะกัน จนทำให้นับไทคิดไม่ตกว่าควรจะทำเช่นไรเพื่อให้มารดาคลาย
 คุยกันดีดังเดิม (ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 225-226) ความว่า

เราสองคนนั่งร่อยุ่อย่างนั้นจนกระทั่งแม่มาถึงโรงพยาบาล แม่อาศัย
 ความแคล่วคล่องว่องไว ในช่วงเวลาไม่นานนัก เราทั้งสามก็ไปนั่งรอตาอยู่ใน
 ห้องพักรักษาตัว แม่เปิดโทรทัศน์เป็นอันดับแรก และเสียงที่ไม่ได้ยินมาตลอด
 เมื่อนั่งอยู่นอกห้อง บัดนี้ก็ได้ยินชัดแจ้ว

“มันอะไรของมันนักหนา” แม่ว่า

ฉันมองไปที่จอ ฝ่ายที่กำลังปรากฏนั้นเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับรัฐบาล
 แต่อีกไม่กี่นาทีต่อมา พอฝ่ายที่ให้กำลังใจรัฐบาลปรากฏตัว แม่ก็พูดประ โยคเดิม
 แต่เบาลงเล็กน้อย

“นี่ก็เหมือนกัน... น่าเบื่อ”

ฉันหันไปมองยาย ซึ่งกำลังมองออกไปนอกหน้าต่าง

“แม่เชียร์ใครนะ” ฉันถามขึ้นลอย ๆ “ไหนเมื่อก็บอกว่าอยู่ในมือบ”

แม่หัวเราะเสียงดังแล้วว่า “พูดไปนั่นแหละ ให้มันทันสมัย ความจริงอยู่
 กับเพื่อนร่วมรุ่น... พวกบ้านสูงฟ้ามารวมตัวกันหลายคน...”

“พวกบ้านสูงฟ้าอยู่ข้างไหน...” ฉันถามอีก

“โอ๊ย...” เสียงแม่ร้อง “อยู่ตรงกลาง... ไม่ยืนข้างใครหรอก... พวกบ้า ๆ
 ทั้งนั้น”

“ฮิ” เสียงยายร้อง “ใครบ้ากันแน่”

แม่หันไปมองยาย “แม่ว่าไง”

“มันไม่มีข้างไม่ได้หรอก...” เสียงยายว่า “พวกไม่เข้าข้างใครต่างหาก
 ไม่มีจุดยืน”

เท่านั้นแหละ ห้องพักรักษาตัวของตาก็ร้อนระอุขึ้นมาทันที ยายซึ่ง
 ตลอดมาไม่เคยสนใจการเมือง ต่อว่าแม่ได้เป็นฉาก ๆ ในขณะที่แม่ก็เถียงยาย
 ได้อีกเช่นกัน เมื่อก่อนฉันเคยเห็นแม่กับตาทะเลาะกัน โดยมียายเป็นกาวใจ
 แต่บัดนี้ยายกับแม่ทะเลาะกันอย่างจริงจัง ฉันก็ยังนึกไม่ออกว่าตัวเองจะเป็น
 กาวใจได้หรือเปล่า

บรรยากาศในห้องจบลงด้วยการที่แม่กับยายหันหน้ากันไปคนละทาง
โชคดีที่ไม่นานนัก เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลก็เจ็นตาเข้ามาในห้อง

ความคิดเห็นทางการเมืองของแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันได้ แม้แต่คนใน
ครอบครัวเดียวกันก็มีความเห็นทางการเมืองที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งหากไม่ยอมรับ
ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ย่อมก่อให้เกิดปัญหาในครอบครัวตามมา

การพูดคุยของสมาชิกในครอบครัวน้อยลง จากปัญหาการเมืองที่วุ่นวาย
ประชาชนแบ่งฝ่ายทำให้สมาชิกในครอบครัวของนับไทพลอยมีปัญหามากไปด้วย มารดากับ
ยายไม่พูดคุยกัน ยายคุยกับตาน้อยลง เพราะยายสนใจเรื่องการเมืองเป็นอย่างมาก พฤกษ์
เพื่อนสนิทของนับไทเองยังแปลกใจที่เห็นยายมีข้อมูลเรื่องการเมืองอย่างมากมาย
(ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 247-248) ดังความว่า

พฤกษ์มีแววตาแปลกใจเล็กน้อย แต่ก็ก้มหน้าก้มตากินข้าวต้มต่อไป ยายพูดถึง
เรื่องความไม่พอใจผู้นำรัฐบาล มีรายละเอียดมากมายจนน่าอัศจรรย์ใจ

“ยายเอามาจากไหน”

ยายทำตาขาว บอกฉันว่า “ยายอ่านหนังสือออกนะ... นับ”

ฉันยิ้ม นี่เป็นครั้งแรกที่ฉันรู้สึกว่ายานสนใจเรื่องอื่นบ้าง นอกจากเรื่อง
ของตา ก่อนพฤกษ์กลับ ยายสั่งว่า “อย่าลืมนะ ต้องพยายไปด้วย”

ขณะเดินออกไปส่งพฤกษ์ ฉันเห็นม่านไหว ๆ ที่หน้าต่างห้องนอนของ
ตา พวกเราคงส่งเสียงดังเกินไปจนรบกวนตาก็เป็นได้

วันรุ่งขึ้น หลังจากกินข้าวเช้า ตามีสีหน้าบึ้งตึง ขณะดูข่าวเช้าที่มีเรื่อง
ความเคลื่อนไหวของผู้ไปชุมนุม ตาส่งเสียงดังในลำคอแบบไม่พอใจ ไม่พูด
กับยายสักคำ แต่หันมาพูดกับฉันว่า

“นับ... อย่าไปยุ่งกับไอ้พวกนี้เชียวนะ”

ฉันนิ่ง

“อยู่ของเราไปนะดีแล้ว... หางานหาการทำไป”

ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองส่งผลกระทบออกไปอย่างกว้างขวาง ทั้งใน
เมืองหลวงและต่างจังหวัด รวมไปถึงครอบครัวของ มวลชน เพื่อนใหม่ที่นับไทได้รู้จัก
ที่เชียงใหม่ มวลชนกับมารดาของเขาไม่สามารถคุยกันเรื่องเกี่ยวกับการเมืองได้อีก

ถึงแม้ความสัมพันธ์ของการเป็นครอบครัวเดียวกันยังคงเดิม แต่ทั้งสองกลับต้องระวัง
เมื่อจะพูดคุยกัน ดังที่มวลชนเล่าถึงผลกระทบจากความขัดแย้งทางการเมืองที่มีต่อ
ครอบครัวของเขา (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 252) ความว่า

ฉันหันไปมองหน้าเขา มวลชนเป็นคนใหม่โดยสิ้นเชิง สีหน้าเยะหยันโลกของ
เขาหายไป เหลือแต่ประกายตาสดใสของผู้พร้อมอุทิศตน ฉันอยากจะถามว่ามี
เรื่องอะไรเกิดขึ้นกับเขา แต่บรรยากาศรอบ ๆ ตัวไม่ชวนให้เราเล่าได้ยาว
ขนาดนั้น ฉันจึงเพียงแต่ถามว่า

“แม่คุณสบายดีนะ”

“สบายดี... แม่ก็ไปพร้อมกับมือบทางเชียงใหม่...”

“ดีจัง...” ฉันว่า

“ไม่ค่อยดีเท่าไร” มวลชนหัวเราะ “แม่เขาไปมือบอีกฝ่ายหนึ่ง...”

“อะไรนะ” ฉันร้องเสียงหลง ท่ามกลางเสียงตะโกน “...ออกไป”

ก้องอยู่เต็มหูลมวลชนยิ้ม ท่าทางไม่ทุกข์ใจเท่าไร “เขาไปกับมือบอีกฝ่ายหนึ่ง
ผมก็คุยกับแม่แล้ว เมื่อเราเห็นต่างกัน ก็ต่างคนต่างไป... แม่ก็ว่าไปตามประสาแม่
ผมก็ว่าไปตามประสาผม เราก็ไม่ได้ทะเลาะกัน แต่พอเข้าบ้านแล้วเราจะไม่พูด
เรื่องนี้กัน”

“อ้าว...” ฉันร้อง แต่ไม่แปลกใจเลย เพราะความจริงบ้านฉันก็เป็น
เช่นเดียวกับบ้านของเขา “เหมือนบ้านเราเลย”

บรรยากาศทางการเมืองมีความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่นับได้รู้สึกดีขึ้น
ที่บรรยากาศในบ้านเริ่มดีขึ้น เพราะตากับยายมีปัญหาโต้เถียงกันน้อยลง ตากับยายเลี้ยงที่
จะไม่คุยกันหากเรื่องที่คุยเกี่ยวข้องกับการเมือง (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 303)
ดังความว่า

ผู้คนในประเทศเกิดความขัดแย้งกันอย่างหนักยิ่งกว่าใจของฉัน ทุกวันมีข่าว
ปรากฏ ทางหน้าจอโทรทัศน์ให้ฉันได้เห็นและปวดร้าวไปกับความจริงที่ปรากฏ
แม้ในบ้านของฉันจะมีบรรยากาศที่ดีขึ้น แต่กระนั้น ยายและตาก็ยังคิดไม่
ตรงกันนัก “อะไรที่ไม่อยากทะเลาะกันก็พอเลี้ยง ๆ ได้แล้ว” ฉันจึงไม่เคย
เห็นตากับยายพูดกันหน้าจอโทรทัศน์ และยายมักเดินเลี้ยงออกไปทุกครั้ง

ที่เห็นข่าว

ความขัดแย้งทางการเมืองที่ผู้เขียนนำเสนอในเนื้อเรื่องได้ไปสู่ขั้นสูงสุด รายการโทรทัศน์เป็นรายการเดียวกันทุกช่อง นับไท้ไม่เข้าใจเกิดสิ่งใดขึ้น แม้ยายจะอธิบายว่าเกิดการปฏิวัติ นับไท้ก็ยังไม่หายสงสัย อีกทั้งการปฏิวัติครั้งนี้ ได้ทำให้บรรยากาศในบ้านกลับสู่ความตึงเครียดอีกครั้ง เพราะยายเห็นด้วยที่เกิดการปฏิวัติยึดอำนาจรัฐบาล แต่ตรงข้ามกับตาที่ไม่พอใจที่เกิดการปฏิวัติ (หมักร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 320-321) ดังความว่า

“ยาย อะไรนะ... ทำไมโทรทัศน์มันเป็นแบบนี้”

“หือ” เสียงยายเนือย ๆ ก่อนเงยหน้าขึ้นมองจอ ยายนั่งฟังเสียงแล้วสั่งให้นันเปลี่ยนช่องทันทีที่เห็นว่าทุกช่องมีลักษณะเดียวกันหมดยายก็ร้องออกมาดังลั่น “ปฏิวัติ”

ตาเงยหน้าขึ้นบ้าง “อะไรนะ”

“ปฏิวัติ” ยายร้องอีก

สีหน้าฉงนยังคงงุนงงอยู่ ยายก็เลยอธิบายต่อ

“ยึดอำนาจ”

“หือ...” ตาร้อง

“เออดี” ยายร้อง

สัปดาห์เดียว ยายก็ยิ้ม ยิ้มกว้างขึ้น ก่อนหันมาบอกนันว่า “เอละละซี...

เอละละซี... เอาเข้าแล้วไหมละ เหม่เกร็งกันนัก”

ตรงกันข้ามกับตาซึ่งร้องว่า “ฉิบหายละซี”

ผู้เขียนยังคงเสนอประเด็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตากับยายที่มีมากขึ้น เมื่อยายจะออกไปมอบดอกไม้ให้กำลังใจทหาร ทำให้ตาแสดงสีหน้าไม่พอใจ (หมักร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 322-324) ดังความว่า

จากนั้นอีกหลายวัน นันก็ได้เห็นภาพข่าวการเคลื่อนตัวของรถถังออกมาบนถนน อันเป็นสัญลักษณ์ของการใช้อำนาจ แต่ก็มีประชาชนไปมอบดอกกุหลาบ และไปร่วมถ่ายรูปด้วยเป็นจำนวนมากราวกับว่ากำลังมีงานรื่นเริง ยายดูข่าวด้วยความรื่นเริง แม้จะมีร่องรอยของความกังวลอยู่ในดวงตาอยู่บ้าง เสียงยายบอก

“เออ... ค่อยหายใจชดหาย” คราวนี้นั้นไม่ได้เห็นวงค้อนของยาย หากได้เห็น
ตาเหลือก ๆ ด้วยความไม่พอใจของตาแทน คนแก่สองคนทำท่าจะทะเลาะกัน
พอหาใครเป็นพวกไม่ได้ ต่างก็ยึดเอาฉัน หรือไม่ก็พรเป็นพวก

จู่ ๆ ยายก็บอกพรว่า “พรไปซื้อดอกกุหลาบมากำหนึ่งนะ...”

“ปักแจกันหรือคะ... ก็ดอกดี” พรว่า

“ไม่หรอก... ฉันจะเอาไปให้ทหารรถถัง เอามากำโต ๆ”

พรชักสีหน้า ฉันนั่ง ตาเมินหน้า ยายยิ้มขำ

“ทำไมแก่แล้วไปไม่ได้หรือ... ยายนับ”

“ได้ค่ะ...” ฉันมองใบหน้ายิ้ม ๆ ของยาย รู้สึกถึงความหวังที่มีอยู่เต็ม

ใบหน้า ยายเครียดมาหลายเดือนแล้ว ดูเหมือนว่า รถถังจะช่วยให้ยายผ่อนคลาย
ความเครียดนั้นได้จริง “เพื่อคนรุ่นใหม่นะนี้... ไม่ใช่เพื่อตัวเองเลย อีกไม่กี่วัน
ยายก็จะตายแล้ว...” ยายว่า “หนูไปกับยายนะ บ้านเมืองของเราสุขสงบแล้ว”

ความขัดแย้งทางการเมืองยังคงสร้างปัญหาให้ครอบครัวของนับไท มารดากับ
ยายต่างก็ต้องการให้เธอคิดคล้อยตามเลือกฝ่ายการเมืองตามที่ตนเองต้องการ ยายต้องการ
ให้นับไทไปให้กำลังใจทหาร แต่มารดาต้องการให้เธอร่วมต่อต้านการกระทำของทหาร
สร้างความหนักใจให้นับไท (ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 323) ดังความว่า

ฉันรับปาก ยังไม่ทันจะออกจากบ้าน แม่ก็โทรศัพท์มา

“ใส่เสื้อดำนะ นับ วันนี้เราจะออกไปนอกถนน ต่อต้านรัฐประหาร
มันมาอีกแล้ว ไอ้พวกบ้าอำนาจ”

เอาละสิ... ฉันจะถือดอกกุหลาบสีแดงออกไปนอกบ้านกับยาย หรือจะใส่
เสื้อสีดำออกไปกับแม่ ชีวิตภายใต้ท้องฟ้านี้ดูช่างสับสนสิ้นดี แล้วถ้าฉัน
เลือกใครคนใดคนหนึ่ง แล้วเดินออกไปเจอใครอีกคนหนึ่ง ฉันจะอย่างไรดี
หนอ

“ใส่เสื้อดำถือดอกกุหลาบสีแดง...” ฉันคิด ขณะยังไม่อาบน้ำแต่งตัว

แม้ว่าการปฏิวัติรัฐประหารจะผ่านไปแล้ว แต่นับไทก็ยังไม่พบความคลี่คลายของ
ปัญหาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ความขัดแย้งยังคงอยู่รอบตัว ผู้หญิงในบ้าน
ต่างออกไปร่วมชุมนุม มารดาอยู่คนละฝ่ายกับยาย จนทำให้ความสัมพันธ์ของคนใน

ครอบครัวเดียวกันไม่เหมือนเดิม เธอลำบากใจที่ต้องอยู่ตรงกลางระหว่างแม่กับยาย เธออึดอัด เกิดปัญหาที่ไม่อาจสื่อสารกับใครในครอบครัวได้ ต้องนั่งเงียบ แม้นิยามที่สมาชิกของครอบครัวที่ต่างออกมาร่วมการชุมนุมได้มีโอกาสพบกันแต่ทักทายกันเหมือนเป็นแค่คนรู้จักกัน (ชมัฏฐกร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 324-325) ความว่า

ผ่านไปไม่นานนัก ฉันพบว่ารอบตัวเต็มไปด้วยความขัดแย้งเหมือนเดิม การเปลี่ยนชั่วคราวทางการเมือง การปฏิวัติรัฐประหารเป็นความคาดหวัง ข่าวสารหลังไหลมาท่วมหัวท่วมหู มวลชนคิดเหมือนมนตรา สร้อยฟ้าคิดเหมือนยาย พฤษภักดิ์เหมือนแม่

แม่กลายเป็นนักต่อสู้ทางการเมืองคู่กับยาย แต่คนละขั้ว ฉันเป็นคนประนีประนอม ตาเป็นคนระมัดระวัง ยายเริ่มเปลี่ยนไป จากผู้หญิงในบ้าน กลายเป็นผู้หญิงนอกบ้าน และฉันมักต้องออกไปนอกบ้านกับยายในฐานะคนสนิท วันหนึ่ง ยามค่ำ เราสี่คนก็มีโอกาสเผชิญหน้ากัน

มนตราใส่เสื้อสีแดง ยายใส่เสื้อสีเหลือง แม่ใส่เสื้อสีดำ และฉันใส่เสื้อสีขาว เราเจอกันที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งที่มีชื่อย่านศูนย์การค้าชื่อดังกลางเมือง เขามากับแม่ ฉันมากับยาย ฉันนั่งอยู่กับยายก่อนแล้ว และเห็นแม่เดินนำเขาเข้ามาในร้าน ถ้าเป็นสมัยก่อนฉันก็คงดีใจไม่น้อยเลยที่เขาสองคนที่เป็นปฏิปักษ์แรงกล้าต่อกันมาเดินด้วยกันได้เช่นนี้ แต่สำหรับวันนี้ ฉันจะดีใจหรือเสียใจก็ยังไม่แน่ใจ

พอเห็นเรา แม่ก็ตรงเข้ามาที่โต๊ะ เขาตรงเข้ามาไหว้ยาย แล้วจึงทักทายฉัน ฉันมองดูเขา ผมเขายาวแล้วและนัยน์ตาของเขาก็ดูทรวงพลังเหมือนเดิม

“นั่งด้วยกันสิ...” ยายทำเสียงชักชวนแต่อยู่ในลำคอ

“ไม่เป็นไร...” แม้ว่า แล้วก็ชวนเขาแยกโต๊ะไป ฉันมองตามด้วย

ความรู้สึกแปร่งปร่า แม่เป็นลูกของยาย และฉันเป็นลูกของแม่ และเขาเป็นน้องรักของพ่อ วันนี้แม้แต่จะกินอาหารในร้านเดียวกันก็ยังคงต้องนั่งแยกโต๊ะกัน

ฉันแอบมองเขาหลายครั้ง และฉันก็เห็นแม่มองมาหลายครั้ง ส่วนเขานั้นอยู่ในมุมที่มองมาที่ฉันได้ตลอดเวลา ฉันเริ่มกินอะไรไม่ลง และรู้สึกว้าวุ่น

ความกดดันทั้งหมดค่อย ๆ เปิดเผยตัวออกมา ฉันไม่มีความสุขเหมือนยาย
 ยายดีใจที่มีการรัฐประหารเพราะยายมีความเชื่อมั่นว่าบ้านเมืองจะดีขึ้น เพราะ
 คนดีเข้ามาปกครองประเทศ และฉันก็ไม่ทุกข์ฉันทเหมือนแม่และเขาที่ชิงชัง
 การรัฐประหารขึ้นสมองตามแบบของคนที่มีภูมิหลังกับการรัฐประหาร และฉัน
 ก็ไปกับคนโน้นทีหนึ่ง ไปกับคนนี้ทีหนึ่ง ความรู้สึกเศร้าค่อย ๆ รินไหลเข้ามา
 ในใจฉันไม่รู้ตัวตัวเองอยู่ตรงไหนมันเป็นเช่นนั้นเอง มันเศร้าหมองและไร้ค่า ฉัน
 นึกถึงตา เข้าใจความรู้สึกของตามากขึ้น นึกถึงพ่อ เข้าใจความรู้สึกของพ่อมากขึ้น
 ปัญหาความสับสนในครอบครัวจากเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง*

ทำให้ผู้อ่านมองภาพความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อคนในครอบครัวได้ชัดเจน
 ดังเช่นความสับสนของมารดากับยายของนับไทที่เคยมีความใกล้ชิดสนิทสนม
 กลับกลายเป็นเหินห่าง แม้ในยามที่ยายกับมารดาได้เจอกันที่ร้านอาหาร แต่ทั้งสองก็เลี่ยง
 ที่จะนั่งร่วมโต๊ะกัน คนที่ไปกับยายอย่างนับไทจึงต้องนั่งเป็นเพื่อนยาย และเธอก็ไม่มี
 ความสุขที่ไม่อาจได้นั่งร่วมโต๊ะกับมารดา อีกทั้งนับไทยังไม่สามารถคุยกับมารดาตาม
 ประสาคนในครอบครัวได้ พฤติกรรมของตัวละครในเรื่องเป็นตัวแทนของเหตุการณ์
 ความขัดแย้งทางการเมืองในช่วง พ.ศ. 2551 - พ.ศ. 2553 ที่แบ่งประชาชนเป็นสองกลุ่ม
 ระหว่างกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กับกลุ่มที่ต่อต้าน พ.ต.ท.
 ทักษิณ ชินวัตร และต่อต้านรัฐบาลที่มาจากการพรรคการเมืองที่สนับสนุน พ.ต.ท. ทักษิณ
 ชินวัตร ความขัดแย้งทางการเมืองในครั้งนี้ได้ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวไม่เข้าใจกัน
 ซึ่งสุดท้ายคงไม่มีใครจะมีความสุขได้จริง เมื่อต้องมีปัญหาการสื่อสารกับคน
 ในครอบครัว

ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวในนวนิยายทั้ง 5 เรื่อง ได้แสดง
 ให้เห็นว่าความขัดแย้งทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้
 คนในครอบครัวไม่อาจพูดเรื่องการเมืองในครอบครัวได้ เพราะพูดแล้วจะทำให้เกิด
 การทะเลาะโต้เถียงกัน และการเมืองยังทำให้คนในครอบครัวต้องทุกข์ใจเมื่อสมาชิก
 ในครอบครัวห่างเหินและไม่ห่วงใยกันดังเดิม

ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว

เมื่อกล่าวถึงการสูญเสีย หลายคนตีความเพียงแค่การที่สมาชิกในครอบครัวจากไปเนื่องจากการเสียชีวิต ทว่าความจริงแล้วการสูญเสียยังหมายถึงการสูญเสียด้านอื่นอีก ดังที่ สุขชาติ พหลภักย์ (2555) กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เป็นการสูญเสียด้านต่าง ๆ จากการศึกษาสรุปความได้ว่า เหตุการณ์ที่ถือว่าเป็นการสูญเสีย คือเหตุการณ์ที่คนซึ่งเรารักกำลังจะตายหรือตายแล้ว หรือเหตุการณ์ที่ทำให้คนที่ประสบกับเหตุการณ์นั้นรู้สึกสะเทือนใจ ได้แก่ งานหนักจนรู้สึกท้อแท้ การโยกย้ายตำแหน่ง การทำผิดกฎหมาย และถูกลงโทษ การทุพพลภาพ การบาดเจ็บ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแตกหัก รวมทั้งสภาพการเงินเลวร้ายและการล้มละลาย จากการศึกษานวนิยายทั้ง 5 เรื่อง ปรากฏปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัวในนวนิยายทุกเรื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัวในนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดิน

จากการศึกษานวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ผู้วิจัยได้พบปัญหาการสูญเสียทางจิตใจ นั่นคือ พลอยซึ่งเป็นตัวละครสำคัญของเรื่อง รู้สึกว่าตนได้สูญเสียความรัก ความผูกพันของอันไป และต้องสูญเสียอันเพราะไม่อาจอยู่ด้วยกันได้

อันกับอันมีความเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน จึงทำให้อันไม่ยอมกลับบ้านเท่าใดนัก เพราะเกรงจะมีปากเสียงกับอันอีกและจะทำให้พลอยเป็นกังวล ซึ่งตอนนี้อันประจำการอยู่ที่อยุธยา ไม่คิดต่อส่งข่าวคราวถึงบ้านเป็นเวลานาน พลอยทราบข่าวจากคนที่รู้จักเพียงแค่ว่าอันสบายดี แล้วพลอยก็ได้ทราบข่าวร้ายเกี่ยวกับอันในตอนเช้าของเดือนตุลาคม พ.ศ. 2476 เมื่อพลอยได้ทราบจากอันว่าอันเข้าร่วมกับคณะทหารหัวเมืองฝ่ายเหนือที่ยกกำลังมาหมายจะยึดอำนาจรัฐบาลคณะราษฎร แต่ไม่สำเร็จจึงทำให้ทหารหัวเมืองซึ่งรวมถึงอันด้วยต้องตกเป็นจำเลยฐานก่อกบฏ และระหว่างที่อันถอนกำลังหนีอยู่นั้น อันได้เขียนจดหมายถึงพลอยโดยมีเนื้อความว่าให้พลอยไม่ต้องเป็นห่วงตน และบอกว่าสิ่งที่ตนทำนั้นทำไปโดยสุจริตใจ ไม่ได้หวังอำนาจ เพราะได้รับคำสั่งสอนทั้งจากพลอยและครูให้กตัญญูต่อพระมหากษัตริย์ เมื่อพลอยได้อ่านจดหมาย

อีกฉบับที่อื่นเขียนมาบอกว่าขณะนี้ตนเข้ามอบตัวแล้ว และไม่อยากให้ใครมาเยี่ยมเพราะกลัวว่าคนภายนอกจะมองพลอยไม่ดีและกลัวจะส่งผลเสียต่อน้อง ๆ จึงทำให้พลอยยังทุกข์ใจ

พลอยรอวันที่ศาลจะพิพากษาคดีของอันอย่างใจจดจ่อ และหวังว่าพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะช่วยอันได้ แต่ก็ต้องรู้สึกท้อใจว่าอาจหมดหวัง เมื่อทราบข่าวจากพี่ว่าพระองค์เสด็จฯ ยุโรปและดูเหมือนจะไม่เสด็จฯ กลับ แล้วพลอยก็ได้ทราบผลการตัดสินโทษของอัน นั่นคือ โทษประหาร พลอยตกใจจนเป็นลม หลังจากนั้นพลอยจึงหมั่นไปเยี่ยมอันซึ่งตอนนี้ได้แต่รอเวลาประหารอยู่ในคุก และพลอยหวังเสมอว่าอันจะไม่ต้องรับโทษประหาร พลอยจะหวังพึ่งอันที่ทำงานอยู่ในกระทรวงก็ไม่อาจขอให้ช่วยได้ เพราะหากอันเข้ามาช่วยเหลือ อาจทำให้อันมีปัญหากับผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง ในขณะที่นั้น พลอยจึงได้แต่คิดคำนึงว่าเพราะการเมืองนี้เอง ที่ทำให้พลอยต้องสูญเสียความรัก ความผูกพันของบุตรชายไปถึงสองคน (กติกุทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., 2554, หน้า 706-707) ดังความว่า

พลอยนั่งทอดสายตามดูตาอันที่กำลังเดินออกจากห้องไปจนลับตา เมื่อตาอันพ้นไปแล้ว พลอยก็ถอนใจใหญ่ การเมืองนี้เองเป็นเหตุ พลอยนี่ก็อยู่ในใจการเมืองเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้พลอยต้องเสียลูกไปถึงสองคน เมื่อก่อนที่การเมืองจะเข้ามาเกี่ยวข้องนั้น ลูกทุกคนยังอยู่กับพลอยเป็นกรรมสิทธิ์ อย่างตาอันถึงแม้จะไม่ได้อยู่ร่วมหลังคาเดียวกันด้วยมีราชการบังคับต้องไปอยู่หัวเมือง แต่ตาอันก็ยังไม่ได้ไปไหน พลอยรู้ดีว่ามีฐานะปะปังอะไร หรือสักแต่คิดว่าคิดถึงจะส่งข่าวไปยังตาอัน พอรู้เข้าก็จะมาอย่างเร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ ส่วนตาอันถึงแม้ว่าจะมีเมียต่างชาติต่างภาษาทำให้ต้องห่างเหินออกไปบ้าง แต่ตาอันก็ยังอยู่ได้หลังคาบ้าน ได้พูดคุยใกล้ชิดกันอยู่ทุกวัน แต่เดี๋ยวนี้สภาพต่าง ๆ นั้นเปลี่ยนไป ความแน่ใจว่ามีลูกผู้ชายที่แข็งแรงเติบโตแล้วถึงสามคนนั้นดูเลือนลอย การเมืองมาทำให้ตาอันต้องเป็นนักโทษประหารถูกจองจำอยู่ในคุก มีชีวิตแขวนอยู่บนเส้นด้ายเส้นบางนิดเดียวจะขาดลงเมื่อไรพลอยก็ไม่รู้ ตั้งแต่เกิดเรื่องมาจนถึงบัดนี้ก็ยังไม่ได้พบหน้าค่าตากันเลย แม้จะเยี่ยมเยียนกันตามประสาแม่ลูกก็ดูจะมีอุปสรรคขัดขวางไปเสียทุกอย่าง ดูเป็นเรื่องใหญ่เรื่องโตต้องระแวงระวังไป

เสียทุกสิ่งทุกอย่าง แต่มาคิดดูอีกทีหนึ่ง ที่พลอยต้องเสียตาอันไปคราวนี้ เป็นแต่ การสูญเสียทางกาย คือตาอันต้องไปตกอยู่ในที่คุมขังแข็งแรง ไม่มีอิสรภาพใน ตัวของตัวเอง ส่วนทางใจนั้นพลอยรู้ว่าตาอันยังอยู่ใกล้ชิด และในยามเช่นนี้ ก็ยิ่งจะใกล้ชิดไปกว่าเวลาอื่น ๆ พลอยหวนกลับมานึกถึงตาอันลูกคนหัวปีของ ตนเองแท้ ๆ ตาอันก็คงอยู่ในบ้านและอยู่คนเดียวเพราะลูชิลล์ยังไม่กลับจากนอก พลอยถามตาอันเรื่องลูชิลล์ครั้งไร ตาอันก็พูดจาอ้อมแอ้ม ฟังดูเหมือนกับว่ายังไม่อยากให้กลับ ถ้าจะพูดด้วยเหตุผลทั่วไปตาอันก็ควรจะเป็นของแม่ในเวลานี้ ยิ่งกว่าเมื่อตอนกลับจากนอกใหม่ ๆ แต่ตามความจริงตาอันก็หาเป็นเช่นนั้นไม่ กลับดูเหมือนจะยิ่งห่างเหินจากพลอยไปกว่าเมื่อครั้งลูชิลล์ยังอยู่เสียอีก ตาอัน กลายเป็นคนนิ่ง ๆ ไม่ค่อยพูดจากับใคร ทำที่เหมือนกับว่าระแวงพี่น้องสนิท สนมกันมาแต่ก่อนเช่นตาอ้อดและพ่อเพิ่ม พลอยรู้อยู่แหวว่าตาอันยังรักตนอยู่ โดยสมบูรณ์ในฐานะที่เป็นแม่และความรักนั้นก็ก่อปรด้วยความกตัญญู ความหวังดีและเจตนาดี แต่ขณะเดียวกันตาอันก็ดูเหมือนจะนึกเสียว่าแม่ ของตนนั้นอยู่คนละสมัยคนละโลก ไม่มีทางจะทำความเข้าใจหรือเห็นใจกันได้ และตาอันก็มิได้พยายามทั้งที่พลอยพร้อมอยู่แล้วที่จะให้ความเห็นใจและ ความเข้าใจ ความห่างเหินของตาอัน พลอยได้แต่นึกโทษเอาว่ามีการเมือง เป็นเหตุ การเมืองเป็นสิ่งที่รุกร้าเข้ามาในชีวิตในครอบครัวของพลอย ทำให้ พี่น้องต้องวิวาทกัน และในที่สุดก็มีผลทำให้พลอยต้องรู้สึกว่าได้เสียลูกไปแล้ว ถึงสองคน ขณะนี้ยังเหลือตาอ้อดคนหนึ่ง ประไพคนหนึ่ง แต่พลอยก็ไม่แน่ใจ เสียแล้วว่าต่อไปจะเป็นอย่างไร

การเมืองที่เข้ามาบีบคั้นในการดำเนินชีวิตพลอยนี้เอง ทำให้พลอยมีความทุกข์ ต้องสูญเสียลูกชายที่รักไป อันต้องเป็นนักโทษ อันก็ห่างไปเพราะต้องทำงานการเมือง ซึ่งการถ่ายทอดปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัวเพราะการเมืองที่มีผลกระทบ ไม่เฉพาะเพียงการเสียชีวิตจากไปเท่านั้น แต่การสูญเสียยังรวมถึงการที่สมาชิกใน ครอบครัว สูญเสียการอยู่พร้อมหน้ากันเหมือนที่พลอยต้องสูญเสีย อัน บุตรชายคนโต เพราะโทษทางการเมือง และสูญเสียความรักความเข้าใจความสนิทสนมดังที่พลอย

เคยได้รับความรักความห่วงใยจากอื่น บุตรชายคนรองไปกับงานทางการเมือง ในยามที่บ้านเมืองมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง

ความขัดแย้งทางการเมืองในเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ซึ่งเป็นเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างคณะทหารที่ต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ยังคงยืนยันว่าตนศรัทธาในสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะแม้จะมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายอันสูงสุด แต่ก็ยังคงมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขของประเทศ แต่ยังมีคณะทหารอีกฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย และมองว่าผู้ที่ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองล้วนคิดกบฏ จึงนำไปสู่การปะทะและต่อสู้กันเองของคนไทยด้วยกัน ส่งผลไปถึงกลุ่มบุคคลที่เป็นครอบครัวของเหล่าคณะทหารทั้งสองฝ่ายที่ต้องมีปัญหาครอบครัว ต้องสูญเสียสมาชิกในครอบครัวไปเพราะความขัดแย้งทางการเมือง พี่กับน้องที่เคยรักใคร่กันก็กลับอยู่คนละฝ่าย สมาชิกในครอบครัวที่เคยอยู่ร่วมกันด้วยความใกล้ชิดสนิทสนมก็กลับห่างเหิน ในที่สุดแม้จะพูดคุยกันก็คุยไม่ได้นาน เพราะความเห็นทางการเมืองที่ต่างกันนำไปสู่การมีปากเสียง ไม่สามารถพูดคุยสื่อสารกันได้อย่างเป็นปกติ เรื่องราวในเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ได้สะท้อนเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงหนึ่งปีหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ที่เกิดกบฏจากคณะทหารในปลายปี พ.ศ. 2476 ซึ่งทำให้มีความขัดแย้งเกิดขึ้นและก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา

ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัวในนวนิยายเรื่องคู่กรรม 2 ปัญหา

ครอบครัวในประเด็นของการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว จากการสลายการชุมนุมในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง *คู่กรรม 2* ผู้เขียนสร้างเรื่องราวให้เห็นว่า หลายครอบครัวต้องสูญเสียสมาชิกในครอบครัวไป ผู้ชุมนุมบางรายเสียชีวิต บางรายสูญหาย บางรายแม้จะมีชีวิตอยู่แต่สติไม่อยู่กับตัวเสียแล้ว กลายเป็นคนมีอาการทางประสาท เพราะไม่สามารถยอมรับความจริงที่เห็นผู้ร่วมชุมนุมต้องบาดเจ็บล้มตายตรงหน้าโรงพยาบาลเต็มไปด้วยผู้บาดเจ็บ ดังภาพที่อังศุมาลิน กลินท์และโก๊ะได้พบที่โรงพยาบาล (ทมยันตี, 2552, หน้า 670-671) ความว่า

คนบาดเจ็บแออัดแน่นโรงพยาบาลทั้งบนเตียงคนไข้ บนเตียงผ้าใบ ท้ายสุดเสื้อผ้า สุดแต่จะหาอะไรได้ ถูกลามาลาคนให้คนไข้นอนเต็มทุกที่ว่าง แทบจะไม่มีช่องทางเดิน

ห้องผ่าตัดทุกห้องทำงานหนัก พยาบาลวิ่งทำงานอาสาสมัครช่วยทำ
ประวัติคนไข้ ที่หลังไหลมาบริจาคเลือดเข้าแถวยาวเหยียด นักศึกษา ประชาชน
ตำรวจ ทหาร ต่างบาดเจ็บ... ในความเจ็บปวดมีคำถาม... ‘ใคร ได้อะไร ?’

คนในเครื่องบินมีคำตอบ “ก็หน้าที่ นายเขาสั่ง”

นักศึกษา ประชาชน มีคำตอบ “ล้มระบอบเผด็จการ !” ต่างมี ‘หน้าที่’
อันพึงกระทำ เมื่อหน้าที่สิ้นสุด ‘มโนธรรม’ จะเข้ามาตัดสิน มีต้องเอ่ยปาก
มีต้องเอื้อมวาจาต่อผู้ใด

ยิ่งเวลาผ่านไป ยังมีผู้บาดเจ็บมากขึ้น บรรดาพ่อแม่ ผู้ปกครองที่ออกตามหาญาติ
ของคนที่มีร่วมชุมนุมยิ่งหนาแน่นเบียดเสียดกันในโรงพยาบาล บางรายที่โชคดี
บุตรหลานก็เพียงบาดเจ็บ แต่บางรายก็ต้องพบเพียงร่างไร้วิญญาณของบุตรหลานของตน
(ทมยันตี, 2552, หน้า 672) ความว่า

โรงพยาบาลแออัดมากขึ้นเพราะล้วนผู้มาตามคนอันเป็นที่รัก “ทหารกะ ทหาร
บาดเจ็บเขาส่งไปที่ไหนคะ ?”

“ลูกกะ ลูกชายฉัน นักศึกษาธรรมศาสตร์”

“ตรวจรายชื่อทางนี้คะ”

ทุกคนง่วนหน้าอาบน้ำตา ทุกข์ทน หัวอกร้าวระบมไม่ต่างกัน ที่พบแล้ว
ต่างซ้อนบุคคลอันเป็นที่รักเนบอกลูบไล้ ปลอบประโลม ตอนนี้ ‘เลือดไทย’
เหมือนกันหมด ไม่มี ‘ผู้ก่อการจลาจล’ ไม่มี ‘สุนัขรับใช้ทรราช’ นิวมีอระริก
ไม่รู้ก็ลืบลากหารายชื่อผู้บาดเจ็บ ผู้เสียชีวิต ‘ลูกแม่ !’ เสียงอุทาน แล้วก็
ทรุดฮวบ อาการหมดสติเป็นโอสถที่ดีที่สุดสำหรับผู้สูญเสีย...

ครอบครัวของกลิ่นที่ก็เช่นกัน มีแนวโน้มว่าจะเสียสราณีไปด้วยอาการ
ทางประสาท เพราะเธอเสียขวัญ จนแทบคุยกับใครไม่รู้เรื่อง เมื่อกลับมาถึงบ้านของ
อังศุมาลินแล้ว ทั้งกลิ่นที่และอังศุมาลินได้เฝ้าดูแลให้อาการของสราณีดีขึ้น (ทมยันตี,
2552, หน้า 675-676) ความว่า

กลิ่นที่ลุกเข้าครัวโดยด่วน อังศุมาลินไปคว้าผ้าขนหนูที่ยังตากทิ้งไว้ที่ราวกลาง
ซาน มาเทน้ำชุบครึ่งผืนบิดพอหมาดเช็ดหน้า เช็ดแขนลูก ๆ เสียก่อน ปากก็
เรียกชื่อ

“ศรา... ศรา...”

ตาข้างที่ไม่บวมจนปิดขยับยากเย็น และดูเหมือนพยายามขากยิ่งจะ
ทบทวนดวงหน้าที่ก้มใกล้

“ป้า... คุณป้า” ร่างทั้งร่างสะท้านเยือก รวบาคเจ็บสาหัส “คนตาย...ตาย
เยอะเยอะเลย หนูเห็น...ล้มลง เลือด เลือดทั้งนั้น” แต่ละช่วงหลุดปากเยือกเย็น

“หนู... หนู... พาเขาไปตาย”

ร่างเล็กยิ่งขดตัว ชุกหัว รวภาพที่พบเห็นมาปรากฏต่อหน้า

“หนูพาพวกเขาไปตาย เขาตายเพราะหนู... ช่วยด้วย อย่าทำ... อย่ายิง !”

เสียงกรีดร้องโหยหวน ทำให้กลืนทักกับเจ้าโก๊ะแผ่นพรวดมาพร้อมกัน

อาการของสราวนิยังไม่ได้ดีขึ้น เพราะยังคงเพ้อถึงเหตุการณ์สลายการชุมนุม
แม้แต่เพียงได้ยินเสียงดังของเรือเครื่องยนต์ก็ตกใจ คิดไปว่าเป็นเสียงเฮลิคอปเตอร์ที่มี
คนจะมายิง ละเมอออกมาจนทั้งอังสุมาลินกลืนทัก ชิดากา และกบ ผู้เป็นญาติทั้งหมดต้อง
ตกใจ แม้แต่จะแตะตัวสราวนิก็ทำไม่ได้ (ทมยันตี, 2552, หน้า 684-685) ดังความว่า

มือเล็กเกาะยึดแทบจะจิกลงไปบนเนื้อแห่งท่อนแขนนั้น ชิดากามองหน้าชาว

ไรหนวดเขียวครีมน่อนข้างหมอง ทว่าดูราวกับไร้รอยเจ็บปวด

“ไม่ควร... ไม่ควรทำ พาเขาไปตาย... หนูผิด... หนูผิด”

“ไม่มีใครผิด... ลืมเสีย”

ผู้เป็นป้าพยายามจะเข้ามาช่วยจับต้อง แต่ประโลมทว่าแค่สัมผัส อาการ
สะบัดรุนแรง ชิดากาต้องบอกเบา ๆ

“อย่าคะ ประสาทแกล่ไม่ดี”

“จะบ้าไหมนี่” ผู้เป็นป้าวิตก “ถ้าเกิดบ้าอาละวาดอยู่อย่างนี้ จะทำยังไง ?”

กลืนทักถอนใจ หากไม่เอ่ยคำ ได้แต่วิตกลึก ๆ ในอก การกระทบกระเทือน
ทางจิตอย่างรุนแรงต้องการ ‘น้ำเย็น’ ประเล้าประโลม หากดูท่าคนที่อยู่ด้วยจะ
เป็น ‘น้ำร้อน’ เสียมากกว่า... เสียงเครื่องเรือหายว ทำให้ร่างที่แทบจะเหลือแต่
กระดูกสัน ชุกหน้า ดึงจนเสื้อผู้เป็นพี่แทบขาด

“เร็ว ! หลบ... หนีเร็ว เฮลิคอปเตอร์ มันยิง ! หนูพาเขามาตาย หนูอยาก
ตาย... โห้... หนูอยากตาย”

จากอาการเพื่อถึงเหตุการณ์ความรุนแรงในการสลายการชุมนุมที่เกิดขึ้นกับสรวณี แสดงให้เห็นถึงโอกาสความสูญเสียสมาชิกของครอบครัวของสรวณี เมื่อสรวณีต้องตกอยู่ในอาการที่ควบคุมสติตนเองให้เป็นปกติไม่ได้ จึงเป็นการสูญเสียสมาชิกในครอบครัวให้กับความขัดแย้งทางการเมืองอีกลักษณะหนึ่ง การสูญเสียสมาชิกในครอบครัวจากเรื่อง *คู่กรรม 2* จึงไม่ใช่เพียงการสูญเสียชีวิตของใครคนหนึ่งไป แต่หมายรวมถึงการสูญเสียความเป็นปกติของสมาชิกในครอบครัวไปกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองด้วย

ในนวนิยายเรื่อง *คู่กรรม 2* ทำให้ผู้อ่านได้เห็นความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลและกลุ่มนักศึกษา โดยกลุ่มนักศึกษามองว่ารัฐบาลบริหารประเทศอย่างทุจริตหาผลประโยชน์ให้ฝ่ายตนเอง จึงเริ่มการชุมนุมในปี 2515 และเมื่อรัฐบาลใช้อำนาจจับกุมกลุ่มนักศึกษาและบุคคลที่ออกมาวิจารณ์การทำงานของรัฐบาล จึงทำให้การชุมนุมยิ่งมีความตึงเครียด รุนแรง และกลายเป็นโศกนาฏกรรมที่คนไทยฆ่ากันเอง ประเทศไทยได้สูญเสียปัญญาชน และชีวิตผู้บริสุทธิ์ไปกับเหตุการณ์สลายการชุมนุม 14 ตุลาคม 2516 ไปอย่างมากมาย

ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัวในนวนิยายเรื่องลมที่เปลี่ยนทาง ปัญหาการสูญเสียสมาชิกครอบครัวในเรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* ปรากฏในเหตุการณ์ที่มีผู้บาดเจ็บจากการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังที่ นักศึกษาได้รวมกลุ่มกันแสดงละครล้อเลียนการทำงานของรัฐบาลและต่อสภาพสังคมที่มีแต่ความวุ่นวาย เนื้อหาการเสียดสีการเมืองที่ปรากฏในการแสดงละคร ทำให้มีผู้ไม่พอใจ จึงเกิดการลอบยิงนักแสดงและขว้างระเบิดใส่บริเวณเวทีการแสดง เกิดความแตกตื่นและหนีตายกันอย่างอลหม่าน

วรพัฒน์ อาจารย์มหาวิทยาลัยผู้ให้การสนับสนุนนักศึกษา สามารถตั้งสติได้และรีบบอกทุกคนให้ระวังตัว หลังเหตุการณ์สงบลง วรพัฒน์และคนอื่น ๆ จึงนำตัวผู้บาดเจ็บขึ้นรถตู้เพื่อพาไปรักษาตัว และต้องตัดใจไม่อาจช่วยทวิป นักศึกษาผู้เป็นนักแสดงนำ เนื่องจากทวิปเสียชีวิตบนเวทีด้วยคมกระสุนไปก่อนแล้ว ระหว่างการเดินทางบรรยากาศในรถเต็มไปด้วยความอึดอัด เสียใจ ชุมคร่ำครวญเสียงดังขอให้อำนรรณไม่ยอมแพ้ต่อความเจ็บปวดที่แสนหนักหนาจากบาดแผลที่โดนระเบิด

เมื่อถึงโรงพยาบาลผู้บาดเจ็บได้รับการรักษาอย่างเต็มที่ ปอนซึ่งได้รับบาดเจ็บจนสาหัสได้ฟื้นจิตอันตราย ส่วนผู้ประสบเหตุรายอื่นมีอาการมากน้อยไปตามความใกล้เคียงกับจุดที่ระเบิดลง ยกเว้นอันตรายที่ไม่อาจทนพิษบาดแผลได้ ฐมได้สูญเสียรุ่นน้องคนสนิทไปกับเหตุการณ์ครั้งนี้ และผู้เขียนให้แพทย์เป็นตัวแทนในการมองเหตุการณ์ การสูญเสียที่เกิดขึ้นอย่างเป็นกลาง เขาไม่อยากจะลงความเห็นว่าเป็นใครทำ เพราะต่างฝ่ายก็อาจจะทำร้ายกันอยู่แล้วในสภาพสังคมที่อยู่ในยุคของการเมืองที่มีความไม่แน่นอน (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 464) ความว่า

“แกสิ้นใจเสียแล้วครับ” หมอบอกเมื่อเงินร่างอำรรพเข้าไปในห้องฉุกเฉิน ภายใต้วงไฟสีกอิดใจก็กลับออกมา

เขาก้มหน้าแล้วถอยไปนั่งม้ายาว

“สำหรับคนอื่น ๆ บาดเจ็บสาหัสสอง บาดเจ็บเล็กน้อยสาม ไม่ต้องวิตกครับ” หมอเองก็พูดเสียงแผ่วเครือ “เราอยู่ในยุคทมิฬมันก็อย่างนี้แหละ”

“ผมไม่อยากจะถามดอกว่า นี่ก็ผลจากการกระทำของฝ่ายไหน... เพราะทั้งสองฝ่ายกำลังประหัตประหารกัน ผลัดกันสังหาร เพราะฉะนั้น มันก็พอกัน” หมอพูดอีก ก่อนจะหันกลับไปปฏิบัติหน้าที่

ฐมเสียใจมากและเป็นห่วงความรู้สึกของ พิน บิดาของอำรรพ ฐมกลัวว่าพินอาจทำใจไม่ได้ จะรู้สึกอย่างไร หากรู้ว่าบุตรชายที่แสนภาคภูมิใจเสียชีวิตจากการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ฐมได้แต่คิดมาก (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 464-465) ดังความว่า

ฐมกัดฟันแน่น เมินหน้าออกไปสู่ความมืดที่แลเห็นแต่ตึกสูงและแสงไฟจากชั้นตึกต่าง ๆ ในโรงพยาบาลน้ำตาเขาไหลริน... โธ่เอ๋ย ได้... นี่นายพินจะมีอาการขึ้นไหน ถ้ารู้ว่าลูกชายคนเดียวที่ภาคภูมิใจมาแต่เกิดนั้นตายแล้ว ตายง่ายตายเหมือนกับถูกระเบิดซึ่งเดี๋ยวนี้มันระเบิดกันง่ายตายนั้นแหละ

เมื่อพินทราบเรื่องที่อำรรพเสียชีวิต เขาเสียใจมากจนร้องไห้ไม่ออก เต็มไปด้วยความเศร้าอัดแน่นอยู่ในอก และเข้าใจความรู้สึกของจิตที่ต้องสูญเสียอ้อมหรือเดิบศักดิ์ บุตรชายเพียงคนเดียวไปจากการเข้าไปร่วมเป็นกลุ่มโจรเรียกค่าไถ่ และถูกตำรวจวิสามัญ ในวันที่ตำรวจบุกเข้าช่วยภริมาที่ถูกจับตัวไป (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า

478) ดังความว่า

“นั่งลงเหอะ เดี่ยวจะเป็นลม” มือของเมียเขาจูดให้เขานั่ง... นายพิณทิ้งตัวนั่งราบไปกับทางเดินหน้าประตู... ไม่มีน้ำตาไหลลงมาอย่างที่เขาจะไหล แต่ในหัวอกก็ท่วมท้นจนเขารู้สึกคล้ายจะสำลักความท่วมท้นนั้น

เสียงร้องไห้โหของนางจิตวันก่อนยังกังวานอยู่ในหู... นายพิณได้แต่เสียใจที่เขาเองออกปากกับเมียว่า

“ร้องทำไมว่า... มันอยู่ก็รักชอย ตาย ๆ ชะหมดเรื่องไป”

วรพัฒน์จัดการเรื่องหีบศพและเตรียมงานศพให้ทวีปและอำรรณ ใบหน้าของผู้ร่วมงานหม่นหมอง ทางตำรวจก็จับใครไม่ได้ ได้แต่ปล่อยให้เวลาผ่านไป แล้วเรื่องก็เงียบหายเหมือนทุกครั้งที่มีเรื่องคล้าย ๆ กันกับครั้งนี้ (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 483) ความว่า

อาจารย์วรพัฒน์เป็นคนออกเงินค่าหีบศพทั้งสองหีบ ตอนบ้ายศพของอำรรณ ก็ถูกเคลื่อนย้ายไปยังวัด รอการรดน้ำพร้อมกับทวีป

ใบหน้าของทุกคนที่เดินเรียงกันเข้าไปรดน้ำนั้นเหงาเศร้า... ระคนงงววย ประหนึ่งกำลังอยู่ในภวังค์ ไม่รู้ว่าก็ศพแล้วที่ตายไปอย่างสูญเปล่า ตำรวจไม่สามารถสืบสวนสะสางออกมาได้ว่าฆาตกรคือฝ่ายไหน มีแต่เสียงคาดคะเน แล้วทุกสิ่งก็จางไปท่ามกลางความมืดมน

ครั้งนี้ก็เหมือนกัน

ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัวจากเรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* แสดงให้เห็นว่า แม้เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองจะไม่ได้เกิดการสูญเสียชีวิตของสมาชิกในครอบครัวไป ในวันที่มีการบันทึกไว้ว่าตรงกับ 6 ตุลาคม 2519 ก็ตาม แต่ช่วงรอยต่อระหว่างเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519 สภาพสังคมและการเมืองยังคงมีแต่ความวุ่นวาย มีกิจกรรมทางการเมืองมากมายที่ทำให้ความรุนแรงของความขัดแย้งทวีขึ้นเป็นลำดับ การเสียชีวิตเพราะการเมืองเกิดขึ้นอยู่ตลอด แม้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะพยายามสืบสวนคดีอย่างไร แต่ก็ไม่สามารถจับผู้กระทำผิดได้ หลายครอบครัวจึงต้องสูญเสียสมาชิกในครอบครัวไปอย่างจำยอม ซึ่งไม่ต่างกับ

ครอบครัวของอำรรพ เติบศักดิ์และทวีปที่บุพการียังเสียใจกับการจากไปของบุตรชาย เพราะความขัดแย้งทางการเมือง และต้องพยายามทำใจกับการสูญเสียให้ได้

ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัวในนวนิยายเรื่องทั้งเต้ง การสูญเสียสมาชิกในครอบครัวในเรื่อง *ทั้งเต้ง* มิใช่การที่สมาชิกในครอบครัวจากไปจากการเสียชีวิต แต่เป็นการที่บิดาและมารดาของพงศ์แผ่นดินต้องสูญเสียบุตรชายไปกับการลี้ภัยทางการเมือง เนื่องจากพงศ์แผ่นดินได้กอบโกยผลประโยชน์เป็นอันมากขณะดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี จึงตกเป็นหนึ่งในกลุ่มนักการเมืองที่ต้องรับโทษ และเป็นผู้ที่กลุ่มผู้ชุมนุมต่อต้านรัฐบาลได้ขับไล่ให้ออกจากตำแหน่ง เมื่อเกิดการปฏิวัติยึดอำนาจจากรัฐบาล พงศ์แผ่นดินจึงหนีออกจากเมืองหลวง ดังที่ คนงานในบ้านของพงศ์แผ่นดินต่างจับกลุ่มคุยกัน (สีฟ้า, 2535, หน้า 427) ความว่า

“เกิดอะไรวะ ท่านจะรีบไปไหนของท่านวะ”

“เขาออกทีวีเมื่อกี่โงะ อีน้อย มึงมัวแต่หลับ ูกำลังดูละครเพลิน ๆ อยู่เชียว เขาประกาศล้มรัฐบาล แต่เพียบอกว่าเขาปฏิวัติ”

“แล้วทำไมท่านถึงต้องหนี”

“อ้าว ก็ท่านเป็นพวกรัฐบาลเก่า ไม่หนีเดี๋ยวกเขาก็จับเข้าคุกนะชีวะ”

พงศ์และบัวเพื่อน บิดาและมารดาของพงศ์แผ่นดินต้องสูญเสียบุตรชายไป ไม่สามารถพบเจอกันได้ เป็นเวลานานเพียงใดไม่อาจรู้ จากการที่พงศ์แผ่นดินโกนกินบ้านเมืองขณะทำงานอยู่ฝ่ายรัฐบาล ทำให้เขาต้องหนีมาพักที่บ้านของบิดามารดาที่ต่างจังหวัด และต้องเดินทางหนีต่อทั้งที่ยังไม่สว่าง โดยเขาหลบไปอยู่ในหมู่บ้านที่อยู่ลึกเข้าไปในป่า (สีฟ้า, 2535, หน้า 494-495) ดังความว่า

เขารอกเสียง ครับ ครับ ลงไปอีกสองสามครั้ง จึงวางหูลง แม่เต่าถามว่า

“จะไปในไหนดึก ๆ ตื่น ๆ ดีหนึ่งดีสอง ?”

“หลบไปนอนในป่าสักพัก”

เขาหมายถึงการเข้าไปนอนกับเพื่อนบางคนที่มีบ้านอยู่ในหมู่บ้านลึกเข้าไป

“เมื่อย่าบอกใครว่าผมหลบไปไหน”

“แล้วเรื่องที่มันยุ่ง ๆ อยู่ละ ดูจะว่าไง ไอ้อะไรต่าง ๆ ที่สูโอนให้ข้าแต่ก่อนนะ”

“ถ้ามันมาถึงพ่อแม่ แม่ก็คืนเขาไปแล้วกัน แม่ไม่เสียดายอะไรครับ ?”

“เสียดายทำไม สมบัติโกงประชาชน !”

ในเรื่อง *เท้งเต้ง* ผู้เขียนถ่ายทอดให้เห็นว่าการเมืองเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต เมื่อการเมืองเกิดความขัดแย้ง จนกลายเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว ดังที่บิดาและมารดาของพงศ์แผนต้องสูญเสียพงศ์แผนไป จากการที่พงศ์แผนเป็นนักการเมืองที่ทุจริต เขาโกงกิน โดยอาศัยกลไกอำนาจในการบริหารประเทศ ทำให้ความเป็นอยู่ของตนเองดีขึ้น จนประชาชนทนไม่ได้ที่รัฐบาลมีรัฐมนตรีที่ทุจริต จึงทำให้ประชาชนชุมนุมขับไล่รัฐบาลให้ออกจากตำแหน่ง พงศ์แผนจึงต้องหนีความผิดเข้าป่าไปในที่สุด

ความขัดแย้งทางการเมืองในเรื่อง *เท้งเต้ง* ซึ่งเป็นเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลที่ทุจริตกับประชาชนที่ชุมนุมขับไล่ จนลุกลามกลายเป็นปัญหาคนไทยต้องสูญเสียชีวิตมาจากการสลายการชุมนุม แม้ว่าผู้เขียนจะไม่ได้สร้างเหตุการณ์ในเรื่องให้ดำเนินไปจนถึงเหตุการณ์นองเลือด แต่ผู้เขียนได้นำเสนอความขัดแย้งทางการเมืองอันเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่จุดจบที่เป็นการสูญเสียชีวิต แต่ความวุ่นวายทางการเมืองในครั้งนี้ นอกจากจะเกิดผลกับตัวผู้ก่อความวุ่นวายแล้ว ยังส่งผลไปถึงครอบครัวด้วย หลายครอบครัวต้องสูญเสียสมาชิกในครอบครัวไปเพราะความขัดแย้งทางการเมือง สามีกับภรรยาที่เคยรักใคร่ กลับต้องมีปัญหาเลิกรากัน สมาชิกในครอบครัวที่เคยอยู่ร่วมกันด้วยความใกล้ชิดสนิทสนมก็กลับกลายเป็นห่างเหิน เรื่องราวในนวนิยายเรื่อง *เท้งเต้ง* จึงเป็นการสะท้อนเหตุการณ์สำคัญ ที่เป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ที่ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา

ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัวในนวนิยายเรื่องเหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์

สองดวง การสูญเสียสมาชิกในครอบครัวเป็นเรื่องที่ทุกครอบครัวปฏิเสธไม่ได้ หลายคนสามารถปรับตัวและทำใจได้เมื่อคนที่รักจากไปอย่างไม่มีวันกลับ ด้วยสาเหตุที่แตกต่างกันตามสภาวะของแต่ละครอบครัว ซึ่งสาเหตุหนึ่งที่มีความสำคัญและเป็นเรื่องใกล้ตัวคือความขัดแย้งทางการเมือง จากการศึกษานวนิยายเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง*

พบว่า ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองส่งผลถึงความสัมพันธ์ของคนในบ้านของนั้บไท ทำให้สมาชิกในครอบครัวไม่ได้ใส่ใจใกล้ชิดกันและกันดังเดิม ตากับยายเหินห่างกัน และนั้บไทต้องออกไปเป็นเพื่อนขายในการชุมนุมทางการเมือง แม้นั้บไทจะเป็นห่วงตา ที่ต้องนั่งรถเข็นและช่วยเหลือตัวเองได้แค่บางอย่าง แต่เธอและทุกคนในครอบครัว ต่างวางใจให้พร คนบ้านคูแลตาให้ในเวลาที่ไม่มีการอยู่บ้าน แต่แล้วเหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันก็มาถึง เมื่อทุกคนกลับมาถึงบ้าน และพบตานอนแน่นิ่งอยู่เพียงลำพัง นั้บไท มีมนตราอยู่ด้วยและเตือนให้เธอรีบโทรศัพท์ขอความช่วยเหลือ (ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 328-329) ดังความว่า

ฉันก้าวลงจากรถและวิ่งเข้าบ้าน ภาพที่ได้เห็นคือตาล้มคว่ำอยู่บนพื้นในห้องนั่งเล่น มียายยืนร้องไห้ตัวสั่นอยู่ข้าง ๆ ฉันเข้าอ่อน เขาวิ่งตามหลังมา ตรงเข้าประคองยายพาไปนั่ง แล้วจึงตรงเข้าไปพลิกร่างตาขึ้น ฉันร้องไห้โฮออกมา เมื่อเห็นสภาพของตา ร่างปวกเปียกนั้นหลับตา

“เรียกรถพยาบาลเร็ว...” เขาพูดขณะเอามือรอที่จมูก

ฉันวิ่งไปที่โต๊ะวางโทรศัพท์ มือสั่นใจเต้นแรงจนไม่สามารถกดเบอร์ได้ ดูเหมือนเขามองอยู่ ทำให้หัวใจของฉันเต้นระรัวช้าลงจนสามารถกดเบอร์โทรศัพท์ได้ ฉันละล้าละลักบอก คนปลายสายรับคำ วางหูโทรศัพท์แล้ว ฉันจึงเดินไปหายายแล้วประคองพาไปนั่งที่เก้าอี้

“พรล่ะคะ” ฉันถามยาย ตาเลยมองไปยังร่างตา

“ไม่รู้... ยายเข้ามาก็ไม่เห็น...”

ฉันมองไปรอบ ๆ เสียงยายร้องดังขนาดนี้ ถ้าหากพรอยู่ เธอก็คงต้องเข้ามาแล้ว ฉันเอื้อมมือไปจับมือยาย มันเย็นเฉียบเสียจนฉันใจหาย

ขณะตาอยู่ในห้องฉุกเฉินของโรงพยาบาล มารดาของนั้บไทเอาแต่โทษพร ที่ไม่อยู่ดูแลตาให้ดี แต่นั้บไทกลับไม่โทษพรเลย เพราะการที่ตาต้องเข้าโรงพยาบาลในครั้งนี้ ทุกคนก็เป็นฝ่ายปล่อยให้ตาต้องอยู่เพียงลำพังทั้งที่เป็นคนในครอบครัว (ชมัยกร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 329) ความว่า

“พรไม่รู้หายไปในไหน...” ฉันบอกกับแม่

“สงสัยกลับบ้านไปแล้ว” แม้ว่า “คนพวกนี้ทำอะไรไม่ค่อยมีมารยาท
หรือ นึกจะไปก็ไป นี่ถ้าตาเป็นอะไรไป แม่จะเอาเรื่องมัน เพราะมันทิ้งตา”
เสียงแม่แข็งโป๊กแบบไม่ยอมลดรา

ฉันนั่ง เริ่มนึกถึงพร เธอทำไมกล้าทิ้งตาทั้งที่ตาไม่สบายขนาดนี้ เราทำให้
เงินเธอเต็มที่แล้ว เสียแรงที่ให้ทุกอย่าง คนแก่ที่ช่วยตัวเองไม่ค่อยได้ยังทิ้งได้
ลงคอ แต่แล้วใจที่ตำหนิพรก็สะดุดกึก เมื่อนึกขึ้นมาว่า ฉันก็ทิ้งตา ฉันซึ่งเป็น
หลานแท้ ๆ ก็ทิ้งตา เราทั้งสามคนทิ้งตา ออกไปข้างนอก ไปทำหน้าที่ของคนดี
ในสังคม แต่เป็นคนดีที่ยืนกันอยู่คนละมุม ภาพของ แสงไทย ส่องแผ่นดิน
ที่นอนอยู่เฉยตายในโรงพยาบาลแวบกลับมา ตามด้วยภาพไฟที่ลุกท่วมโลง
สุดท้ายตาได้เสียชีวิต ตาจากไปด้วยความรู้สึกโดดเดี่ยว เพราะต้องอยู่ตามลำพัง
ไม่มีญาติใกล้ชิดดูใจ ยายจะไม่มีตาไว้คอยเถียงกัน นับไทไม่มีตาที่คอยเตือนในเรื่อง
ต่าง ๆ อีก แต่นับไทยังหวังว่าตากับบิดาของเธอจะได้อยู่ด้วยกัน ดังเหตุการณ์ที่นับไท
นำอังคารของบิดากับตาไปลอยด้วยกัน เป็นการบอกลากันเป็นครั้งสุดท้าย (ชมัยกร
แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 334) ความว่า

พอกับตา-เขาสองคนไม่เคยเจอกัน ไม่เคยเผชิญหน้ากัน แต่ถ้าเขาได้มีโอกาส
พบกัน เขาก็อาจจะอยู่ตรงกันข้ามกัน แต่วันนี้ เมื่อเขาไปอยู่ที่ภพหน้าแล้ว เราเอา
อังคารของเขาไปลอยรวมกัน เพื่อเขาจะได้ไปอยู่ด้วยกัน

ในเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* ผู้เขียนได้สร้างเรื่องราวให้นับไทต้อง
สูญเสียตาไปทั้งที่ตากับยายยังไม่เข้าใจกันด้วยหลายเรื่อง และที่เป็นปัญหาสำคัญคือ
เรื่องความคิดเห็นทางการเมืองของตากับยายที่ขัดแย้งกัน ตาจากไปโดยไม่มีใครได้ดูใจ
ไม่มีใครคอยดูแล เพราะสมาชิกในครอบครัวต่างก็ออกไปอยู่ในกลุ่มผู้ชุมนุม ซึ่งเป็น
ตัวอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านเห็นได้ว่า เมื่อสมาชิกในครอบครัวมีความเห็นทางการเมือง
แตกต่างกันก็สามารถนำความสูญเสียครั้งใหญ่มาสู่ครอบครัวได้อย่างคาดไม่ถึง

ปัญหาครอบครัวแตกแยก

จารี ทองคำสิง (2550, หน้า 63-64) กล่าวถึงความหมายและลักษณะของ ครอบครัวแตกแยกที่เกิดได้จากหลายสาเหตุ จากการศึกษาสรุปความได้ว่า ปัญหาครอบครัวแตกแยก คือ ภาวะผิดปกติของครอบครัว จากการที่สมาชิกมีพฤติกรรม เบี่ยงเบน ละเลย ละทิ้ง ไม่อาจทำหน้าที่ให้ครอบครัวได้อย่างปกติ จนเกิดผลให้สมาชิก ในครอบครัวเดือดร้อนเสียหายทางร่างกาย และ/หรือทางจิตใจ หรือในที่สุดเกิดภาวะ ล่มสลายของครอบครัว โดยลักษณะครอบครัวแตกแยกที่มีปัญหาด้านความสัมพันธ์ของ สมาชิก ได้แก่ การทะเลาะเบาะแว้ง การนอกใจ การละทิ้ง การแยกทางกัน และ การหย่าร้าง จากการศึกษานวนิยายทั้ง 5 เรื่อง ปรากฏปัญหาครอบครัวแตกแยกใน นวนิยายจำนวน 3 เรื่อง คือเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* และเรื่อง *เที่ยงเต้ง* ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัญหาครอบครัวแตกแยกในนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดิน

ปัญหาครอบครัวแตกแยกที่พบในเรื่อง *สี่แผ่นดิน* คือเหตุการณ์ที่อันต้องการ แยกกันอยู่กับลูชิลล์ เนื่องจากอันวางแผนอย่างลับ ๆ ที่จะเข้าร่วมเปลี่ยนแปลง การปกครองซึ่งไม่มีใครในครอบครัวทราบเรื่อง อันต้องการให้ลูชิลล์กลับไปฝรั่งเศส วันหนึ่งในเดือนพฤษภาคมก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองในเดือนมิถุนายน อันจึงได้ บอกกับพลอยว่าลูชิลล์คิดถึงบ้าน ต้องการจะกลับไปเยี่ยมบ้าน และได้ฝากให้พลอยช่วย จัดการทุกอย่างหากเขาเป็นอะไรไป แม้พลอยจะสงสัยแต่ไม่อาจคัดค้านความคิดของอัน ได้ จึงต้องตามใจ (กึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว., 2554, หน้า 652) ดังความว่า

“ผมอยากขออะไรคุณแม่สักอย่าง” ตาอันพูดต่อไป

“ระหว่างที่เขาไม่อยู่นี้ ถ้าผมเป็นอะไรไป ก็ขอให้คุณแม่บอกให้ลูชิลล์ เขารู้ด้วย ให้้อัดเขียนหนังสือให้ก็ได้ แต่เงินทองที่เป็นของผมเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ขอให้คุณแม่ส่งไปให้เขาด้วย”

“อันพุดอะไรเป็นนาง !” พลอยพุดขึ้นอย่างตกใจ “ยังหนุ่มยังแน่นอยู่
ทำไมจึงคิดไปถึงเพียงนั้น แม่ไม่อยากจะอันพุดอย่างนี้เลย !”

“เปล่า ไม่มีอะไรหรอกครับ” ตาอันหัวเราะตอบ “คุณแม่ตกใจไปได้
ผมสั่งไว้เพื่อจะไม่ประมาท ถ้าลูชิลล์เขาไม่ต้องไปไหนไกล ผมก็จะไม่พุด
หรอก แต่นี่เขาจะต้องไปเยี่ยมบ้าน ของอย่างนี้ประมาทไม่ได้ ผมมันเรียน
กฎหมายมา แล้วก็อยู่กับกฎหมายวันยังค่ำ จึงอยากทำอะไรให้เป็นระเบียบ”

“แม่อีกยังไม่เห็นจำเป็นที่อันจะต้องมาสั่งเลย” พลอยบ่น

“ถึงจะมีอะไรขึ้นจริง ๆ แม่ก็อยู่ทั้งคน ใครจะทิ้งเมียของอันได้”

เมื่อเข้าต้นเดือนมิถุนายน อันได้พาลูชิลล์เข้ามาลาพลอย หลังจากลูชิลล์กลับไป
แล้ว พลอยสังเกตได้ว่าอันมีความโล่งใจ และดูเหมือนจะต้องออกจากบ้านมากกว่าแต่ก่อน
และกลับบ้านดึกเป็นประจำ แล้วไม่นานหลังจากนั้นก็เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ในเดือนมิถุนายน

ปัญหาครอบครัวแตกแยกที่พบในนวนิยายเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เป็นปัญหาที่มีสาเหตุ
มาจากเรื่องการเมือง ซึ่งทำให้สมาชิกของครอบครัวต้องแยกกันอยู่ ไม่สามารถอยู่ร่วมกัน
พร้อมหน้าเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ ดังที่อันต้องให้ลูชิลล์กลับไปฝรั่งเศส เพื่อเขาจะ
มุ่งมั่นดำเนินงานทางการเมืองได้อย่างเต็มที่ชีวิตครอบครัวจึงไม่อาจมีความสุขได้อีก

ปัญหาครอบครัวแตกแยกในนวนิยายเรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง*

ในเรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* ปรากฏปัญหาครอบครัวแตกแยก จากเหตุการณ์ที่
สมาชิกในครอบครัวต้องแยกกันอยู่ และเกิดความรุนแรงในครอบครัว ดังรายละเอียด
ต่อไปนี้

สมาชิกในครอบครัวแยกกันอยู่ ปัญหาสำคัญ ในเรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* คือ
การที่สมาชิกในครอบครัวที่เคยอยู่ร่วมกัน กลับต้องแยกกันอยู่ เพราะมีความขัดแย้ง
อันเนื่องมาจากการเมือง ทำให้บิดา มารดา และบุตรต้องแยกกันอยู่คนละบ้าน
ดังที่ ภิรมยาย้ายออกจากบ้าน เพราะบิดาและมารดาของเธอไม่เห็นชอบที่จะให้เธอ
แต่งงานกับเคน ถึงแม้ว่าเธอกับเคนวางแผนแต่งงานกันมานานแล้วก็ตาม บิดาและ

มารดาของเธอไม่พอใจที่เคนต่อต้านการทำงานของรัฐบาล โดยกลุ่มต่อต้านรัฐบาล ถือเป็นกลุ่มหัวรุนแรงทางการเมือง ทำให้ภริยาไม่พอใจบิดาที่มองว่าคนรักของเธอเป็นคนไม่ดี จนทำให้เธอไม่ต้องการอยู่ร่วมบ้านเดียวกับบิดามารดา จึงย้ายไปอยู่กับอันวิดา ญาติผู้พี่ ปัญหาการแตกแยกในครอบครัวของภริยาจึงมีสาเหตุมาจากเรื่องการเมือง อย่างชัดเจน (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 152-153) ดังความว่า

และแล้ว หล่อนก็ยึดคอขึ้น แฉ่งใจกลั่นความเจ็บร้าวจากฝ่ามือ เดินหน้าเชิด
เปิดประตูวังลงจากห้องนอน ตรงดิ่งมาที่นี้ ผ่านบิดามารดาซึ่งกำลังตัวสั่นด้วย
ความแค้น ความขำใจพอ ๆ กับหล่อนอย่างไม่สะทกสะท้าน

อันวิดาถือหลอดยาเข้ามา บีบยาออกจากหลอด ละเลงนวดลงไปทั่ว
ใบหน้าอันฟกช้ำ

“เจ็บมากไหมจะเหมียว”

“ก็ เจ็บเหมือนกันค่ะ แต่เจ็บใจมากกว่า”

“ยกให้เสียเถอะนะ คุณพ่อก็พูดไปจั้นเองแหละ โมโหต่อโมโหไม่มีวัน
จะรู้เรื่องกันได้ เหมียวก็แข็งหยอกอยู่เมื่อไหร่ พี่ว่าเรื่องอย่างนี้มันต้องค่อย ๆ
พูดกัน”

“เหมียวก็อยากจะค่อย ๆ พูด แต่คุณพ่อเป็นพายุเข้ามา เหมียวเลยฮึด
หัวเด็ดตีนขาดก็ไม่ฟังแล้ว”

“ถ้าจั้นก็หลับเสียก่อน พรุ่งนี้ตื่นขึ้นเหมียวอาจจะรู้ว่าอะไรควรทำยังไง
พี่ไม่เคยเห็นว่าความรุนแรงจะเป็นประโยชน์กับใครเลย”

อันวิดดาพยายามพูดให้ภริยาใจเย็น เพื่อหวังให้น้องสาวได้กลับบ้านไปทำ
ความเข้าใจกับบิดาและมารดา แต่ภริยาไม่อาจปรับความรู้สึกให้หายโกรธบิดาและ
มารดาได้ อันวิดดาจึงพยายามพูดให้น้องสาวเข้าใจว่าเรื่องที่ภริยามีปัญหากับบิดาและ
มารดานั้นเป็นเพราะเรื่องการเมือง จึงไม่อยากให้เธอโกรธบุพการี แต่ให้พยายามเข้าใจ
ความรู้สึกของท่านทั้งสองให้มากขึ้น อย่ามองกันในแง่ร้าย (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป.,
หน้า 154-155) ดังความว่า

อันวิดดาไม่เคยรู้สึกว่าจะโชคดีไปกว่าคนที่มียุพแม่ซึ่งทำตนเป็นเพื่อนกับลูก
พยายามกำจัดช่องว่างซึ่งมักจะมียูพเสมอ ให้น้อยลง “มีคนอีกตั้งเยอะแยะที่เป็น

อย่างเหมียว... แต่แล้วเขาก็แต่งงานกันจนได้ ส่วนเรื่องของเหมียวพี่ว่าที่ทำท่าจะตกลงกันไม่ได้เพราะมีการเมืองมาแทรก”

“ใช่ค่ะ คุณพ่อว่าเขาเป็นชาย” หล่อนหัวเราะแค้น ๆ “เดี๋ยวนี้ถ้าใครจะให้มีการเปลี่ยนแปลงเพราะทนดูความเลวร้ายหลาย ๆ อย่างไม่ได้ คนนั้นก็ถูกหาว่าเป็นชาย”

“เฮ้อ” อันวีดร้องอย่างเบื้อ ๆ “พี่ว่าเราจะแยกไปทุกวันที่ตรงที่พยายามทำลายกัน เห็นกันในเรื่องนี้แหละ มันจะชายจริง ๆ ก็ตรงนี้”

“นั่นสิคะ แทนที่จะมัวเพ่งเล็งว่าคนไหนเป็นฝ่ายไหน เรามาลงมือทำอะไรให้มันดีขึ้นมีดีกว่าหรือ”

จากการที่ภิรมยามีปัญหากับบิดา จนไม่สามารถอยู่ร่วมบ้านเดียวกันได้ เป็นเพราะบิดาของเธอนำเรื่องการเมืองเข้ามาตัดสินใจในการมีชีวิตคู่ของภิรมยา จนเกิดปัญหาความขัดแย้งกัน ครอบครัวที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมาตลอด ต้องแยกกันอยู่ แม้ว่าจะมีคนรอบข้างมาพูดให้ปรับความเข้าใจกัน แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ

สมาชิกในครอบครัวการทำร้ายร่างกายกัน การโต้เถียงกันในครอบครัวอันมีสาเหตุมาจากการมีความเห็นในเรื่องการเมือง ไม่ตรงกัน มิใช่แค่เพียงการมีปากเสียงกันเท่านั้น บางครั้งการโต้เถียงกันอาจบานปลายจนเกิดความรุนแรง เกิดการทำร้ายร่างกายคนในครอบครัวขึ้น ดังที่ ภิรมยาถูกบิดาตีด้วยความโกรธที่เธอโต้เถียงอย่างไม่ลดละ เมื่อบิดาไม่ยอมให้เธอแต่งงานกับแคนผู้ซึ่งมีแนวคิดทางการเมืองตรงข้ามกับเขา (กฤษณา อโศกสิน, ม.ป.ป., หน้า 151-152) ดังความว่า

“แต่เหมียวตัดสินใจแล้วว่าเหมียวจะแต่ง”

ท่าทางทำท่ายกข้ออ้างไปทางอวดดีของหล่อนนั่นเองที่เรียกโทสะของบิดาให้สุดขีด จนระงับไม่ได้ เขาปราดเข้าไปจับผมหล่อนจากด้านหลังจนหน้าหงาย แล้วลงโทษการทำท่ายกข้ออ้างของหล่อนเต็มเหนี่ยวหลายทีซ้อน

ภิรมยาไม่ได้ร้องเลย หล่อนถอยหลังไปพึ่งผนัง กัดฟันแน่น หากอาการทำท่ายกข้ออ้างได้ลดลง นัยน์ตาทั้งคู่เป็นประกายวาว

“ดู มันทำท่ายังกับจะฆ่าพ่อเสียจริงแหละ”

แม่หล่อนพูดอย่างหมั่นไส้

ปัญหาครอบครัวแตกแยกในเรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* ได้แสดงให้เห็นว่าในสถานการณ์บ้านเมืองที่คนในสังคมมีความเห็นขัดแย้งทางการเมือง ได้ถูกกลาไปสู่สังคมในครอบครัว ทำให้คนในครอบครัวเดียวกันไม่รับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน เพราะต่างฝ่ายต่างยึดมั่นในแนวคิดทางการเมืองของตนเป็นหลัก ไม่มีความเข้าใจกัน จนถึงขั้นทำร้ายร่างกายกัน

ปัญหาครอบครัวแตกแยกในนวนิยายเรื่อง *เที่ยงเต้ง*

ในนวนิยายเรื่อง *เที่ยงเต้ง* ผู้เขียนให้พงศ์แผนกระทำการทุจริตขณะดำรงตำแหน่งทางการเมือง จนทำให้มีปัญหาชีวิตคู่กับวิมลละ ส่งผลให้ ฉลวย มารดาของวิมลละ ไม่พอใจ จากที่ฉลวยเคยชื่นชมชื่อเสียงและอำนาจของพงศ์แผนขณะดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีได้เปลี่ยนไป จากความรักของแม่ภรรยาที่เคยมีให้พงศ์แผนกลับกลายเป็นความต้องการให้พงศ์แผนกับภรรยาแยกทางกัน (สีฟ้า, 2535, หน้า 467) ดังคำว่า

วิมลละแต่งงานกับรัฐมนตรี คุณฉลวยนึกถึงความมีหน้ามีตา ความสุขสบาย มั่งคั่งพอสมควรแก่ฐานะของคนเป็นรัฐมนตรี แต่แล้วก็กลับมีเรื่องระหองระแหงกันเรื่องอะไรนั้น คุณฉลวยไม่เคยรู้ เพราะคุณฉลวยไม่เคยเข้าไปดูลูกสาวอย่างที่พ่อของหล่อนเข้าใจ จะเรียกว่าไม่รู้จักลูกก็ได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นแม่ลูกซึ่งรักใคร่ใยดีกันอยู่ตลอดเวลา ทว่าคุณฉลวยเข้าใจว่า ต้นเหตุคงเป็นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างแผนกับอรพิม เพราะฉะนั้น เมื่อเห็นลูกสาวยังนั่ง คุณฉลวยจึงกล่าวต่อไป

“แม้ว่าหย่ากันเสียตอนนี้ก็ดีเหมือนกัน จะได้หมดเรื่องหมดราวกันไป คุณแผนกำลังมีเรื่องยุ่ง ๆ หนูจะได้ไม่ต้องเกี่ยวข้องด้วย อีกอย่างเราเองก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องประโยชน์โภชนาผลที่มันเป็นเรื่องเสีย ๆ หาย ๆ อยู่แล้ว”

ปัญหาครอบครัวแตกแยกที่พบจากการศึกษาวิเคราะห์นวนิยายเรื่อง *เที่ยงเต้ง* มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งทำให้สมาชิกของแต่ละครอบครัวต้องแตกแยกกัน ไม่สามารถอยู่ร่วมกันพร้อมหน้าเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ บางครอบครัวไม่อาจใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อีก เนื่องจากความเห็นทางการเมืองไม่ตรงกัน ทำให้ยอมรับ

ความคิดของกันและกันไม่ได้ ซึ่งผลกระทบของปัญหาครอบครัวแตกแยกไม่ได้มีผลเฉพาะคนในครอบครัวของกลุ่มที่ขัดแย้งกันเท่านั้น แต่ยังส่งผลไปสู่ญาติมิตรคนใกล้ชิดให้ต้องเป็นทุกข์ และมีความกังวลตามไปด้วย ความขัดแย้งทางการเมืองจึงเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้คนในครอบครัวไม่อาจอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ปัญหาครอบครัวแตกแยกที่พบจากเรื่อง *สี่แผ่นดิน* เรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* และเรื่อง *เที่ยงคืน* มีสาเหตุมาจากเรื่องการเมือง ซึ่งทำให้สมาชิกของครอบครัว ไม่สามารถอยู่ร่วมกันพร้อมหน้าเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ และทำให้คนในครอบครัวเดียวกันไม่รับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน เพราะต่างฝ่ายต่างยึดมั่นในแนวคิดทางการเมืองของตนเป็นหลัก ไม่มีความเข้าใจกัน จนถึงขั้นทำร้ายร่างกายกัน นอกจากนี้ผลกระทบของปัญหาครอบครัวแตกแยกยังส่งผลไปสู่คนใกล้ชิดให้ต้องเป็นทุกข์ ความขัดแย้งทางการเมืองจึงเป็นอีกสาเหตุที่ทำให้คนในครอบครัวไม่มีความสุข

ปัญหาการนอกใจคู่สมรส

โดยปรกติการนอกใจระหว่างสามีภรรยา มักเกิดขึ้นได้จากปัญหาหลายสาเหตุ ซึ่งจากการศึกษานวนิยายทั้ง 5 เรื่อง พบว่า มีเฉพาะนวนิยายเรื่อง *เที่ยงคืน* ที่ปรากฏปัญหาการนอกใจคู่สมรสอย่างชัดเจน ในนวนิยายเรื่อง *เที่ยงคืน* แสดงให้เห็นว่าปัญหาการเมืองได้เป็นหนึ่งในปัญหาที่ทำให้คู่สมรสนอกใจกัน โดยปรากฏปัญหาการนอกใจของพงศ์แผนกับวัจฉละ ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากพงศ์แผนได้ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีพงศ์แผนนอกใจวัจฉละ เพราะความห่างเหินอันเนื่องมาจากการทำงาน เขาทุ่มเทเวลาทั้งหมดเพื่อกอบโกยผลประโยชน์จากการเป็นนักการเมือง ซึ่งวัจฉละไม่เห็นด้วย เธอไม่รับประโยชน์ใด ๆ จากสามีเลย เธอพยายามทำงานหนักมากขึ้น เพื่อจะไม่รับรู้ว่าการทุจริตของสามี ซึ่งเหตุนี้เองที่ทำให้พงศ์แผนนอกใจวัจฉละไปมีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับอรพิม หญิงสาวที่คอยช่วยเหลือและสนับสนุนให้เขาฉกฉวยผลประโยชน์ต่าง ๆ จากการเป็นนักการเมือง จนสุดท้ายเขาเองก็ถูกอรพิมบีบบังคับให้หย่ากับวัจฉละ (สีฟ้า, 2535, หน้า 460-461) ดังคำว่า

ส่วนการบ้าน เขาก็ยังตัดสินใจไม่ได้เด็ดขาด เขาเห็นใจอรพิม และที่จริงหล่อนก็ดูเหมือนจะคู่ควรกับเขา แบบหญิงร้ายชายเลว อะไรทำนองนั้นแต่เขาก็ไม่กล้าสูญเสียว่าจะไปอย่างเด็ดขาดด้วยการหย่าร้าง

“ทำไม ไม่ให้พินอนห้องเดียวกับพี่ ในเมื่อทุกคนก็รู้หมดแล้วว่าเราเป็นอะไรกัน แม้แต่พ่อแม่ของพี่ก็รู้”

“อย่าเพิ่งเลย อะไร ๆ มันยังไม่เรียบร้อยสักอย่าง พี่ไม่อยากให้มีเรื่องวุ่น ๆ ตอนนี้”

“วุ่นอะไรกันคะ กะอีแค่เลิกกับเมียที่แยกกันอยู่แล้ว ถึงหย่าหรือไม่หย่ามันก็เหมือนกัน”

“อย่าเพิ่งดีกว่า” แพนยืนคำ “ยังไง ๆ ขอให้ผ่านมรสุมทางการเมืองไปเสียก่อนเถิด ตอนนี้ยังไม่รู้เลยว่าเขาจะเล่นงานอะไรถึงผมหรือเปล่า”

“ก็บอกแล้วไงคะ ว่าพิมรับรอง ที่จริงนะยังไม่อยากเป็นเมียตามกฎหมายของพี่แผนหรอก จะได้โอนอะไรต่ออะไรกันได้สะดวก ถึงจะสาวมาถึงกฎหมายก็ทำอะไรไม่ได้ แต่ไม่ชอบใจเลย ที่พี่แผนกลับมาทำลับ ๆ ล่อ ๆ ที่บ้านของพี่แผนเอง ทำไมไม่บอกคุณลุงคุณป้าให้เด็ดขาดลงไปเลยว่าเป็นอะไรกัน แล้วถ้าผ่านวิกฤตการณ์ทางการเมืองช่วงนี้ไปได้ พี่แผนจะหย่าขาดกับยายวัจฉะ”

แม้ต่อมาวัจฉะจะตัดสินใจพยายามรักษาความสัมพันธ์นั้นสามิภรรยากับพงศ์แผนไว้ แต่เมื่อพบว่าพงศ์แผนกับอรพิมยังคงมีความสัมพันธ์กันอยู่ เธอจึงตัดสินใจเป็นฝ่ายถอยห่างออกมาจากความวุ่นวาย และตัดพ้อพงศ์แผนที่ทำให้เธอหมดศรัทธาจากการที่เขาเป็นนักการเมืองที่ทุจริต อีกทั้งความร่ำรวยไม่ได้ทำให้เธอมีความสุขอย่างที่พงศ์แผนคิด (สีฟ้า, 2535, หน้า 476-477) ความว่า

แผนเรียกหล่อนเพียงคำเดียวแล้วก็นิ่งอึ้ง ไซ้ เขาอายุหล่อนเหมือนที่อายุคนอื่น “ฉันเสียใจด้วยนะคะ เสียใจกับคุณ เสียใจกับตัวเองด้วยไม่คิดว่าเรื่องการเมืองของคุณจะลงเอยแบบนี้”

“สมน้ำหน้าผมไซ้ไหม”

“เปล่า เพียงแต่คิดว่ามันเป็นการสมควรแล้วเท่านั้น”

หล่อนอดน้ำตาคลอไม่ได้

“ที่จริงฉันก็ไม่เคยหวังจะให้คุณถึงกับกินอุดมคติ อุดมการณ์อะไร แต่ก็ยังอยากจะมีศรัทธาในตัวคุณบ้าง ผัวเมีย ถ้าเมียขาดศรัทธาในตัวองสามี ถึงมั่งคั่งร่ำรวยยังงั้น จะหาความสุขจริง ๆ มาจากไหน นอกจากจะอยู่ด้วยกัน อย่างสัตว์ วันหนึ่งหาแต่ความสุขสบายฉาบฉวย ตัวผู้เบียดเมียเมื่อไหร่ก็ออกไปเที่ยว ทะลอนอยู่กันไปอย่างนั้นเอง อยู่เพราะมันเป็นผัวเมียกันไปแล้ว สังคมรับรู้แล้วจะทำยังไงได้”

ปัญหาการนอกใจคู่สมรสที่ปรากฏในเรื่อง *เที่ยงคืน* ทำให้เห็นว่าการเมืองเป็น ต้นเหตุของปัญหาครอบครัว ซึ่งรวมถึงการนอกใจคู่สมรส เมื่อสามีและภรรยาต่างมี มุมมองทางการเมืองที่ต่างกัน และไม่ยอมพูดคุยปรับความเข้าใจ ปลดปล่อยให้อีกฝ่ายดำเนิน ชีวิตไปโดยลำพัง ทั้งที่ยังมีปัญหากัน อาจทำให้บุคคลนั้นเกิดความลังเลและน้อยใจ รวมทั้งไม่แน่ใจว่าคู่ชีวิตของตนยังมีความรักให้กันอีกหรือไม่ เพราะคู่ชีวิตไม่สนใจว่า ตนเองมีปัญหาทุกข์ใจหรือไม่ จนสุดท้ายจึงเปิดใจรับคนใหม่ที่คอยสนับสนุนการทำงาน และการดำเนินชีวิต ซึ่งหากคนรักใหม่มีแนวคิดทางการเมืองไปในแนวทางเดียวกัน บุคคลนั้นย่อมพร้อมที่จะนอกใจคู่ชีวิตไปหาคนใหม่ได้ แม้ว่าคู่ชีวิตของตนจะเป็นคนดี เพียงใดก็ตาม

ปัญหาผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง

ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ต้องการให้มีคนในครอบครัวคอยอยู่พูดคุยและรับฟังไม่ต่าง กับบุคคลในวัยอื่น ๆ เพราะผู้สูงอายุเป็นวัยเกษียณจากการทำงาน และชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่ บ้าน ผู้สูงอายุย่อมต้องการให้มีคนมองว่าตนมีความสำคัญไม่ว่าครอบครัวจะมีกิจกรรม ใด ๆ แต่เมื่อความขัดแย้งทางการเมืองเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของคน ในครอบครัว ปลุกเร้าให้สมาชิกในครอบครัวเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจาก การศึกษานวนิยายทั้ง 5 เรื่อง พบว่า มีเฉพาะนวนิยายเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์-สองดวง* เท่านั้นที่ปรากฏปัญหาผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง โดยในเรื่อง *เหมือนฟ้า-*

มีพระอาทิตย์สองดวง นับไทกับยายได้ออกไปร่วมการชุมนุมทางการเมือง ปล่อยให้ตา
อยู่บ้านเพียงลำพัง จนตาน้อยใจและออกจากบ้านไปอยู่บ้านบุตรอีกคน โดยที่ไม่บอกใคร
แม้กระทั่งคู่ทุกข์คู่ยากอย่างยาย (หมัยกร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 254) ความว่า

แต่พอถึงบ้าน ยายก็หัวเราะไม่ออกจริง ๆ เพราะพรบอกว่า “คุณตามีคนมารับ ไป
แล้วค่ะ”

“ใครมารับไปไหน” ยายถาม

“เห็นคุณตาบอกว่าเป็นลูกสาวนะค่ะ... มารับไปบ้านโน้น”

“แม่หรือ” จันถามไปอย่างนั้นเอง ทั้งที่รู้ว่าไม่ใช่

“อ้อ... ไม่ใช่คุณนิลหรอกค่ะ”

จันใจหาย หันไปมองหน้ายาย ที่ยายรีนเริงเบิกบานมาตลอดทั้งวัน
เหลือแต่ยายผู้ตรอมตรมคนเดิม พุกภัยกับมวลชนก็ลากลับไปแล้ว เหลือแต่จัน
คนเดียวกอดแขนยาย ผู้กำลังทำหน้าที่เช็ดไส้พร

“นี่ก็ยังงะมาถึงมาหือ...” จันบ่น

“คุณตาโทรศัพท์ไปเรียกมาค่ะ” พรตอบเสียงดังฟังชัด

ยายนิ่งไปชั่วอึดใจก่อนส่งเสียงคำในลำคอออกมาว่า “ดี... จะได้ขาดกัน
ไปเสียที ไร้ค่าเสียแล้ว”

จันย่นิ่ง ปัญหาที่มีอยู่ก็แก้ไม่ถูกอยู่แล้ว ตายังทำให้เป็นปัญหาที่แก้ยาก
ขึ้นไปอีก

การที่ตาเหงาจนออกจากบ้านไป เพราะนับไทพายายไปแสดงสิทธิทางการเมือง
ด้วยการเข้าร่วมการชุมนุมบ่อยครั้ง จึงทำให้นับไทมีปัญหาเกี่ยวกับมารดา ความสัมพันธ์ของ
คนในบ้านยังมีปัญหามากยิ่งขึ้น (หมัยกร แสงกระจ่าง, 2552, หน้า 256) ดังความว่า

“อ้าว... แล้วแม่เขารู้ได้ไงล่ะคะว่าเราไปมีอบ” แทนที่จะตอบ ยายกลับย้อนว่า

“ถามเขาเองสิ...”

แต่แล้วไม่ทันที่จันจะโทรศัพท์ไปถามแม่ แม่ก็โทรศัพท์กลับมาเสียก่อน
คราวนี้ส่งเสียงโวยกับจันดังลั่นจนหูจันแทบระเบิด

“ปล่อยให้ตาอยู่บ้านคนเดียวหรือยายนับ จันตาต้องไปบอกให้คนอื่นมา
รับไปอยู่ด้วย ทำไมถึงงุ่นงายอย่างนี้... แกรู้บ้างไหม ที่จันไม่เร่งรัดให้แกออกไป

ทำงานสักทีก็เพราะฉันอยากให้แกเชื่อมต่อกับยายให้ได้ก่อน มีแกคนเดียวเท่านั้นแหละ แล้วแกยังพยายไปมือบ จนตาพลอยออกจากบ้านไป... เป็นอย่างนี้แล้วแกจะว่ายังไง... หา”

จากการที่ตัดตัดสินใจไปอยู่บ้านของบุตรอีกคน แทนที่จะอยู่บ้านกับยายและนับไทที่ออกไปร่วมการชุมนุม แสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุไม่ต้องการให้ตนเองหมดความสำคัญ หรือถูกทอดทิ้งให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่ต้องการให้ลูกหลานคนใกล้ชิดอยู่บ้าน หรือทำกิจกรรมกับตนเองบ้าง เมื่อไม่มีใครสนใจ จึงต้องหาคนที่ตนเองพอจะอยู่ด้วยได้และไม่ทอดทิ้งให้ตนเองต้องเดียวดาย

ปัญหาครอบครัวที่พบจากการศึกษาวิเคราะห์นวนิยายเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* สะท้อนให้เห็นว่าความขัดแย้งทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของสมาชิกของแต่ละครอบครัว ซึ่งหากคนในครอบครัวไม่ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง ย่อมทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน และนำไปสู่ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัวได้ในที่สุด

จากการศึกษานวนิยายไทยเรื่อง *สี่แผ่นดิน* *คู่กรรม* 2 *ลมที่เปลี่ยนทาง* *เท้งเต้ง* และ *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* แม้นวนิยายทั้ง 5 เรื่อง จะเป็นนวนิยายต่างยุคต่างสมัยกัน แต่นวนิยายทั้ง 5 เรื่องได้เสนอประเด็นปัญหาครอบครัวที่เกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง ทั้งปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ปัญหาการสูญเสียสมาชิกครอบครัว ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาการนอกใจคู่สมรสและปัญหาผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง ทำให้สถาบันครอบครัวอ่อนแอ เพราะครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากที่สุด เป็นสถาบันหลักที่เป็นฐานให้สถาบันอื่น ๆ มันคง แต่เมื่อมีการเมืองเข้ามาแทรกแซงการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว จนทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน ขัดแย้งกัน แบ่งฝักแบ่งฝ่าย ครอบครัวก็เกิดความแตกแยกเหมือนคนทั่วไปที่แตกแยกกันเพราะปัญหาการเมือง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2553 อันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวที่ปรากฏในนวนิยาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งได้แก่ เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองและความขัดแย้งทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยายอันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว โดยศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2553 เพื่อศึกษาประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวตามที่ปรากฏในนวนิยาย และอีกส่วนหนึ่งคือ ศึกษาความสัมพันธ์ของนวนิยายกับการเมืองไทย

สรุปผลการวิจัย

ความขัดแย้งทางการเมืองที่มีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวตามที่ปรากฏในนวนิยาย

ในการศึกษาวิเคราะห์ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2553 อันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 5 เรื่อง คือ *สี่แผ่นดิน* *กุ๊กกรรม* *2 ลมที่เปลี่ยนทาง* *เท้งเต้ง* และ *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* โดยแบ่งปัญหาครอบครัวออกเป็น 5 ประเด็น คือ ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาการนอกใจคู่สมรส และปัญหาผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ปัญหาการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ความขัดแย้งทางการเมืองเป็นประเด็นที่สร้างปัญหาการสื่อสารของสมาชิกในครอบครัวมากพอสมควร ดังที่ตัวละครจากนวนิยายแทบทุกเรื่องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน

ความสนิทสนมได้กลายเป็นความห่างเหิน ทำให้คนในครอบครัวไม่สามารถคุยกันได้เหมือนเดิม ดังตัวอย่างจากเรื่อง *สี่แผ่นดิน* ที่ อ้นกับอ้น พี่น้องที่เคยรักและเป็นห่วงกัน เปลี่ยนเป็นไม่พูดคุยกันอีกเพราะมีความเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน

1. ปัญหาการสูญเสียสมาชิกในครอบครัว พบว่า การเมืองเป็นต้นเหตุของการสูญเสียชีวิต ปรากฏในเรื่อง *คู่กรรม 2* และเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* การสูญเสียความรักปรากฏในเรื่อง *เท้งเต้ง* และการสูญเสียการอยู่กันพร้อมหน้าของสมาชิกในครอบครัวเพราะความขัดแย้งทางการเมือง ปรากฏในเรื่อง *สี่แผ่นดิน*

2. ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหาครอบครัวแตกแยกที่มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางการเมือง ทำให้สมาชิกของแต่ละครอบครัวต้องแยกกันอยู่ ไม่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างพร้อมหน้า บางครอบครัวไม่อาจใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้อีก เพราะความเห็นทางการเมืองไม่ตรงกัน ไม่ยอมรับความคิดของกันและกัน ปัญหาครอบครัวแตกแยกไม่ได้มีผลกระทบเฉพาะคนในครอบครัวของคู่ที่ขัดแย้งกัน แต่ยังส่งผลกระทบต่อญาติมิตรหรือคนใกล้ชิดต้องทุกข์ใจและเป็นกังวลตามไปด้วย ดังเช่น ภิรมยาย้ายออกจากบ้าน เพราะบิดาและมารดาของเธอไม่เห็นชอบที่จะให้เธอแต่งงานกับแคน เนื่องจากบิดาและมารดาของเธอไม่พอใจที่แคนต่อต้านการทำงานของรัฐบาล โดยกลุ่มต่อต้านรัฐบาลถือเป็นกลุ่มหัวรุนแรงทางการเมือง

3. ปัญหาการนอกใจคู่สมรส ปัญหาการเมืองเป็นหนึ่งในปัญหาที่ทำให้คู่สมรสนอกใจกัน หากสามีและภรรยาหม่อมมองทางการเมืองที่ต่างกัน และไม่ยอมพูดคุยปรับความเข้าใจ ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาการนอกใจ ดังที่ ปรากฏในนวนิยายเรื่อง *เท้งเต้ง* พงศ์แผนกับวัจนละ ไม่หันหน้าแก้ปัญหา ต่างฝ่ายต่างอยู่เพียงลำพัง ขาดคู่คิดช่วยแก้ปัญหา ขาดที่พึ่งทางใจจนหลงทำผิด โดยเฉพาะกับคนที่มีความโลภต้องการผลประโยชน์ทางการเมืองแล้วขาดคู่ชีวิตคอยทักท้วง ย่อมเปิดใจรับคนใหม่ที่จะคอยมาสนับสนุนในการกระทำทุจริต จนกลายเป็นการนอกใจคู่ชีวิต

4. ปัญหาผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพัง ความขัดแย้งทางการเมืองที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของคนในครอบครัว ปลุกเร้าให้สมาชิกในครอบครัวเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการออกไปร่วมชุมนุมทางการเมือง ปล่อยให้ผู้สูงอายุอยู่บ้านเพียงลำพัง ดังปรากฏในนวนิยายเรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* ตาถูกปล่อย

ให้อยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพัง เพราะยากับนับไปออกไปร่วมชุมนุมทางการเมือง
ทั้ง ๆ ที่ต้องการให้ลูกหลานและคนใกล้ชิดอยู่บ้าน หรือทำกิจกรรมกับตนเองบ้าง
แต่เมื่อไม่มีใครสนใจ เขาจึงต้องหาคนที่ตนเองพอจะอยู่ด้วยได้และไม่ทิ้งให้ตนเองต้อง
เดียวดายมาเป็นเพื่อน

ความสัมพันธ์ของนวนิยายกับการเมืองไทย

การศึกษาวิจัยนี้ ได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของนวนิยายจำนวน 5 เรื่อง
เพื่อศึกษาความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวในด้านต่าง ๆ
จากการศึกษาวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญทางการเมืองและความขัดแย้งทางการเมือง
ที่ปรากฏในนวนิยายไทยทั้ง 5 เรื่อง สรุปได้ว่าเนื้อเรื่องของนวนิยายแสดงให้เห็น
ความสัมพันธ์ของนวนิยายกับการเมืองไทย โดยเหตุการณ์ทางการเมืองไม่ได้มี
ผลกระทบในวงกว้างเท่านั้น หากยังได้ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวซึ่งอยู่ใน
วงแคบด้วย ซึ่งพอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

เรื่อง *สี่แผ่นดิน* แสดงให้เห็นคู่แข่งในครอบครัวที่เกิดกับคู่พี่น้องที่เขารักกัน
มาก แต่ต้องผิดใจกันเพราะทั้ง 2 ฝ่าย มีความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกัน สาเหตุ
สำคัญมาจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่าง
กลุ่มที่ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย กับกลุ่มที่
ศรัทธาในระบบกษัตริย์อย่างเหนียวแน่น และไม่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
การปกครอง ความขัดแย้งนี้ส่งผลให้เกิดการก่อกบฏบวรเดชตามมา จากเนื้อเรื่องใน
นวนิยาย อัน พี่ชายต่อต้านการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่ อัน น้องชายสนับสนุนให้
เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จึงเป็นเหตุให้ทั้งสองคนต้องบาดหมางกัน ไม่อาจ
กลับมาสนิทสนมได้ดังเดิม

เรื่อง *คู่กรรม* 2 เป็นความขัดแย้งทางการเมืองในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่
นักศึกษากับรัฐบาลในขณะนั้นมีความเห็นต่างกันในการบริหารจัดการประเทศ เนื่องจาก
รัฐบาลยึดอำนาจบริหารอยู่ฝ่ายเดียว นักศึกษาจึงเป็นแกนนำในการชุมนุมทางการเมือง
โดยตัวละครสำคัญของเรื่องเป็นหนึ่งในแกนนำการชุมนุม ผู้เขียนแสดงให้เห็น
ผลกระทบจากความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดกับสถาบันครอบครัว ดังเช่น ศราวณี

ไม่อาจพูดคุยกับป่าของเธอในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมืองได้

เรื่อง *ลมที่เปลี่ยนทาง* เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 โดยผู้เขียนเสนอ เหตุการณ์ 3 เหตุการณ์ ที่เกิดจากความขัดแย้งทางการเมือง เหตุการณ์ที่ 1 การรวมตัวชุมนุมของกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มคนต่อต้านรัฐบาล ซึ่งกรณีนี้ทำให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องผิใจกับบุตรหลานที่ออกมาชุมนุม เพราะการชุมนุมทำให้บุตรหลานกลับบ้านไม่ตรงเวลา จนเกิดการโต้เถียงกัน กลายเป็นความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองกับบุตรหลานในครอบครัว เหตุการณ์ที่ 2 คือนักศึกษาเสียชีวิตเพราะแสดงละครล้อเลียนการเมือง และเหตุการณ์ที่ 3 คือ โจรลักพาตัวผู้มีฐานะด้วยเหตุผลต้องการหาเงินเพราะตกงานอันเนื่องมาจากการบริหารประเทศผิดพลาดของรัฐบาล ทั้ง 3 เหตุการณ์นี้สอดคล้องกับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทยนับตั้งแต่ช่วงปลายปี 2518

เรื่อง *เพิ่งเต็ง* นำเสนอเรื่องราวความขัดแย้งทางการเมืองในช่วง พ.ศ. 2535 ผ่านเนื้อเรื่องด้วยการให้พงศ์แผน ตัวละครสำคัญได้เป็นหนึ่งในนักการเมืองที่กระทำการทุจริตขณะดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีนำไปสู่การที่รัฐบาลถูกปฏิบัติโหดร้ายอำนาจอและส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวไม่รักใคร่กันดังเดิม เรื่องนี้ปรากฏความขัดแย้งในครอบครัวถึง 3 ลักษณะ นั่นคือ ความขัดแย้งระหว่างสามีกับภรรยา ความขัดแย้งระหว่างบิดา-มารดากับ บุตร และความขัดแย้งระหว่างคู่พี่น้อง

เรื่อง *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* นำเสนอเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2549 ผู้เขียนได้นำเหตุการณ์ที่ประชาชนออกมาร่วมชุมนุมขับไล่รัฐบาล จนเกิดการปฏิวัติในที่สุด ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครมีส่วนร่วมับเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองได้อย่างสมจริง ด้วยการที่ครอบครัวของนับไทต้องสูญเสียตาไป ในขณะที่สมาชิกในครอบครัวต่างไปร่วมการชุมนุม ซึ่งความขัดแย้งในนวนิยายเรื่องนี้คือความขัดแย้งระหว่างคู่สามีกับภรรยา ผู้ปกครองกับบุตรหลาน และระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ต้องมีปัญหากับบุคคลอื่น จนก่อให้เกิดการสูญเสียที่ไม่คาดคิด

การอภิปรายผล

นวนิยายไทยทั้ง 5 เรื่อง คือ *สี่แผ่นดิน* *คู่กรรม* 2 *ลมที่เปลี่ยนทาง* *เท้งเต้ง* และ *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง* เป็นนวนิยายที่ผู้เขียนแต่ละคนนำข้อมูลทางการเมืองในแต่ละช่วงมาผูกเป็นเรื่องราวให้เห็นถึงผลกระทบที่สถาบันครอบครัวได้รับ แม้จะเป็นเรื่องราวต่างยุคต่างสมัยกัน แต่ความขัดแย้งทางการเมืองได้ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวเหมือน ๆ กัน จากการศึกษานวนิยายทั้ง 5 เรื่อง พบว่า นวนิยายสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการเมืองไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. นวนิยายสะท้อนให้เห็นว่า หากการเมืองมีความขัดแย้ง ผู้เขียนก็จะบันทึกเรื่องราวความขัดแย้งนั้นไว้ เพื่อเป็นเกร็ดความรู้สู่ผู้อ่าน และยังทำให้ผู้อ่านรู้สึกเข้าถึงเรื่องราวในนวนิยายมากขึ้น จากการผูกเรื่องโดยใช้ตัวละครเป็นบุคคลในสังคมใกล้เคียงผู้อ่าน
2. นวนิยายมีความสัมพันธ์กับสังคมอย่างแยกไม่ออก เพราะผู้เขียนใช้นวนิยายเป็นเครื่องมือถ่ายทอดสิ่งที่ตนได้พบเห็นพร้อมแสดงทัศนะวิจารณ์ ดังเช่นเรื่องของการเมืองไทยที่มีความขัดแย้งตั้งแต่หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 - พ.ศ. 2553 ผู้เขียนได้บันทึกเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองนั้นไว้ในนวนิยายของตน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองอันส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัว
2. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์นวนิยายที่มีเนื้อหาสะท้อนสังคมในด้านอื่น ๆ ด้วย

บรรณานุกรม

- กฤษณา อโศกสิน. (ม.ป.ป.). *ลมที่เปลี่ยนทาง*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- กาญจน์ คล้ายแก้ว. (2543). *รัฐกับเสรีภาพของสื่อมวลชน ศึกษากรณี การเสนอข่าวการเมืองของสื่อวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร-มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2557). *วิเคราะห์ 5 ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการศึกษาไทย*. ค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.kriengsak.com/node/1040>
- เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒน์นิช. (2551). *ลำดับเหตุการณ์ทางการเมืองไทย 14 ตุลาคม 2516-6 ตุลาคม 2519* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (ม.ป.ป.). *การเมืองการปกครองไทยหลายมิติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กิตฤทธิ ปราโมช, ม.ร.ว. (2554). *สี่แผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2000.
- จารี ทองคำสิง. (2550). *ครอบครัวกับการส่งเสริมอาชีพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เจษฎา โชคดำรงสุข. (2557). *อารมณ์ทางการเมืองอาจสร้างความรุนแรง แะรักษาสัมพันธภาพในครอบครัว*. ค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.thairath.co.th/content/397764>
- ชัยกร แสงกระจ่าง. (2552). *เหมือนฟ้ามีพระอาทิตย์สองดวง*. กรุงเทพฯ: คมบาง.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). *นวนิยายกับสังคมไทย 2475-2500* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะอักษรศาสตร์, โครงการตำรา.
- ตลาดวิเคราะห์. (2556). *การเมืองพ่นพิษเศรษฐกิจพินาศ ขบวนการนิสิต นักศึกษาเตรียมวิจัยฝุ่น*. ค้นเมื่อ 30 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.taladvikrao.com/357/357news/economic02.html>
- ทมยันตี. (2552). *คู่กรรม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ณ บ้านวรรณกรรม.

- ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง. (2554). *วรรณคดีกับสังคมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2556). *กบฏวรรณกรรมบทวิเคราะห์ประวัติศาสตร์และการเมืองในวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมมติ.
- ธีรพงษ์ ขณะฤกษ์. (2552). *ภาพสะท้อนความขัดแย้งทางการเมืองเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2550 สมัยรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช ผ่านการดูงานการเมืองในหนังสือพิมพ์มติชนรายวัน*. การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิตย์. (2547). *เรื่องสั่นบันทึกเหตุการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรยง พงษ์พานิช. (2557). *การประท้วง การปิดกรุง กับผลกระทบทางเศรษฐกิจ*. ค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2557, จาก <http://thaipublica.org/2014/01/shutdown-bangkok-and-economic-impact/>
- ปณิธิ ภูศรีเทศ. (2554). *ครอบครัวเล็ก ๆ ครอบครัวหนึ่ง*. ค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2557, จาก http://www.thai poet.net/index.php?lay=boardshow&ac=webboard_show&WBntype=1&No=1331118
- พรรณพิมล วิปุลากร. (2557). *กรมสุขภาพจิตเตือนอย่าพาเด็กไปที่ชุมนุม จี้สังคมตระหนักความปลอดภัย*. ค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.hfocus.org/content/2014/02/6536>
- ราชกิจจานุเบกษา ประกาศถอดยศ พ.ต.ท. ทักษิณ เหลือเพียง นายทักษิณ. (2558). ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2558, จาก <https://highlight.kapook.com/view/125998content/2014/02/6536>

- รุ่งพงษ์ ชัยนาม. (2556). การเมืองการปกครองไทย พ.ศ. 2500-2520. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาประวัติศาสตร์สังคมและการเมืองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 6, หน่วยที่ 12). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รัชศักดิ์ จิรวัดน์. (2553). *รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 9*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ลิขิต ชีรเวคิน. (2541). *การเมืองการปกครองของไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ลิขิต ชีรเวคิน. (2554). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองของไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรางคณา ทวีวรรณ. (2552). *ความขัดแย้งทางสังคมในนวนิยายของ ว. วนิชย์กุล*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. (2554). *ปรากฏการณ์ประวัติศาสตร์ในยุครัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- วิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ และสุชุม นวลสกุล. (2543). *การเมืองและการปกครองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิริพร เชาวลิท. (2554). *การเมืองและการบริหารรัฐกิจกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สีฟ้า. (2535). *เที่ยงเต้ง*. กรุงเทพฯ: โชคชัยเทเวศร์.
- สุชาติ พหลภาคย์ (2555). *ความรู้สึกเศร้าที่เกิดจากการสูญเสีย*. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2558, จาก http://psychil.md.kku.ac.th>myort2_71>LossandBereavement.pdf
- สุชานาถ นิมประเสริฐ. (2552). *การเมืองในวรรณกรรม: ศึกษานวนิยาย-เรื่องประชาธิปไตยบนเส้นขนาน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุพรรณยา ประสงค์สุข. (2551). *การศึกษาวิเคราะห์งานเขียนสารคดีเกี่ยวกับปัญหา-ครอบครัวไทยของ อรสม สุทธิสาคร: แนวคิดและกลวิธีนำเสนอ*. วิทยานิพนธ์-ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). *ลบเส้นพรมแดนแห่งศิลปะ: มิตรและศิษย์มอบให้-เจตนา นาควัชระ ในวาระอายุครบ 6 รอบนักยศ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์-พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อภิชาติ จริยาวิลาส. (2557). *จิตแพทย์เตือนอย่าอินการเมืองจนตัด พ่อ-แม่-ลูก แนววิธี-รับมือความเห็นต่างการเมืองในครอบครัว*. ค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2557, จาก http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1389853410
- อุเชนทร์ เชียงแสน. (2554). *19-19: ภาพ ชีวิต และการต่อสู้ของคนเสื้อแดง จาก 19 กันยายน 49 ถึง 19 พฤษภาคม 53*. กรุงเทพฯ: ไฟฟ้าเดียวกัน.
- โอฬาร สุขเกษม. (2556). *40 ปี 14 ตุลาฯ ต้องเยียวยา*. ค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2557, จาก http://www.thanonline.com/index.php?option=com_content&view=article&id=203374:40--14-&catid=165:2009-03-19-03-51-23&Itemid=414#.U1KPPv1_uSo

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวธัญญารักษ์ พิมาน
วัน เดือน ปีเกิด	5 สิงหาคม 2529
สถานที่เกิด	จังหวัดชุมพร
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนศรีราษฎร์ จังหวัดชุมพร สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา
ตำแหน่งหน้าที่	
การงานปัจจุบัน	ครู โรงเรียนวัดแหลมปอ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร